

ДОКУМЕНТЫ ПО ИСТОРИИ ВЕНГРИИ

In nomine sancte et individue Trinitatis felicitate Amen. **S**igismundus de
manu dei semper Augustus ac Romanorum Imperator. Dalmatiae Croatiae etc. Rex. Notum sit omnibus quod nos in
professione praefatae primapalis omnium christianissimas primapatum ad hoc sacrae imperii suscepimus orationem in se et alia extrinseca non
providere assidue ad ea tamen quae sunt felicitate et quietudine ac incrementum suorum principatus et libertatum nobiscum et imperii sacra-
lium primapatum spiritualium academiis eandem in parte unico intendimus reverti quanto nostri praefati quidam primapales
genitricibus exeret celestis procedenda debent. Sane pro parte venerabilis Delfini tunc praefati darentur etiam oblati colendae
per nos continebat. **E**t nos sibi a selesie sue duntaxat et singula privilegia gratias immunitates libertates pueri digni-
tate et literas. Tassu nullas loca tunc darentur Alpes flumina aliosque flumina conductus aquarum fuerunt et praesens sibi et
suis episcopi et ecclesie praefati a deo Romanorum imperatoribus et Regibus nostris praedecessoribus datus et concessus diu et concessus
hodie de quibusdam elementis. **P**rimo approbavit et confirmavit eosque dignitatem. **P**ro
rationabilibus favorabiliter amice pensantes etiam devotionem que ipse erga nos et imperium sacrae astitit. **S**unt praefato Delfini
et ecclesie sue Anno dei veritate non per amorem aut improvidam sed sano principum Saxonum Nobilium pueri et fideiura nris ac
filio et de certa nostra scientia duntaxat et singula privilegia gratias immunitates temporales libertates pueri dignitates Indulta et
villas loca terras darentur Alpes flumina aliosque flumina conductus aquarum fuerunt et praesens sibi et
praefato a deo Romanorum imperatoribus et Regibus nostris praedecessoribus datus et concessus diu et concessus
duntaxat duntaxat et episcopis praefatis pueri scripte seu scripte sunt ac si tenores omnium et singulorum de uno ad alterum fuerint
liberis in factis duntaxat approbavit et confirmavit et tenore praefati quibus confirmavit. **D**ecernentes a solentis expresse et
singula perpetuis temporibus omnino favorabiliter vobis firmitatem. **I**n super de praefatis tunc praefati et certis sua
nris beneficiis antedictis obsequio insolentis. **S**olumus et tenore praefati duntaxat et si aliqua et praefati privilegia exempta
nra omnibus concessionibus et rationabilibus in ecclesie de praefatis a praedecessoribus nris concessis nris uel in parte quorum
ingono aut titulo mdebita alienata obscuram v'superam uel depedita essent ut praefatis tunc uel successorum sui ipse et ipse ad d
et tunc praefati duntaxat et confirmavit et tenore praefati vobis anque possint que et nos ex certa nostra scientia ipse et ecclesie praefati
amimus et tenore praefati per praefati. **S**olumus tamen fuerint quolibet aliorum. **N**ulla ergo omnino hominum licentia habeat nos
tunc contumace. **S**iquis autem hominum hoc attemptare presumpserit indignationem nostram gravissimam et poenam centum marcarum
nobis et h'is suis erario nostro fuerint regis quocumque fuerint fuerint fuerint fuerint se noverit manifestum. **D**atum sub nostro sigillo
testimonio huius. **D**atum in **W**idobono Anno domini Millesimo cccc. lxxviii. die mensis **M**artii. **S**igismundus Romanorum Imperator etc.

HUNGARICA IRATOK

Российская Академия наук
Санкт-Петербургский Институт истории
Архивный институт Культурного, научного и информационного центра Венгерской Республики
Российско-венгерская комиссия историков при РАН и ВАН

АРХИВ
СПб ИИ РАН

Зап.-Евр. секция

ДОКУМЕНТЫ ПО ИСТОРИИ ВЕНГРИИ

В НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКОМ АРХИВЕ
САНКТ-ПЕТЕРБУРГСКОГО ИНСТИТУТА ИСТОРИИ
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК

КАТАЛОГ

Европейский Дом
Санкт-Петербург
2008

Издание подготовлено при финансовой поддержке

Министерства образования и культуры Венгерской Республики
Генерального Консульства Венгерской Республики в Санкт-Петербурге
Венгерского Фонда в поддержку русского языка и культуры

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

ОКМ

Ответственные редакторы – *В.Н. Плешков, Ева Мария Варга*

Редакционная коллегия – *В.Н. Гинев, Е.Н. Кальчицкий, Дьюла Свак, Тереза Оборни*

Составители – *С.Н. Искюль, Н.Б. Срединская*

Научное описание документов – *С.Н. Искюль, Н.Б. Срединская, Т.Н. Таценко,
А.В. Чиркова, Ева Вираз Кюнстлериз, Ласло Таполцаи*

Транскрибирование – *Н.Б. Срединская, Т.Н. Таценко, А.В. Чиркова,
Ева Вираз Кюнстлериз, Ласло Таполцаи*

Введение – *В.Н. Гинев, С.Н. Искюль, Н.Б. Срединская, А.В. Чиркова,
Тереза Оборни, Ева Мария Варга*

Перевод на русский язык – *К.И. Вавра, Я.А. Юшкан*

Перевод на английский язык – *Д.А. Браткин, Оксана Якименко, Ференц Кюнстлер*

Дизайн, верстка, обработка изображений и предпечатная подготовка – *Т.Б. Николаева*

КНИГА ВЫХОДИТ В СВЕТ В РАМКАХ ГОДА РЕНЕССАНСА В ВЕНГРИИ

R RENESZÁNSZ
É V 2 0 0 8

© Санкт-Петербургский Институт истории РАН, 2008
© Архивный институт (Венгерская Республика), 2008
© Европейский Дом, 2008

Oroszországi Tudományos Akadémia Szentpétervári Történeti Intézete
Moszkvai Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központ Levéltári Intézete
Magyar-Orosz Történelem Vegyesbizottság

АРХИВ
СПб ИИ РАН
Зап.-Евр. секция

HUNGARICA IRATOK

AZ OROSZORSZÁGI TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
SZENTPÉTERVÁRI TÖRTÉNETI INTÉZETÉNEK
LEVÉLTÁRÁBAN

Szentpétervár
2008

„Jevropejszkij Dom” Kiadó

A kötet megjelenését támogatta

Magyar Köztársaság Oktatási és Kulturális Minisztériuma
Magyar Köztársaság Szentpétervári Főkonzulátusa
Alapítvány az Orosz Nyelvért és Kultúráért

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

OKM

Felelős szerkesztő – Varga Éva Mária, Viktor Ny. Pleskov

Szerkesztőbizottság – Szvák Gyula, Oborni Teréz, Vlagyimir Ny. Ginyev, Jevgenyij Ny. Kalsikov

A kötetet összeállította – Szergej Ny. Iszkjul, Natalja B. Szregyinszkaja

A leírásokat készítette – Künstlerné Virág Éva, Tapolcai László, Szergej Ny. Iszkjul,
Natalja B. Szregyinszkaja, Tamara Ny. Tacenko, Alekszandra V. Csirkova

Az átirásokat készítette – Künstlerné Virág Éva, Tapolcai László, Natalja B. Szregyinszkaja,
Tamara Ny. Tacenko, Alekszandra V. Csirkova

A bevezetőt írta – Oborni Teréz, Varga Éva Mária, Vlagyimir Ny. Ginyev, Szergej Ny. Iszkjul,
Natalja B. Szregyinszkaja, Alekszandra V. Csirkova

Oroszra fordította – Vavra Klára, Janina A. Juskán

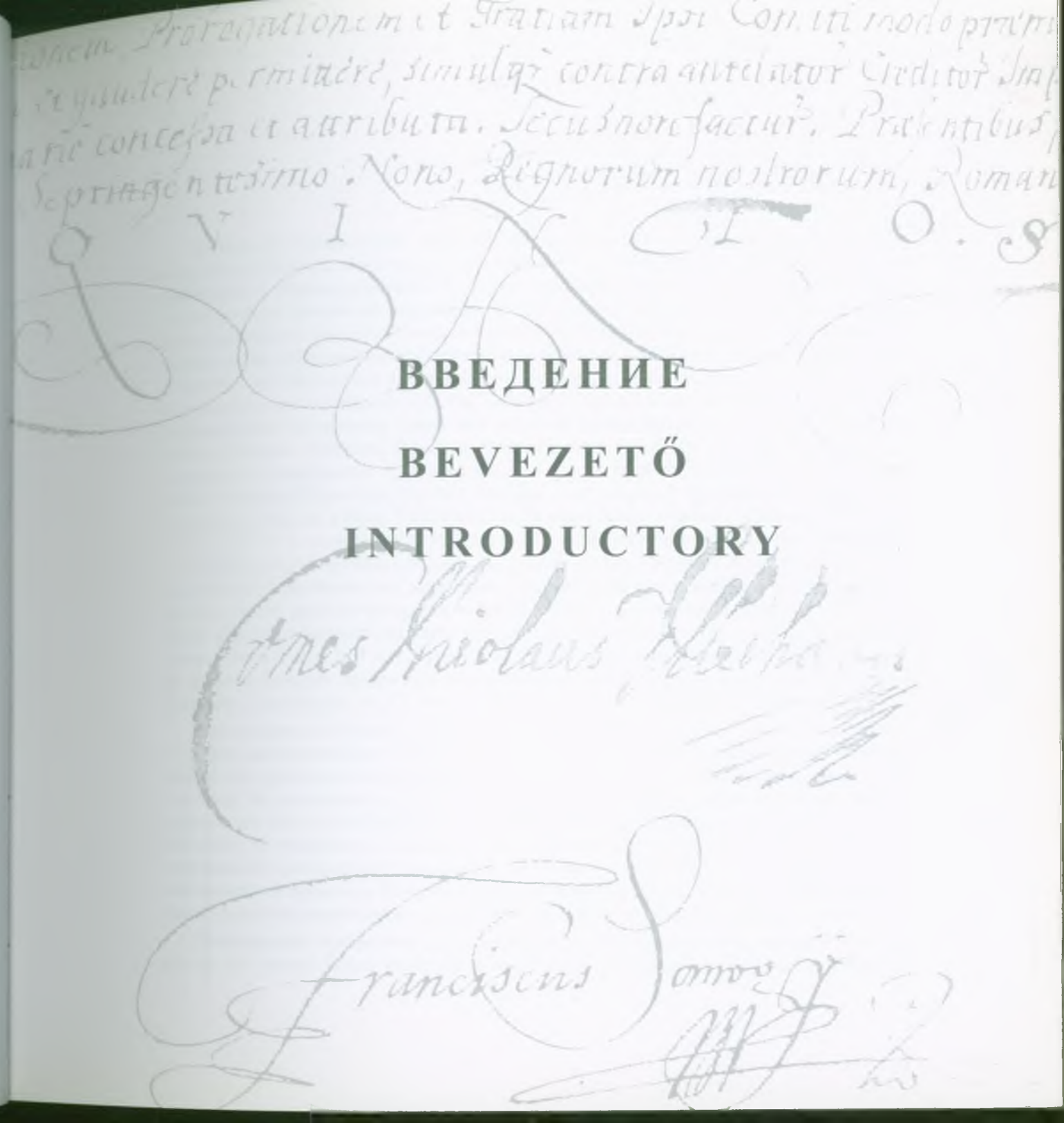
Angolra fordította – Künstler Ferenc, Dmitrij A. Bratkin, Okszana Jakimenko

Grafika, tördelés, képfeldolgozás, nyomdai előkészítés – Tatjana B. Nyikolajeva

A KIADVÁNY A "RENEZÁNSZ ÉV 2008" PROGRAM KERETÉBEN JELENT MEG

RENEZÁNSZ
É V 2 0 0 8

© OTA Szentpétervári Történelmi Intézete, 2008
© MKTTK Levéltári Intézete (Moszkva), 2008
© "Jevropejszkij Dom" Kiadó, 2008

Венгерская историческая наука с XVIII столетия систематически и организованно занимается изданием и собиранием источников по истории Венгрии. Помимо собирания материалов в общегосударственных, а также в разного рода других светских и церковных ведомственных архивах на территории Венгерского королевства, уже в XIX веке начался поиск связанных с венгерской историей источников в зарубежных архивах и их публикация. Первые такие собрания были составлены из документов, выявленных в архивах крупнейших церковных или имперских административных центров Европы, которые один за другим открывались для исследователей. Так, например, серьезная исследовательская работа по средневековым источникам велась в Секретном архиве Ватикана в Риме, в городских архивах Италии (Неаполе, Венеции, Флоренции), в городских архивах Германии, а в отношении исторического периода с раннего нового времени по XX век — в наиболее важных архивах Священной Римской империи — в Симанкасе, Мадриде, Брюсселе и, не в последнюю очередь, в Вене. В 1526–1918 гг. Венгрия находилась под господством династии Габсбургов и в качестве одной из стран так называемой «дунайской монархии» интегрировалась в европейский комплекс государств царствующего дома. В связи с этим, естественно, важнейшие дела управления страной также велись в центральных имперских органах власти, располагавшихся в то время в Вене, а в определенный период — в Праге. Таким образом, значительная часть исторических источников этого времени находится в архивах Вены (Haus-, Hof- und Staatsarchiv). Огромная масса документов XVI–XVII столетий по истории Венгрии содержится в центральном архиве бывшей Османской империи в Стамбуле, а материалы по XX веку находятся в архивах Российской Федерации.

База архивных источников по венгерской истории может стать относительно полной лишь при систематическом выявлении и, по возможности, приобретении копий архивных материалов, хранящихся за рубежом и связанных с Венгрией. Это имеет особое значение еще и потому, что вследствие мирных договоров, завершивших две мировые войны, Венгрия утратила две трети своей территории, и многие церковные и светские архивные коллекции оказались за пределами нынешних государственных границ. Поэтому обеспечение возможности организованно исследовать, раскрывать и публиковать архивные материалы, находящиеся за пределами Венгрии, с самого начала XIX века по настоящее время является важной целью государственной научной политики в области издания исторических источников.

После распада Австро-Венгерской монархии (1918) правовые споры, которые в течение многих лет велись между Венгрией и Австрией в отношении архивов, удалось закрыть

соглашением, содержащим элементы компромисса, но вместе с тем на удовлетворительных и дающих перспективу условиях. Межгосударственное соглашение, вступившее в силу 1 января 1927 г. и известное под названием *Баденское архивное соглашение*, является уникальным в международном архивном праве. Оно реализовало такие переходящие через государственные границы принципы сотрудничества между архивами, которые лишь десятилетия спустя были названы справедливыми в рекомендациях ООН и ЮНЕСКО, где рассматривались проблемы правомерности подобных претензий и правопреемственности между странами.¹ Согласно межгосударственному договору, архивные фонды, считающиеся исключительно венгерской интеллектуальной собственностью и по своему происхождению относящиеся к территории венгерского государства, были изъяты из венских архивов и переданы Венгрии. Все фонды, возникшие в период 1526–1918 гг. в ходе деятельности тех центральных органов государственной власти, компетенция которых распространялась на Венгрию, были объявлены неделимой и неотъемлемой общей интеллектуальной собственностью двух стран. Самым большим достижением Баденского соглашения можно считать то, что для осуществления прав венгерской стороны в отношении общей интеллектуальной собственности при венских архивах было создано постоянное архивное представительство. В соответствии с этим — за исключением почти десятилетнего вынужденного перерыва в 1950-е годы, вызванного издержками холодной войны — в Вене функционирует Венгерское архивное представительство при Австрийском государственном архиве (*Österreichisches Staatsarchiv*), при Архиве дворцовых, придворных и государственных дел (*Haus- Hof- und Staatsarchiv*), при Архиве финансов и придворной Камеры (*Finanz- und Hofkammersarchiv*), а также особое — при Военном архиве (*Kriegsarchiv*).

В начале 1990-х гг. благодаря изменениям в Центральной и Восточной Европе стала возможной постановка на новую основу русско-венгерских связей в архивном деле. Первым решительным шагом в направлении эффективного и делового сотрудничества между центральными архивами и архивными управлениями двух стран явилось подписание 11 ноября 1992 г. в ходе визита в Венгрию Президента России Бориса Ельцина соглашения о сотрудничестве между государственными архивами.² В целях осуществления положений

¹ Об истории создания архивного представительства в Вене см. статью Имре Рещи «Национальное архивное достояние — общая интеллектуальная собственность. Роль венгерского архивного представительства в Вене в решении архивного вопроса за рубежом» в журнале *Архивный обзор* (Ress Imre: Nemzeti levéltári vagyon — közös szellemi tulajdon. A bécsi magyar levéltári delegáció szerepe a határokon átnyúló levéltári problémák megoldásában. *Levéltári Szemle*, 38. (1988) 1. sz. 3–9.) и статью Радойки Горянац «Венгрия и архивные источники по истории Габсбургской империи». *The Common Archival Heritage of States and Nations of Central and Eastern Europe*, under the dir. of STEPIŃIAK, WŁADYSŁAW. Warsaw, 1998, p. 152–157).

² Международный договор от министра культуры и образования № 9/1993. Соглашение между Правительством Венгерской Республики и Правительством Российской Федерации о сотрудничестве государственных архивов. Опубликовано 29 апреля 1993 года.

этого соглашения Архивный отдел Министерства культуры и образования Венгрии и Государственная архивная служба России (Росархив) 27 апреля 1993 г. подписали протокол, суть которого заключается в том, что стороны намерены сотрудничать в исследовании документов своих государственных архивов, содержащих данные по истории Венгрии и России. Кроме того, для пополнения коллекций национальных архивов стороны на основе взаимности будут обмениваться копиями выявленных документов.

В последующие годы венгерские исследователи неоднократно выявляли хунгарику в московских архивах. Российская сторона в силу различных причин — прежде всего из-за отсутствия финансирования и за неимением архивистов, свободно владеющих венгерским, — не посылала исследователей в Венгрию. Слабый интерес с российской стороны объясняется и тем, что проведенное руководством Государственного архива Венгрии ознакомление показало, что россики в венгерских архивах немного.

Достойно сожаления то, что начатые в России на высоком профессиональном уровне и с широким размахом исследования венгерских документов не были продолжены, и венгерская сторона в течение долгих лет специалистов в Россию не посылала. Постепенно выяснилось, что строящееся на принципах взаимности сотрудничество не приносит результатов, в то время как с венгерской стороны сохранялось желание продолжать поиски, и компетентные лица изучали вопрос, каким образом можно — по венскому образцу — организовать исследования в институциональных рамках.

В последние годы ради успешного осуществления наших интересов, связанных с исследованиями хранящихся в архивах Российской Федерации венгерских документов, между архивными управлениями наших стран вновь развернулось деловое сотрудничество. Оно предоставило возможность для работы постоянного венгерского архивного представителя в российских архивах. Министерство национального культурного наследия Венгрии в бюджете на 2001–2002 гг. создало материальные предпосылки для такой работы. При определении круга задач московского архивного представителя и порядка надзора за его работой следовало исходить из опыта Венгерского архивного представительства в Вене, накопленного в течение многих десятилетий. В то же время нельзя было не учитывать существенную разницу, имеющуюся в статусе по международному праву между двумя представительствами. Венгерское архивное представительство в Вене принимает непосредственное участие в обслуживании и обработке некогда совместной административной документации, включая и работу по формированию и отбору архивного материала в зависимости от его информационной ценности. Австрийские архивисты и венгерские представители имеют одинаковые права по доступу к общим фондам и по их использованию, одни и те же предписания распространяются и на австрийских, и на венгерских исследователей. В отношении московского представительства не было возможностей для такого же, беспрецедентного в международной практике, решения. Поэтому в организационном плане место архивного института было определено при

Культурном, научном и информационном центре Венгерской Республики в Москве. Ввиду того, что за прошедшее столетие у наших стран, естественно, не было «общих министерств», хотя с избытком хватало «общих дел», соглашение, аналогичное подписанному с Австрией, не могло быть заключено.³

За последние полтора десятилетия открывается все больше возможностей для работы венгерских исследователей в небольших, но, с точки зрения венгерской истории, исключительно важных архивах.

Однако случалось, когда зарубежные историки-архивисты берутся за издание источников, связанных с историей Венгрии, встречаются редко. Поэтому мы выражаем особую благодарность от имени венгерских историков нашим петербургским коллегам за сотрудничество в подготовке настоящего издания, которое, надеемся, обогатит исследовательскую базу по венгерской истории. Прежде всего, мы отдаем дань восхищения и глубокого почтения той тридцатилетней неутомимой работе, в ходе которой Н.П. Лихачев составил свою знаменитую коллекцию, вобравшую в себя документы по истории практически всех стран Европы.

Коллекция, которая увидит свет в настоящем издании, необычайно широка по своим хронологическим рамкам и затрагивает самые разные моменты венгерской истории. Средневековые грамоты дополняют историю правления венгерских королей Сигизмунда (Жигмонда) Люксембургского (1387–1437), Матвея (Матяша) I Хуняди (1458–1490), Владислава (Уласло) II Ягеллона (1490–1516). Изданию документов, связанных с личностью Марии Габсбург, придает особую актуальность то, что в 2006 г. в Венгрии была организована большая выставка и проведена международная конференция, посвященная той роли, которую сыграла вдовствующая венгерская королева, затем нидерландская правительница, в венгерской и европейской истории.

Документы XV столетия и более поздние отражают характерные особенности составления грамот, сложившиеся в средневековой Европе и принятые на территории Венгерского королевства, в практике как королевской канцелярии, так и других светских и церковных ведомств.

Собственно венгерская традиция составления правовых актов берет свое начало еще при дворе первого венгерского короля Иштвана I Святого (1000–1038). От времени его правления сохранились королевские грамоты, правда, в небольшом количестве, которые были исполнены по образцу дипломов немецких императоров. Канцелярия — центральный

³ Архивный институт смог начать свою работу после подписания рамочного договора с Росархивом. (Соглашение между Министерством национального культурного наследия Венгерской Республики и Федеральной архивной службой Российской Федерации об осуществлении задач, связанных с деятельностью Архивного института при Венгерском Культурном, научном и информационном центре. Москва, 14 декабря 2001 г.)

орган составления актов при королевском дворе — начала свою деятельность в конце XII века, следуя прежде всего французским и итальянским образцам, не в последнюю очередь ориентируясь на работу папской канцелярии. Венгерские студенты, с середины XII века обучавшиеся в Париже, а также члены укрепившихся в стране монашеских орденов оказывались посредниками в передаче обычаев, бытовавших в устройстве канцелярий при европейских королевских дворах или церковных администрациях. Составление грамот, практикуемое канцеляриями Венгрии, и по своим внутренним юридическим характеристикам, и по используемым в текстах формулировкам, лексике, и по внешнему оформлению, то есть по способу написания, скрепления печатью и подписью, соответствовало общепринятым нормам выдачи грамот. Такое единообразие в практике европейских канцелярий исследователи объясняют распространением «*Ars dictandi*» — науки о написании грамот, которой обучали в парижском университете и в университетах Северной Италии. В эти университеты съезжались студенты почти со всей Европы и по возвращении в родные страны несли с собой знания, которые включали в себя не только знакомство с античной классикой, но и умение излагать свои мысли на латинском языке и даже определенный способ письма. Это доказывают результаты палеографических исследований, проведенных венгерским историком Иштваном Хайналом. В работах, написанных в середине XX века, Хайнал проследил культурное влияние, которое эти университеты оказывали в средние века по всей Европе. Он показывал это, в частности, путем палеографического сопоставления грамот, выданных различными императорскими, королевскими канцеляриями.

В XIII–XIV столетиях в практике выдачи грамот венгерскими канцеляриями произошли значительные изменения. Они проявились и в увеличении числа издаваемых грамот, и в формировании новых типов документов, и в росте численности служащих канцелярий и их специализации. Королевская канцелярия достигла своего наивысшего расцвета в правление Матяша I Хуняди. Она разделилась на два отделения — большую и малую, или секретную, канцелярии. Ее компетенция распространялась на самые разные вопросы внутреннего управления государством, а равно и на иностранные дела. В ее ведении находилось отчасти и придворное судопроизводство. Главный канцлер обладал определенной самостоятельностью в принятии решений и таким образом участвовал в государственном управлении.

С XIII века в Венгрии началось составление и выдача грамот помимо королевского двора, в первую очередь, при духовных учреждениях — при монашеских обителях и капитулах (органах церковной администрации при епископских кафедрах). Они получали от короля полномочия на письменное оформление правовых сделок частных лиц, и таким образом представляли собой учреждения, которым поручалась выдача официальных документов. Эти учреждения носили название мест заверения (*loca credibilia*) и, наряду с удостоверением частноправовых соглашений, поддерживали связь с представителями королевской власти и по их просьбе могли выдавать свидетельства (*testimonium fidedignum*) по отдельным вверенным им делам. При таких церковных учреждениях стали складываться

весьма значительные архивы. В XIII веке началось составление и выдача грамот в комитатах (областях), городах, и даже практиковалась выдача частными лицами, находящимися на высоких государственных постах, разного рода свидетельств. В последующие два столетия это стало общепринятой нормой.

Возвращаясь к истории публикуемых документов, следует указать, что в венгерской историографии рубеж между средними веками и ранним новым временем по традиции связывается с поражением в битве при Мохаче 29 августа 1526 г., когда погиб венгерский король Людовик II Ягеллон. Овдовевшая Мария Габсбург (1505–1558) на другой день после проигранного сражения бежала из Буды, и поскольку главы церковной и светской администрации почти полностью пали на поле битвы, оставшаяся без короля и правительства страна оказалась в довольно трудном положении. Ни один из избранных после этого двух королей Венгрии — Янош I Сапояи (1526–1540) и Фердинанд I Габсбург (1526–1564) — не сумел сдержать надвигающееся на Европу османское нашествие, которое вскоре раздробило на три части средневековое Венгерское королевство. После взятия османами Буды в 1541 г. бывшая столица стала центром османского вилайета (административного округа). Занятая османами территория все увеличивалась в центральной части страны, пока христианская Венгрия не распалась на восточную и западную части. Западная часть продолжала считаться Венгерским королевством и оставалась в числе государств, находящихся под господством Габсбургов. Из восточной части возникло новое венгерское государственное образование — Трансильванское княжество. Эта раздробленность сохранялась до изгнания осман в 1699 г. и освобождения Венгрии. После этого вся страна вновь вошла в число государств под властью Габсбургов.

Главные особенности и основные элементы организации средневековых канцелярий и составления и выдачи документов сохранились и в последующий период как в Европе, так и в Венгрии. При этом, естественно, в каждой стране, в соответствии с собственным развитием, распространялось письмо на национальном языке, особенно в частной переписке. Вследствие изменений в образе управления исчезло относительное единообразие прежнего порядка издания юридических актов, а также способа их написания. Это произошло и в Венгерском королевстве, ведь раздробленная страна жила при различных политических и административных укладах. Изменившиеся обстоятельства преобразовали характерные черты письменности того или иного региона. Во второй половине XVI века уже довольно часто встречаются частные письма на венгерском языке. В Трансильвании появляется на венгерском языке даже небольшая часть официальных документов, однако важно заметить, что официальным языком административного управления, языком, используемым в государственном собрании, по-прежнему остается латынь. Это значит, что законы, документы органов государственного управления высшего и среднего уровня полностью создаются на латинском языке. Такой порядок сохранился вплоть до 1844 г., когда принятый государственным собранием закон сделал венгерский язык официальным языком административного управления.

Примером сохранения латынью своей значимости в официальной переписке может служить письмо, написанное Яношем Драшковичем в 1600 г. в Загребе и адресованное австрийскому эрцгерцогу Матвею (Матяшу) Габсбургу. Особенно ценными экземплярами коллекции являются письма трансильванских князей Габора Бетлена (1613–1629) и Дердя Ракоци I (1630–1648), в которых содержатся новые сведения для исследователей эпохи. Они также свидетельствуют о бытующей в Трансильвании практике выдачи документов как на венгерском, так и на латинском языках. В переписке частных лиц можно наблюдать, что начальные и заключительные формулировки в XVI–XVIII столетиях пишутся на латыни даже в тех случаях, когда основной текст сообщения написан по-венгерски. Исключение составляет переписка самых близких родственников, переписка сугубо личная, доверительная. С историей Трансильвании связана и жизнь австрийской эрцгерцогини Марии-Кристиерны Габсбург, которая, будучи женой трансильванского князя Сигизмунда (Жигмонда) Батория, в конце XVI века несколько лет провела в Трансильвании, затем после печального развода в 1607 г. ушла в монастырь тирольского городка Халль.

Составленные в начале XVIII века грамоты, выданные императорами Священной Римской империи и королями Венгрии Иосифом I (1705–1711) и Карлом VI (1711–1740), берут под императорскую защиту графа Ференца Баттани. Одновременно они дают возможность получить представление об условиях жизни и имущественных делах преданной Габсбургам венгерской аристократической семьи в период крупнейшего восстания сословий под руководством Ференца Ракоци II (1676–1735) против правящей династии Габсбургов в 1703–1711 гг. или ко временам, непосредственно за ним следующим.

Объединенные под одной обложкой документы из собрания СПбИИ РАН, будучи связаны со многими периодами венгерской истории и разными историческими личностями, представляют интерес прежде всего для венгерской исторической науки, но вместе с тем они указывают и на возможности сотрудничества российских и венгерских исследователей. 2008 год в Венгрии — по случаю 550-й годовщины вступления на престол Матяша Хуняди — объявлен Годом Возрождения. Под знаком Года Ренессанса, ставящего на центральное место обновление, изменение и творческое развитие, мы представляем нашу книгу вниманию всех интересующихся историей Венгрии. Надеемся, что в будущем и в других российских архивах и хранилищах рукописей могут быть обнаружены документы, связанные с Венгрией, и даже возможно, появятся новые издания, подобные этому.

ТЕРЕЗА ОБОНИ
старший научный сотрудник Института истории Венгерской Академии наук

ЕВА МАРИЯ ВАРГА
архивист, руководитель Архивного института при Культурном,
научном и информационном центре Венгерской Республики в Москве

Научно-исторический архив СПбИИ РАН складывался на протяжении полутора столетий и продолжает пополняться, в основном личными фондами историков. Его происхождение связано с деятельностью Археографической комиссии Министерства народного просвещения, созданной 24 декабря 1834 г. по инициативе министра графа С.С. Уварова. Комиссия, которая изначально имела временный статус, в 1837 г. стала постоянной и с тех пор занималась собиранием и научным описанием российских исторических источников с древнейших времен до начала XVIII в., систематическим изданием этих описаний в трудах Комиссии, а также публикацией самих источников.

Первоначально ряд ценнейших документов был получен и принят на хранение в Археографическую комиссию в результате обследования двух сотен архивов в 14 губерниях Европейской части России, затем ее архив постоянно пополнялся документами учреждений духовного ведомства и местных административных учреждений со всей территории страны. Многие материалы были куплены или поступили в дар от частных лиц. К 1917 г. собрание Археографической комиссии насчитывало 85 фондов и коллекций, содержащих более 63 тысяч архивных единиц хранения.

После революции, в 1920 г. был создан Государственный музейный фонд, который в числе прочего ведал распределением национализированных монастырских и частных архивов между государственными архивами, музеями и библиотеками. Таким образом в 1920-х гг. архив Археографической комиссии пополнился многими новыми фондами и коллекциями. Передавали в ведение Комиссии свои архивы, спасая их от гибели, и представители бывших дворянских родов.

Археографическая комиссия в 1920-30-х гг. несколько раз меняла свою ведомственную принадлежность. В 1922 г. она была передана из Народного комиссариата просвещения в Академию наук, где с 1931 г. ее фонды находились в ведении Историко-архивного института, а затем стали частью Русской секции Архива Ленинградского отделения Института истории АН СССР (образовано в 1936 г.; с 2002 г. является самостоятельным Санкт-Петербургским Институтом истории). Помимо наследия Археографической комиссии, Русская секция Архива СПбИИ РАН хранит в своем собрании множество документов, полученных в 1930-х гг. из других архивохранилищ, и в настоящее время насчитывает 311 фондов и коллекций — свыше 200 000 единиц хранения.

Документы Русской секции Архива, относящиеся к истории Венгрии, разного происхождения. Рукопись из коллекции Археографической комиссии (колл. 11, оп. 1, № 230), вероятно, была приобретена в одной из так называемых археографических экспедиций XIX в.

Материал обширного фонда № 36 (2324 ед. хр.) отражает деятельность членов семейства графов и князей Воронцовых на государственной службе и в дипломатическом корпусе в

течение XVIII-XIX вв. и дает много свидетельств их интереса к военно-политической истории этого времени. В 1931–32 гг. фонд Воронцовых был передан в Историко-архивный институт из рукописного отделения Библиотеки Академии наук, куда поступил в 1920 г., вероятно, из Государственного музейного фонда. С 1936 г. он находится в собрании Архива Ленинградского отделения Института истории АН СССР (сейчас СПбИИ РАН).

Рукопись под названием «Описание военных действий российских войск против венгерских мятежников в 1849 г.» (фонд 36, оп. 1, № 256–258), прежде чем попасть к Воронцовым, очевидно, находилась в составе личной библиотеки императора Николая I: монограмма «Н I» в окружении лавровой и дубовой ветви, оттиснутая в верхнем левом углу каждой страницы первого и второго томов, может служить указанием на ее происхождение.

Печатные воззвания из коллекции 283 были приобретены известным русским историком, археографом и коллекционером Н.П. Лихачевым (1862–1936).

О роли Н.П. Лихачева в формировании архивного собрания СПбИИ РАН следует сказать особо. Материалы его коллекции составляют значительную часть Русской секции (12340 ед. хр.), что же касается Западно-европейской секции, то практически вся она состоит из документов собрания Лихачева (более 24 тысяч ед. хр. из общего числа 27 тысяч).

Центральной идеей Н.П. Лихачева было создание фундаментальной основы для исследований российской истории по подлинным источникам, в сравнении с источниками по истории Европы. В августе 1918 г. он писал философу В.В. Розанову: «Тридцать лет я посвятил систематическому собиранию документальных памятников разных эпох и народов в дерзостной мысли создать русскую «дипломатику», осветив ее в связи с западноевропейской, по возможности неизданными образцами моего собрания, а не снимками с многочисленных атласов Западной Европы. Мне хотелось осветить сферы взаимных влияний Востока и Запада. В моих картонах и ящичках, действительно, история документальной письменности исключительного богатства и разнообразия».⁴

Тридцать лет выдающийся ученый, руководствуясь этой идеей, создавал свою коллекцию, приобретая в антикварных и букинистических магазинах, на аукционах Европы самые разные виды и типы письменных источников. Документы приобретались в ежегодных поездках за границу, а также по переписке, по каталогам европейских антикваров. В бумагах Н.П. Лихачева осталась переписка более чем со 170 зарубежными антикварами, среди которых он снискал глубочайшее уважение.

После 1917 г. единственной возможностью сохранения собрания Лихачева от вероятного рассредоточения стала передача его государству. В 1918 г. коллекция ученого, по-прежнему оставаясь в его доме, под именем «Палеографического кабинета» перешла в ведение

⁴ Н.П. Лихачев — В.В. Розанову, Москва, 13/26 августа 1918 г.: РГАЛИ. Ф. 419 (В.В. Розанова). Оп. 1. Д. 523. Л. 12 (Цит. по: Климанов Л.Г. Николай Петрович Лихачев — коллекционер «сказочного размаха» // Из коллекций Н.П. Лихачева. Каталог выставки, СПб., 1993. С. 23).

Археологического института, а Н.П. Лихачев был назначен ее хранителем. В 1925 г. «Кабинет» перешел в ведение Академии наук в качестве самостоятельного учреждения и получил название «Музей палеографии»; Н.П. Лихачев, избранный в том же году действительным членом Академии, стал его директором. Однако в полной неприкосновенности уникальную коллекцию сохранить не удалось: в 1930 г. по ложному обвинению в антисоветской деятельности он был арестован и сослан в Астрахань. Богатейшее собрание памятников письменности было поделено на части и разошлось по разным хранилищам: предметы материальной культуры перешли на хранение в Эрмитаж, старинные печатные книги пополнили фонд Библиотеки Академии наук, восточные рукописи были переданы в Ленинградское отделение Института востоковедения АН СССР, рукописи и документы на русском и европейских языках вошли в 1936 г. в состав Архива Ленинградского отделения Института Истории АН СССР.

Огромная эрудиция Н.П. Лихачева, соединенная с опытом исследователя и коллекционера, способствовала созданию собрания западноевропейских документов VI–XX вв. необычайно высокого уровня. В нем подобраны рукописные книги, грамоты и печати, уникальные не только своей древностью и своим отношением к историческим личностям и событиям, но и своими особенностями палеографического, дипломатического и юридического характера. Другой страстью Н.П. Лихачева, помимо подбора коллекции исторических документов, было собирание автографов — писем, случайных заметок, подписей или даже просто образцов почерка знаменитых личностей или представителей известных фамилий.

Венгерское собрание Лихачева соединило оба этих увлечения археографа. Этим объясняется отчасти как фрагментарный характер собрания, так и его разносторонность. Документы, содержащие интересные сведения по истории правовых отношений на территории Венгерского королевства, чередуются с грамотами и личными письмами, к самой Венгрии прямо не относящимися, но имеющими собственноручные подписи королевских особ и членов их фамилий. Отдельные акты были определены в эту коллекцию по причине их интереса с точки зрения дипломатики, как образцы делопроизводства королевской или императорской канцелярии.

Некоторые документы соединяют в себе и ту, и другую, важную для Лихачева, особенность. Рекомендация, составленная в 1498 г. для придворного Беатриссы Арагонской, известного впоследствии своим описанием свадьбы герцога Феррарского Альфонсо I д'Эсте и Лукреции Борджа,⁵ не только содержит собственноручную подпись

⁵ *Niccolò Cagnola*, Memoria de li successi & acti intrauenti ne la dignissima legatione de lo illustrissimo & excellentissimo monsignore Philippo de Rocha Berthi, honorando gubernator de Piasenza & deputato oratore benemerito de la maiesta del cristianissimo & inuictissimosignore re de Franza duca de Milano ale solempnissime & faustissime nuptie de li illustrissimi signori don Alfonso da Este, & madama Lucretia Borgia celebrate in Ferrara. Impresso in Parma: per mi Octauiano Salado, die primo de aprile 1502.

королевы Венгрии, но и является еще одним свидетельством проникновения и распространения культуры итальянского Ренессанса при дворе Матвея Корвина и Владислава II Ягеллона. Письмо Хорватского бана Иоанна Драшковича 1600 г. к будущему императору Священной Германской Империи Матвею Габсбургу, на тот момент фактическому правителю Венгрии и Хорватии, являет собой не только великолепный образец эпистолярного жанра и дипломатического таланта, но и затрагивает вопрос о порядке предоставления городской общине статуса «вольного королевского града». Словацкий город Модра, о котором идет речь в письме, получил этот статус в 1607 г., спустя несколько лет после этой переписки.

Многое для истории собирания коллекции Лихачева дают обложки, в которых хранятся документы. Страстный коллекционер, он обычно оставлял свои отметки на архивных обложках тех актов, писем и автографов, которые представляли собой предмет его особой любви и гордости. То, что такие отметки Н.П. Лихачева остались на половине обложек его венгерской коллекции (то есть на десяти из двадцати одной единицы хранения в коллекции 35), свидетельствует о его интересе к венгерским материалам и о ценности этих материалов на антикварном рынке. «Матвей Корвин» — вот одна из надписей на обложке рукой Н.П. Лихачева. «Редчайший! Стоит рублей 50, не менее» — комментарий на обложке грамоты Владислава II Ягеллона 1493 г. «Ценный! Н.Л.» — стоит на обложке письма, написанного в 1538 г. вдовой короля Людовика II Марией Габсбург.

Обложки венгерских документов хранят пометы, способные указать путь некоторых из них в собрание Лихачева. Это указания об аукционе или антикварном магазине, где была приобретена та или иная редкость. Надпись «Henrici, A. XVIII — 1913» озиачает, что грамота короля Людовика II Ягеллона 1526 г. была приобретена на аукционе Хенрики по каталогу 1913 г. Антиквариат Карла Эрнста Хенрики находился в Берлине на Курфюрстенштрассе. Там же, судя по надписи на обложке: «NB Henrici, V (AK)», была куплена грамота Дьердя Ракоци (György Rákóczi) 1643 г.

Еще одна надпись: «От Liepm. cat. 184, n. 188». Сокращенное название антикварного магазина в записи на обложке не стало помехой в расшифровке места покупки грамоты Дьердя Ракоци 1639 г. Счета берлинского антиквариата Лео Липманнсона часто встречаются в Западноевропейской секции в приложении к документам, приобретенным в этой фирме Н.П. Лихачевым (Leo Liepmannsohn. Antiquariat. Berlin, Bernburger Strasse 14). По той же причине легко раскрывается аббревиатура «L. u. Fr.» на обложках двух документов, приобретенных Лихачевым в 1911 г. Два документа, имеющих отношение к княжеству Трансильвании — письмо вдовы Сигизмунда Батория Марии-Кристиерны 1619 г. и заметка Габора Бетлена (Gábor Bethlen) 1625 г. — были куплены в германской фирме «Лист и Франке» (List und Francke), услугами которой часто пользовался знаменитый коллекционер. Основанный Феликсом Листом (Felix List) и Германом Рихардом Франке (Hermann Richard Francke) в 1862 г., этот антиквариат существует и поныне.

Оказалось возможным расшифровать смысл пометы «G. u R. 82» на обложке послания Матвея Корвина. Это указание на венский антиквариат «Gilhofer und Rauschburg», основанный в 1883 г. и долгое время занимавший лидирующее положение среди других австрийских фирм по продаже автографов.

Удается раскрыть смысл записей «Künzel'я», или «Собр. Künzel'я», сопровождающих письма короля Владислава II и Иоанна Драшковича. Богатое собрание древних документов Вильгельма Кюнцеля (Wilhelm Künzel) в Лейпциге распродавалось крупными германскими антикварными фирмами, в частности, уже названными «Лист и Франке», Хенрики и Лео Липманнсоном. Некоторые документы этого собрания обогатили коллекцию Лихачева.

Расшифровывается пометка «Fischer v. R» на грамоте Габора Бетлена. Оба документа, составленные в Трансильвании и приобретенные через торговый дом «Лист и Франке» на аукционе 6–8 ноября 1911 г., происходят из римской коллекции автографов Эдуарда Фишера фон Реслерштамма (Eduard Fischer von Röslerstamm).

Наиболее частые торговые контакты связывают Н.П. Лихачева все же не с немецкими и австрийскими фирмами, а с итальянскими антикварами. Примерно треть собрания Западноевропейской секции представлена итальянскими документами, но не только они приобретались Лихачевым в Италии. Письмо королевы Венгрии Беатриссы Арагонской было приобретено через торговый дом Дамиано Муони («Damiano Muoni»), миланского ученого, коллекционера и архивиста, чьим постоянным клиентом был Н.П. Лихачев и чью коллекцию рукописей он надеялся, но не успел приобрести после его смерти в 1894 г. Несомненно итальянское происхождение трех писем, хранящих автографы двух венгерских кардиналов — архиепископа Загреба Иосифа Михаловича (Josip Mihalović) и архиепископа Эстергома Иоанна Шимора (János Simor).

Не все, однако, поддается определению. Неясно происхождение собственноручного письма графа Карла Андраши (Károly Andrássy). Загадочным остается место приобретения самого древнего документа из венгерской коллекции — грамоты императора Сигизмунда, адресованной администрации комитата Гонт (Hont).

Венгерские документы Западноевропейской секции архива хранятся также в коллекции № 56 (колл. М. Г. Панеяха). В 1989 г. они были переданы в дар Архиву доктором исторических наук, ведущим сотрудником СПБНИ РАН Виктором Моисеевичем Панеяхом. Пять венгерских актов конца XVII–начала XVIII в. связаны с именем знатной венгерской семьи Баттнани (Batthyány), но упоминают также представителей других влиятельных венгерских фамилий, таких как Пальффи (Pálffy), Эстерхази (Esterházy), Иллесхази (Illésházy), Эрдеди (Erdődy), Хорват-Симончичи (Horváth-Simoncsics) и содержат немало имен и собственноручных подписей чиновников комитата Ваш (Vas). Это небольшое собрание из пяти грамот, дающее иллюстрацию сложных взаимоотношений в среде высшей венгерской знати в период антигабсбургских волнений, досталось В.М. Панеяху по наследству от отца, участника

войны Моисея Григорьевича Панеяха. М.Г. Панеях спас эти документы от огня из развалин разрушенного монастыря в Венгрии в конце войны, в 1945 г., и сохранил их.

В заключение остается сказать, что Санкт-Петербургский институт истории Российской Академии наук и его Научно-исторический архив, включающий в себя большую часть собрания Лихачева и архив Археографической комиссии с их венгерскими документами, с 1966 г. помещается в историческом здании в Петербурге на Петрозаводской улице в трехэтажном особняке, принадлежавшем ранее Николаю Петровичу Лихачеву.

В.Н. Гинев, С.Н. Искюль, Н.Б. Срединская, А.В. Чиркова

* * *

Каталог, который Вы держите в руках, состоит из двух частей. В первой части представлены относящиеся к истории Венгрии документы из материалов Западно-европейской секции Архива Санкт-Петербургского Института истории РАН, а во второй — из материалов Русской секции.

Размеры опубликованных документов даны в сантиметрах, сначала ширина, потом высота. В силу того, что представляемое собрание фрагментарно, документы вышли из разных канцелярий и представляют собой осколки расплывшихся ныне архивов, при описании мы сочли необходимым расшифровать по возможности все канцелярские, архивные и владельческие пометы. Не все удалось прояснить до конца: в этих случаях стоят многоточия (...) и знаки вопроса (?).

В транскрипциях раскрытые сокращения выделены курсивом. Строки разделены вертикальной чертой (|). Транскрипции документов на венгерском, немецком и чешском воспроизводят орфографию и пунктуацию оригиналов. (Например, в транскрипциях документов на венгерском языке сохранены буквы ü и w в соответствии с оригиналом). Тексты итальянского и латинских документов приведены в соответствии с принципами издания средневековых латинских актов, выработанных в рамках немецкой и австрийской традиции: с больших букв пишутся только имена собственные и географические названия, пунктуация расставлена в соответствии с современными нормами. Документ на французском языке транскрибирован в соответствии с традициями, принятыми во Франции для издания текстов этого времени, и с учетом норм, использовавшихся в печатных книгах и документах, современных публикуемому документу (расставлены аксаны и апосторофы); знаки препинания приведены в соответствии с современной французской пунктуацией.

Редакционная коллегия выражает благодарность за содействие в осуществлении издания Каталога Генеральному консулу Венгрии в Санкт-Петербурге Радкаи Ференцу и ведущему специалисту СПб Научного центра РАН С.Б. Корневой.

A magyar történettudomány a 18. század óta rendszeresen és szervezeten foglalkozik a történeti források kiadásával, összegyűjtésével. Az akkori Magyar Királyság területén föllelhető országos jellegű, illetve világi és egyházi hatósági levéltárakban folytatott gyűjtőmunkán kívül már a 19. században megkezdődött a külföldi levéltárakban őrzött, a magyar történelemhez kapcsolódó források feltárása és publikálása. Az első ilyen gyűjtemények azok voltak, amelyek a nagy európai egyházi vagy birodalmi kormányzati központokban találhatóak, és amelyeket sorra megnyitottak a kutatók előtt. Így például komolyabb kutatómunka folyt a középkori források vonatkozásában a római Vatikáni Titkos Levéltárban, olaszországi városi levéltárakban (Nápoly, Velence, Firenze), és a németországi városok levéltáraiban, a kora újkortól a 20. századig terjedő időszak vonatkozásában pedig a Német-római Birodalom fontosabb levéltáraiban, Simancasban, Madridban, Brüsszelben és nem utolsósorban Bécsben. Magyarország 1526–1918 között a Habsburg-dinasztia uralma alatt állt, és a Habsburgok ún. „dunai monarchiájának” egyik országaként integrálódott az uralkodóház európai államkomplexumába. Ennélfogva természetesen a legfelsőbb kormányzat ügyeit is a birodalmi központi hivatalok intézték, amelyek Bécsben, esetenként Prágában székelték a korszakban. Így az említett évszázadok történeti forrásainak jelentős része található a bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchivban. Hatalmas mennyiségű hungarica-anyag található a 16–17. századot illetően az egykori Oszmán Birodalom központi levéltárában Isztambulban, a 20. századra vonatkozóan pedig az Oroszországi Föderáció archívumaiban. A magyar történelem levéltári forrásbázisa csak a külföldön őrzött magyar vonatkozású levéltári anyag szisztematikus feltárásával — lehetőség szerint — másolatban történő beszerzésével tehető viszonylag teljessé, már csak azért is, mert a két világháborút lezáró békeszerződések következtében Magyarország területe kétharmadát elveszítette, ezért igen sok egyházi és világi levéltári gyűjtemény a mai országhatárokon kívül található. Ennek következtében a Magyarország határain kívüli levéltári forrásanyag kutathatóságának, feltárásának, közreadásának intézményes biztosítása a modern történeti forráskiadás 19. századi kezdeteitől napjainkig az állami tudománypolitika fontos célkitűzései közé tartozik. Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása (1918) után a több évig elhúzódó osztrák–magyar levéltári jogvitát sikerült kompromisszumos elemeket tartalmazó, ugyanakkor megnyugtató és jövőbemutató egyezményrel zárni. Az 1927. január 1-jén hatályba lépett, badeni levéltári egyezmény néven ismert államközi szerződés — a nemzetközi levéltárjogban azóta is egyedülálló módon — a határokon átnyúló levéltári együttműködés olyan alapelveit érvényesítette, amelyhez hasonló igények jogosultságát az államok közötti jogutódlás problémáival foglalkozó ENSZ- és

UNESCO-ajánlások csak több évtizeddel később nyilvánítottak méltányosnak.¹ Az államközi szerződés értelmében a tisztán magyar szellemi tulajdonnak számító és a proveniencia elvénél fogva Magyarországot illető levéltári állagokat kiemelték a bécsi levéltárakból és átadták Magyarországnak, mindazokat az állagokat pedig, amelyek a központi államigazgatás 1526–1918 között létező, magyarországi hatáskörű szerveinek működése során keletkeztek, a két állam megoszthatatlan és elidegeníthetetlen közös szellemi tulajdonának nyilvánították. A badeni egyezmény legnagyobb vívmányaként értékelhető, hogy a közös szellemi tulajdonból Magyarországot megillető jogok gyakorlására a bécsi levéltárak mellett állandósította a levéltári delegáció intézményét. Ennek megfelelően azóta is — leszámítva az 1950-es években a hidegháború elfajulása okozta közel egy évtizedes kényszerszüneteltetést — tevékenykedik Bécsben az *Österreichisches Staatsarchiv*, a *Haus-, Hof- und Staatsarchiv*, valamint a *Finanz- und Hofkammersarchiv*, illetve külön a *Kriegsarchiv* vonatkozásában a magyar levéltári kirendeltség.

Az 1990-es évek elején Közép- és Kelet-Európában bekövetkezett változások eredményeképpen lehetővé és időszerűvé is vált a magyar–orosz levéltári kapcsolatok új alapokra helyezése. A két ország központi levéltárai és levéltári hatóságai közötti hatékony és érdemi együttműködés irányába tett első meghatározó lépés Borisz Jelcin orosz elnök magyarországi látogatása során — 1992. november 11-én — az állami levéltárak együttműködéséről szóló megállapodás aláírása volt.² A megállapodásban foglaltak teljesítése céljából az Művelődési és Közoktatási Minisztérium Levéltári Osztálya és az Oroszországi Föderáció Levéltári Szolgálata (Roszarchív) 1993. április 27-én jegyzőkönyvet írt alá, amelynek lényege, hogy a felek együttműködnek állami levéltáraik azon iratainak feltárásában, amelyek Magyarország és Oroszország történetére vonatkozó adatot tartalmaznak, és nemzeti levéltári gyűjteményeik kiegészítése céljából kölcsönösségi alapon kicserélik a feltárt iratok másolatait.

A következő években a magyar fél részéről több alkalommal került sor hungarica-feltárássra Moszkvában. Mindeközben az orosz fél különböző okok — elsősorban az anyagi fedezet és magyarul értő orosz levéltárosok hiánya — miatt nem küldött kutatókat Magyarországra. Az orosz részről tanúsított csekély érdeklődés azzal is magyarázható, hogy a Magyar Országos Levéltár vezetésével folytatott felmérések kimutatták, hogy a magyarországi levéltárak csekély számú russica-anyagot őriznek.

¹ A bécsi levéltári delegáció létrehozásának történetére lásd az egykori delegátus összefoglalóját: RESS IMRE: Nemzeti levéltári vagyron — közös szellemi tulajdon. A bécsi magyar levéltári delegáció szerepe a határokon átnyúló levéltári problémák megoldásában. *Levéltári Szemle*, 38. (1988) 1. sz. 3–9.; ГОРЯНАЦ, РАДОЙКА: Венгрия и архивные источники по истории Габсбургской империи. *The Common Archival Heritage of States and Nations of Central and Eastern Europe*. Szerk. STEPIAK, WLADYSLAW. Warszawa, 1998. 152–157.

² 1993/9. Nemzetközi Szerződés a művelődési és közoktatási minisztertől: Megállapodás a Magyar Köztársaság Kormánya és az Orosz Föderáció Kormánya között az állami levéltárak együttműködéséről. Közletéve 1993. április 29-én.

Sajnálatos módon a magas szakmai színvonalon, nagy lendülettel megkezdett oroszországi hungarica-feltárások nem folytatódtak, a magyar fél hosszú évekig nem küldött szakembereket Oroszországba. Lassan bebizonyosodott, hogy a reciprocitás elvére épülő együttműködés nem eredményes, ugyanakkor magyar részről a szándék megmaradt, és tovább foglalkoztatta az illetékeseket, milyen módon lehetne — bécsi mintára — megvalósítani az intézményesített keretben történő feltárást.

Az elmúlt években az Oroszországi Föderáció levéltáraiban őrzött hungarica-anyag feltárásához fűződő érdekeink hatékony érvényesítése érdekében a két ország levéltári hatóságai között kibontakozott érdemi együttműködés lehetővé tette, hogy az oroszországi levéltárakban egy állandó magyar levéltári kiküldött tevékenykedjék. A minisztérium 2001–2002. évi költségvetésének tervezésekor pedig megteremtették ennek anyagi lehetőségét is. A moszkvai levéltári delegátus feladatkörének és felügyelete rendjének meghatározásakor a Bécsi Magyar Levéltári Kirendeltség működtetésének több évtizedes tapasztalataiból kellett kiindulni, ugyanakkor nem lehetett figyelmen kívül hagyni azt a lényegi különbséget, amely a két delegátus nemzetközi jogi státuszát illetően fennáll. A Bécsi Magyar Levéltári Kirendeltség közvetlenül részt vesz az egykori közös kormányzati szervek irategyűjtéseinek kezelésében és feldolgozásában, beleértve a levéltári anyag információs értékét alakító rendezési és selejtezési munkálatokat is. Az osztrák levéltárosok és a magyar delegátusok azonos jogokkal rendelkeznek a közös állagokhoz való hozzáférhetőség és használat terén, és azonos előírások vonatkoznak az osztrák és magyar kutatókra is. Erre a nemzetközi gyakorlatban is példa nélkül álló megoldásra a moszkvai kirendeltség esetében nem volt mód, ezért a delegátus szervezeti helyét a moszkvai Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központ szervezetén belül jelölték ki. Tekintettel arra, hogy az elmúlt fél évszázadban a Szovjetunióval — természetesen — közös minisztériumaink nem voltak, de ugyanakkor “közös ügyeink” bőven akadtak, nem kerülhetett sor egy, az Ausztriával aláírt hasonló megállapodás megalkotására.³

A legutóbbi másfél évtizedben egyre nagyobb lehetőség nyílt arra, hogy magyar kutatók a kisebb, ámde a magyar történelem szempontjából mégiscsak rendkívül fontos levéltárakba, irattárakba eljussanak és ott felkutassák a magyar történelem szempontjából értékelhető dokumentumokat.

Ritkán adódik azonban példa arra, hogy egy külföldi ország történészei-levéltárosai vállalkozzanak a Magyarország történetéhez kapcsolódó források kiadására, és ezért a magyar történészek köszönettel tartoznak szentpétervári kollégáiknak, hogy egy forráskiadvánnyal

³ A Levéltári Intézet a Roszarchívval történő keretegyezmény aláírása után kezdhette meg működését. (Megállapodás a Magyar Köztársaság Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Oroszországi Föderáció Levéltári Szolgálatá között a Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központ Levéltári Intézete tevékenységével összefüggő feladatok megvalósításáról. Moszkva, 2001. december 14.).

gazdagítják a magyar történeti kutatás forrásbázisát. Mindenekelőtt pedig szintén csodálattal és nagyrabecsüléssel adózunk ama 30 éves munka előtt, amellyel Ny. P. Lihacsov professzor fáradságtalanul gyűjtötte a különféle európai országok történeti dokumentumait.

Jelen kötetben kiadásra kerülő gyűjtemény, márcsak időhatárait tekintve is rendkívül szerteágazó és a magyar történelem legkülönbözőbb tárgyköreit érinti. A középkori oklevelek újabb adalékokat jelentenek Luxemburgi Zsigmond (1387–1437) illetve I. (Hunyadi) Mátyás (1458–1490) és II. Jagelló Ulászló (1490–1516) magyar királyságának történetéhez. A Habsburg Mária személyéhez kapcsolódó dokumentumok közreadásának pedig kifejezett aktualitása, hogy éppen a tavalyi évben (2006) rendezett Magyarország komoly kiállítást, és nemzetközi történeti konferenciát a magyar és az európai történelemben egyaránt jelentős szerepet betöltő özvegy magyar királyné, majd németalföldi kormányzó történeti szerepéről. A 15. századi sőt a későbbi oklevelek és iratok is a középkorban kialakult európai oklevélkiadási jellegzetességeket mutatják, amelyek a Magyar Királyság területén is szokásban voltak, mind a királyi kancellária, mind pedig a világi vagy egyházi hatóságok oklevélkiadási gyakorlatában.

A magyarországi oklevélkiadás kezdetei az első magyar király, I. Szent István (1000–1038) királyi udvarához köthetők. Uralkodása idejéből maradtak fenn, igaz, csekély számban ezt igazoló, a német császári kancellária mintái alapján készült királyi kiadású oklevelek. A királyi udvari írásbeliség központi szerve, a kancellária a 12. század végén kezdte meg működését, elsősorban francia és itáliai — főként a pápai kúriai — mintákat követve. A párizsi egyetemen a 12. század közepétől tanuló magyarországi diákok, valamint az országban megtelepülő szerzetesrendek közvetítették azokat a szokásokat és módokat, amelyeket ekkoriban az európai uralkodói vagy egyházi kormányzati udvarokban gyakoroltak. Az oklevelek kiadásának magyarországi kancelláriai gyakorlata, mind belső jellegzetességeit tekintve, tehát a szövegezésben megmutatkozó formulák és szóhasználat terén, mind pedig külső megjelenését, formáját tekintve, azaz az írásmód, a megpecsételés, majd az aláírás szokása terén megfelelt az általánosan elterjedt oklevélkiadási módnak. Az oklevélkiadási gyakorlatnak ezt az európai egységességét a kutatók a már említett párizsi egyetemen, később az észak-itáliai egyetemeken megtanulható oklevélírási tudomány, az “Ars dictandi” elterjedésének hatásaként értékelik. Az ezekre az egyetemekre Európa szinte minden országából érkező diákok vitték el hazájukba ezt a tudásanyagot, ami nem csupán a klasszikus latinság ismeretét, hanem a latin nyelvű fogalmazást, sőt az írásmód elsajátítását is jelentette. Ezt bizonyították azok az írástörténeti (paleográfiai) kutatási eredmények, amelyek éppen egy magyar történész Hajnal István nevéhez köthetők. Hajnal a 20. század közepén írt tanulmányaiban megállapította a fentebb említett egyetemeknek a középkor folyamán egész Európában kimutatható kulturális hatását, és ezt — egyebek mellett — különböző uralkodói kancelláriák által kiadott okleveles anyag paleográfiai összevetésével bizonyította.

A 13–14. században a magyar kancelláriai oklevélkiadás komoly fejlődésen ment keresztül, ami megfigyelhető egyrészt a kiadványok gyarapodásában, az oklevél típusok kiforrásában és a kancelláriai tisztségviselők számbeli gyarapodásában és funkcióik specializálásában is.

I. (Hunyadi) Mátyás uralkodása alatt emelkedett a legmagasabb fejlettségi szintre a királyi kancellária, amikor is már két részlegre, nagyobb és kisebb vagy titkos kancelláriára oszlott a hivatal, hatásköre pedig a belügyi és külügyi kormányzat legkülönbözőbb ügyeire terjedt ki, ezenfelül részben az udvari igazságszolgáltatás is hatáskörébe tartozott. A főkancellár bizonyos mértékű saját döntési hatáskörrel is rendelkezett, és így az államkormányzat felelős pozícióját birtokolhatta.

A 13. században indult meg Magyarországon a királyi udvaron kívüli oklevélkiadás, elsősorban az olyan egyházi testületeknél, mint a konventek (szerzetesi közösségek) és káptalanok (egyházkormányzati testületek, részben a püspökök mellett), amelyek a magánszemélyek jogügyleteinek írásba foglalására a királyok által feljogosított, tehát közhitelű dokumentumok kiállításával megbízott intézmények voltak. Ezek az intézmények a hiteleshely (loca credibilia) elnevezést viselték, és a nemesség magánjogi ügyleteinek intézése mellett a királyi udvari hatóságokkal is kapcsolatban álltak, azok kérésére hiteles tanúbizonyosággént (testimonium fidedignum) járhattak el az egyes rájuk bízott ügyekben. Mindezek nyomán igen jelentős levéltárak keletkeztek ezeknél az egyházi intézményeknél. A megyei, városi oklevélkiadás valamint az országos tisztséget betöltő főrangú magánszemélyek oklevélkiadási gyakorlata is megindult a 13. században, de a következő két évszázadban vált általános gyakorlattá.

Visszatérve a kiadásra kerülő dokumentumok történetéhez: a magyar történelemben a középkor és a kora újkor határát hagyományosan a mohácsi csatavesztéshez kötjük (1526. aug. 29.), amikor is meghalt II. (Jagelló) Lajos magyar király. Özvegyen maradt felesége Habsburg Mária (1505–1558) a csatavesztés másnapján elmenekült az ország fővárosából Budáról, és minthogy az ország egyházi és világi kormányzatának tagjai majdnem teljes számban holtan maradtak a csatátéren, a királya és kormányza nélkül maradt ország meglehetősen nehéz helyzetbe került. Az ezt követően megválasztott két magyar király — I. (Szapolyai) János (1526–1540) és I. (Habsburg) Ferdinánd (1526–1564) — egyike sem tudta feltartóztatni az Európa felé nyomuló hallatlanul erős oszmán támadást, amely hamarosan három részre szakította a középkori Magyar Királyságot, oly módon, hogy miután elfoglalta Budát, a fővárost (1541), ott oszmán vilájet (közigazgatási kerület) székhelyét rendezte be. Az oszmán támadások által elfoglalt terület az ország közepén egyre nagyobbodott, mignem Magyarország keleti és nyugati félre szakadt, a nyugati fél továbbra is mint Magyar Királyság a Habsburgok uralma alatt álló országokhoz, tartományokhoz kapcsolódott, a keleti országrészből pedig létrejött egy új magyar államalakulat, az Erdélyi Fejedelemség. Ez a megosztottság az oszmánok kiűzéséig (1699) és Magyarország visszafoglalásáig tartott, ezt követően az ország egésze ismételtelen betagozódott a Habsburgok uralma alatti államok közé.

A középkori kancelláriai és oklevélkiadási gyakorlat alapvető sajátosságai és alapelemei a későbbi évszázadokban is megmaradtak, amiképpen Európában, akként Magyarországon is, de természetesen minden országban a saját fejlődésének megfelelően terjedt el a nemzeti nyelven való írás, különösen a magánlevelezésben. A kormányzati rend változásai következtében felbomlott a korábbi, az oklevél- és iratkiadásban valamint írásmódban megfigyelhető viszonylagos

egységesség. A Magyar Királyságban is így volt ez, hiszen a széttagolt ország különböző politikai-kormányzati rendben élt tovább, ezek a változó körülmények alakították át az adott terület írásbeliségének jellegzetes vonásait. A 16. század második felében már meglehetősen gyakoriak a magyar nyelvű magánlevelek, Erdélyben pedig a hivatali dokumentumok egy kisebb része is magyarul születik, fontos azonban megjegyezni, hogy a hivatalos kormányzati nyelv, az országgyűléseken használt nyelv továbbra is a latin maradt, ez azt jelentette, hogy a törvények, a felső- és középszintű kormányzati szervek iratai mind-mind latin nyelven keletkeztek, és ez egészen 1844-ig így is volt, amikor is országgyűlési törvény tette hivatalossá a magyar nyelvet a közigazgatásban. Ezt példázza Draskovics János, 1600-ban Zágrábban kelt, Mátyás osztrák főherceghez írott levele is. Különösen értékes darabjai a kollekciónak a Bethlen Gábor (uralk.: 1613–1629) és I. Rákóczi György (uralk.: 1630–1648) erdélyi fejedelmek levelei, amelyek adalékokat jelentenek a korszak kutatói számára, és szintén példázzák az Erdélyben egyszerre élő magyar és latin nyelvű iratkiadási gyakorlatot. A magánszemélyek levelezésében megfigyelhető, hogy a kezdő és záróformulák még abban az esetben is latin nyelvűek maradnak a 16–18. században, ha a közlendő szöveg maga már magyar nyelven íródott, kivéve az egészen közeli rokonok közötti, rendkívül személyes hangú levelezést. Ugyancsak Erdély történetéhez kapcsolódik Mária Krisztiána Habsburg főhercegnő élete is, aki Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem (uralk.: 1588–1602) feleségeként tartózkodott néhány esztendő Erdélyben a 16. század végén, majd szomorú válása után 1607-ben a Tirolban lévő Hall városka kolostorába vonult vissza. A 18. század elején keletkezett császári-királyi kiadású levelek, amelyek Batthyány Ferencet veszik védelmükbe, egyúttal egy Habsburg-hű magyar főnemesi család életkörülményeibe, birtokügyeibe engednek bepillantást, abban az időszakban, amely éppen a Habsburg-uralkodóház elleni, II. Rákóczi Ferenc (1676–1735) által vezetett nagy rendi felkelés idejére (1703–1711), vagy közvetlenül azutánra tehető.

A kötetben közölt dokumentumok a magyar történelem számos korszakához, személyéhez kapcsolódva elsősorban a magyar történettudomány számára szolgálnak hasznos információkkal, de egyúttal a magyar és orosz történettudomány művelői együttműködésének lehetőségeire is rámutatnak. Magyarországon a 2008. év — Hunyadi Mátyás trónra lépésének 550. évfordulója alkalmából — a Reneszánsz Éve. A megújulást, a változást és az ember állandó újjászületését középpontba állító Reneszánsz Éve jegyében ajánljuk kötetünket minden érdeklődő figyelmébe. Reméljük, hogy a jövőben más oroszországi levéltárakban és irattárakban található magyar vonatkozású iratanyag is előkerül, sőt talán újabb, a jelenlegihez hasonló kiadványok is szülehetnek.

OBORNI TERÉZ
tudományos főmunkatárs,
MTA Történettudományi Intézet

VARGA ÉVA MÁRIA
levéltári delegátus

Az Oroszországi Tudományos Akadémia Szentpétervári Történeti Intézete Tudománytörténeti Levéltárának jelenlegi állománya mintegy másfél évszázad alatt jött létre, azóta is tovább bővül, elsősorban a történészek személyes gyűjteményei révén. Megalakulása az 1834-ben — gróf Sz. Sz. Uvarov miniszter kezdeményezésére — létrehozott Népművelési Minisztérium Archeográfiai Bizottságának tevékenységéhez kötődik. A bizottság eleinte ideiglenesen működött. Tevékenysége 1837-ben vált állandó jellegűvé, és a legrégebbi időktől kezdve a 18. század elejéig keletkezett oroszországi történeti források gyűjtésével, és tudományos leírásával foglalkozott. A Bizottság kiadványaiban rendszeresen publikálták a fenti leírásokat, valamint közre adták magukat a forrásokat is.

Az Archeográfiai Bizottság először az Oroszország európai területén lévő 14 kormányzóság mintegy kétszáz levéltárában végzett kutatások eredményeképpen jutott több rendkívül értékes dokumentumhoz, azután archívuma rendszeresen bővült az ország egész területéről származó egyházi hivatalok és a helyi közigazgatási intézmények irataival. Jelentős mennyiségű anyag került a levéltárba vásárlás útján, illetve magánszemélyek adományaként. 1917-ben az Archeográfiai Bizottság állományában már 85 fond és gyűjtemény (több mint 63 ezer levéltári őrzési egység) volt.

A forradalom után, 1920-ban hozták létre az Állami Múzeumi Alapot. Más feladatai mellett, ez az alap osztotta el az államosított egyházi és családi archívumok anyagát állami levéltárak, múzeumok és könyvtárak között. Ennek következtében a múlt század 20-as éveiben az Archeográfiai Bizottság levéltára számos új fonddal és gyűjteménnyel gyarapodott. Hogy megmentsék a pusztulástól archívumaikat, a volt nemesi családok is átadták ezeket a bizottságnak.

Az 1920–30-as években többször is megváltozott az Archeográfiai Bizottság hatósági hovatartozása. 1922-ben a közoktatási népbiztosságtól a Szovjetunió Tudományos Akadémiájához helyezték, a gyűjteményébe tartozó fondokat 1931-től az akadémia Történeti-levéltári Intézetének állományába sorolták. A levéltári anyag később a Szovjet Tudományos Akadémia Történeti Intézete Leningrádi Részlege Levéltárának orosz szekciójában került elhelyezésre. (Ez az intézet 1936-ban alakult, 2002-től vált önállóvá, mint Szentpétervári Történeti Intézet, állománya két részre tagolódik: ún. nyugat-európai szekció és orosz szekció). A Szentpétervári Történeti Intézet Levéltárában található orosz szekció az Archeográfiai Bizottság hagyatékán kívül, az 1930-as években más archívumokból a gyűjteményébe került egyéb dokumentumokat is őriz. Napjainkban 311 fond és gyűjtemény, azaz több mint 200 000 őrzési egység található az állományában.

A levéltár orosz szekciójának Magyarország történelmével kapcsolatos anyagai különböző eredetűek. Az Archeográfiai Bizottság gyűjteményében lévő kéziratot (11. sz. gyűjtemény, 1. sz. opisz, 230. sz. irat) valószínűleg a 19. században szerezték meg az egyik ún. archeográfiai expedíció során.

A terjedelmes (2324 őrzési egységből álló) 36. sz. fond jól tükrözi a Voroncov grófok és hercegek 18–19. században állami szolgálatban és diplomáciai területen kifejtett tevékenységét és

arról tanúskodik, hogy a család tagjai élénken érdeklődtek koruk katonapolitikai története iránt. A Voroncov-fondot valószínűleg 1920-ban az Állami Múzeumi Alap adta át a Szovjet Tudományos Akadémia Könyvtárának, amelynek kézirat osztályáról 1931–32-ben került a Történeti-Levéltári Intézethez. 1936-tól található a jelenlegi helyén.

„Az orosz katonaság harci cselekményeinek leírása a magyar lázadók ellen 1849-ben” című kézirat (36. sz. fond, 1. sz. opisz, 256–258. sz. iratok), mielőtt Voroncovékhoz került, nyilvánvalóan I. Miklós cár személyes könyvtárában volt. Erre utal az első és második kötet minden oldala felső bal sarkában látható — babérkoszorúval és tölgyággal körülvett — „N I” monogram.

A 283. sz. gyűjteményből származó nyomtatott felhívásokat Ny. P. Lihacsov (1862–1936) ismert orosz történész, archeográfus és műgyűjtő vásárolta.

Külön kell szólnunk Ny. P. Lihacsovnak a levéltár gyűjteményének kialakításában betöltött szerepéről. Az orosz szekció jelentős részét (12340 őrzési egységet) az ő gyűjteményének anyaga képezi. Ami a nyugat-európai szekciót illeti, ez gyakorlatilag teljes egészében a Lihacsov gyűjtött iratokból áll (a 27 ezres összállományból több mint 24 ezer őrzési egység).

Ny. P. Lihacsovot az a gondolat vezérelte, hogy az orosz történelem kutatásához eredeti iratokból álló forrásbázist kell létrehozni, amelyet az európai történelem forrásaival egybevetve kell tanulmányozni. 1918 augusztusában a következőket írta V. V. Rozanov filozófusnak: *„Harminc évet szenteltem különböző korok és népek írásos emlékei rendszeres gyűjtésének azzal a merész gondolattal, hogy létrejöjjön az orosz „diplomatika”, amelynek a nyugat-európaival való kapcsolatát meg kell világítani, lehetőség szerint az én gyűjteményem közre nem adott példányaival, nem pedig a számos nyugat-európai atlaszból vett felvételekkel. Szeretném feltárni a Kelet és Nyugat közötti kölcsönös hatásokat. Az én kartonjaim és dobozaim az írásbeliség történetének valóban rendkívül változatos és gazdag anyagát tartalmazzák.”*⁴

A kiemelkedő tudós harminc éven keresztül alakította ki gyűjteményét, ezt az eszmét tartva szem előtt. A legkülönbözőbb fajtájú és típusú írásos forrásokat vásárolta régiségkereskedésekben, antikvár könyvüzletekben, európai árveréseken. Évente külföldre utazott, hogy iratokra tegyen szert, vásárolt levelezés útján, európai régiségkereskedések katalógusaiból. Ny. P. Lihacsov papirjai között fennmaradt több mint 170 külföldi régiségkereskedővel folytatott levelezése, akiknek körében a legmélyebb tiszteletet váltotta ki.

1917 után a Lihacsov-gyűjtemény egyben tartására, megmentésére egyetlen lehetőség adódott: átadni az államnak. 1918-ban a tudós gyűjteménye „Paleográfiai Kabinet” néven az Archeológiai

⁴ Н. П. Лихачев — В. В. Розанову. Москва, 13/26 августа 1918 г.: РГАЛИ. Ф. 419 (В. В. Розанова). Оп. 1. Д. 523. Л. 12. (Цит. по: Климанов Л. Г. Николай Петрович Лихачев — коллекционер «сказочного размаха» // Из коллекций Н. П. Лихачева. Каталог выставки. СПб., 1993. с. 23). Ny. P. Lihacsov — V. V. Rozanovnak. Moszkva, 1918. augusztus 13/26.: Oroszországi Állami Irodalmi és Művészeti Levéltár. 419. sz. fond (V. V. Rozanov), 1. sz. opisz, 523. sz. gy. 12. l. (Idézet Klimanov L. G.: „Nyikolaj Petrovics Lihacsov — „mesés lendületű műgyűjtő” // Ny. P. Lihacsov gyűjteményéből. Kiállítási katalógus. Szentpétervár, 1993. 23. o.)

Intézet felügyelete alá került, de továbbra is Lihacsov otthonában maradt, és őt nevezték ki őrzőjének. 1925-ben a "Kabinet" átkerült az akadémiához, mint önálló intézmény és "Paleográfiai Múzeum" elnevezéssel működött. Igazgatója Ny. P. Lihacsov lett, akit ugyanabban az évben az akadémia rendes tagjává választottak. Még ily módon sem sikerült azonban teljesen érintetlenül megtartani az unikális gyűjteményt. 1930-ban Lihacsovot koholt vádak alapján szovjetellenes tevékenység miatt letartóztatták, és Asztrahánba száműzték. Az írásos emlékek rendkívül gazdag gyűjteményét részekre bontották, és különböző intézményeknél helyezték el. Az anyagi kultúra tárgyai az Ermitázsba kerültek, a régi nyomtatott kiadványok az akadémia könyvtárának állományát gazdagították, a keleti kéziratokat átadták a Keletkutató Intézet Leningrádi fiiláljának, az orosz és egyéb európai nyelvű kéziratok és dokumentumok 1936-ban bekerültek a Történeti Intézet Leningrádi Részlegének Levéltárába.

Lihacsov széles körű tudása — a kutató és műgyűjtő tapasztalatával párosulva — hozzájárult a 6–20. században keletkezett nyugat-európai dokumentumok rendkívül magas színvonalú gyűjteményének létrehozásához. A kollekción olyan kézírásos könyveket, okleveleket és nyomtatványokat tartalmazott, amelyek nemcsak régiségüknél fogva, valamint történelmi személyekhez és eseményekhez való kötődésük miatt egyediek, hanem paleográfiai, diplomatikai és jogi jellegük következtében is. Ny. P. Lihacsov másik szenvedélye a leveleken, feljegyzéseken található monogramok, kézjegyek gyűjtése volt, híres emberek, neves családok képviselői kézírásának mintáit gyűjtötte.

Lihacsov magyar vonatkozású gyűjteményében találkozott ez a két szenvedély. Ezzel magyarázható egyrészt a gyűjtemény töredékes jellege, másrészt sokoldalúsága. Egyes dokumentumok figyelemre méltó ismereteket tartalmaznak a Magyar Királyság területén érvényes jogi viszonyokról, ugyanakkor találhatók itt olyan oklevelek, személyes levelek, amelyeknek nincs közvetlen magyar vonatkozásuk, de szerepelnek bennük magyar királyok, illetve családtagjaik aláírásai. Bizonyos iratokat azért soroltak ebbe a gyűjteménybe, mivel érdeklődésre tarthatnak számot egyrészt a diplomatika szempontjából, másrészt a királyi vagy császári kancellária oklevélkiadásának mintájául szolgálhatnak.

Néhány dokumentum egyesíti a Lihacsov számára fontos mindkét sajátosságot. Az Aragóniai Beatrix királyné által, 1498-ban udvaronca részére írt ajánlólevele nemcsak a magyar királyné sajátkezű aláírását tartalmazza, hanem annak a bemutatására is szolgál, hogyan hatolt be és terjedt az olasz reneszánsz kultúra Hunyadi (Corvin) Mátyás és II. Jagelló Ulászló udvaránál. Különböző az udvaronc, később arról vált nevezetessé, hogy leírta a Ferrarai I. Alfonso d'Este herceg és Lucretia Borgia esküvőjét.⁵

⁵ *Niccolò Cagnola*, Memoria de li successi & acti intrauenti ne la dignissima legatione de lo illustrissimo & excellentissimo monsignore Philppo de Rocha Berthi, honorando gubernator de Piasenza & deputato oratore benemerito de la maiesta del cristianissimo & inuictissimosignore re de Franza duc de Milano ale solempnissime & faustissime nuptie de li illustrissimi signori don Alfonso da Este, & madama Lucretia Borgia celebrate in Ferrara. Impresso in Parma: per mi Octauiano Salado, die primo de aprile 1502.

Draskovics János horvát-szlavón bán 1600-ban írt válasza Mátyás osztrák főhercegnek, nemcsak a levélírás műfajának és a diplomáciai tehetségnek kiváló példája, hanem érinti azt a kérdést is, hogyan ítélik oda egy városi közösségnek a "szabad királyi város" státusát. A levélben Modor (*Modra*) városról van szó, amely 1607-ben kapta meg ezt a státust, néhány évvel a levelezés után.

A Lihacsov-gyűjteményhez tartozó dokumentumok megszerzésének történetében sok segítséget nyújtanak a korabeli dossziék, amelyekben őrzik az iratokat. Mint szenvedélyes műgyűjtő, Lihacsov a borítók fedőlapjain rendszerint megjelölte a számára különösen kedves iratokat, leveleket és kézírásokat. Ezekre volt a legbúszkébb. Az, hogy ilyen jelölések láthatók a magyar gyűjteményben a borítók felén (azaz a 35. sz. fondban található huszonegy őrzési egységből tiz esetben), arról tanúskodik, hogy a magyar gyűjteményt igen becsülte, és hogy ezeknek az anyagoknak nagy volt az értékük a régiségpiacon. "Corvin Mátyás" — ez egy felirat Lihacsov kézírásával a fedőlapon. "Ritka példány! Legalább 50 rubelbe kerül" — így kommentálja a fedőlapon II. Jagelló Ulászló 1493-ból származó oklevelét. "Értékes! Ny. L." — áll II. Lajos özvegye, Habsburg Mária által 1538-ban írt levél fedőlapján.

A magyar iratok borítólappal olyan feljegyzések találhatóak, amelyek alapján kideríthető, hogyan kerültek Lihacsov gyűjteményébe. Megnevezi az árverést, illetve a régiségkereskedést, ahol megvásárolta a nevezett ritkaságot. A "Henrici, A. XVIII — 1913" feljegyzés azt jelenti, hogy II. (Jagelló) Lajos király 1526-os okleveléhez a Henrici árverésen jutott hozzá, az 1913-as katalógus alapján. Karl Ernst Henrici régiségkereskedése Berlinben volt a Kurfürsten Strasse-n. A fedőlapon levő "NB Henrici, V (AK)" feljegyzésből ítélve ugyanott vette meg Rákóczi György 1643-ból származó oklevelét.

Még egy felirat: "Ot Liepm. cat. 184, n. 188". Bár a fedőlapon a régiségkereskedés elnevezése rövidítésben szerepel, ez nem akadályozta meg annak a megállapítását, hol vette meg Rákóczi György 1639. évi oklevelét. Leo Liepmannsohn berlini régiségkereskedő neve gyakran szerepel a nyugat-európai szekcióban azokhoz a dokumentumokhoz mellékelve, amelyeket Ny. P. Lihacsov ettől a cégtől vásárolt (Leo Liepmannsohn. Antiquariat. Berlin, Bernburger Strasse 14). Ugyanennél az oknál fogva könnyen megfejtethők a "L. u Fr." betűk is két dokumentum fedőlapján. Ezeket Lihacsov 1911-ben vásárolta. Mindkettőnek köze van az Erdélyi Fejedelemséghez: Báthory Zsigmond egykori felesége, Mária Krisztierna Habsburg főhercegnő 1619-ben írt levele, valamint Bethlen Gábor 1625-ből származó jegyzete. Ezeket az iratokat a "List und Franke" német cégtől vette, amelynek szolgálataihoz gyakran folyamodott a híres műgyűjtő. A Felix List és Hermann Richard Francke által alapított régiségkereskedés a mai napig működik.

Sikerült feloldanunk a Mátyás király oklevelét tartalmazó dosszién szereplő "G. u R. 82" rövidítést. Ez a feljegyzés "Gilhofer und Rauschburg" bécsi régiségkereskedésre utal, amelyet 1883-ban alapítottak, és az osztrák cégek között sokáig vezető helyet foglalt el a monogramok, kézjegyek gyűjtése és árusítása terén.

Szintén meg tudtuk fejteni a II. Ulászló király, valamint Draskovics János leveleit kísérő "Künzel'я", illetve «Собр. Кünzel'я» feljegyzéseket is. Wilhelm Künzel régi iratainak gazdag gyűjteményét nagy német régiségkereskedő cégek adták el Lipcsében, többek között a már említett "List und Franke", Henrici és Leo Liepmannsohn. Ennek a gyűjteménynek egyes dokumentumai Lihacsov gyűjteményét gyarapították.

Megfejtethető a "Fischer v. R" jegyzet Bethlen Gábor oklevelén. Mindkét iratot Erdélyben állították ki, és a "List und Franke" kereskedőházon keresztül vásárolta az 1911. november 6–8-án rendezett árverésen. Az irat Eduard Fischer von Röslerstamm római autogram-gyűjteményéből származik.

Lihacsov mégsem német cégekkel tartott fenn leggyakrabban kereskedelmi kapcsolatokat, hanem olasz régiségkereskedőkkel. A nyugat-európai szekció körülbelül egyharmadát olasz dokumentumok alkotják, de nemcsak ezeket vásárolta Lihacsov Olaszországban. Aragóniai Beatrix magyar királyné levelét a «Damiano Muoni» kereskedőház révén szerezte meg. Lihacsov a neves milánói tudós, műgyűjtő, levéltáros állandó vevőjének számított. Damiano Muoni 1894-ben bekövetkezett halála után mégis hiába reménykedett benne, nem tudott szert tenni a teljes hagyatékra. Kétségtelenül olasz eredetű az a három levél, amely két magyar bíboros kézírását őrzi: Josip Mihalović zágrábi és Simor János esztergomi érsekét.

Azonban nem minden feljegyzést sikerült megfejtenünk. Egyelőre ismeretlen Andrássy Károly gróf sajátkezű levelének eredete. Az is talány még, hol szerezte meg Lihacsov a legrégebbi magyar dokumentumot, Zsigmond császárnak Hont vármegye közigazgatásához címzett oklevelét.

A nyugat-európai szekció 56. sz. fondjában (M. G. Panejah gyűjteménye) is találhatóak magyar dokumentumok. 1989-ben levéltárunk ajándékba kapta ezt Viktor Mojszejevics Panejahtól, a történelemtudományok doktorától, a Szentpétervári Történelmi Intézet vezető munkatársától. A 17. század végén és 18. század elején készült öt dokumentum az előkelő Batthyány családhoz kötődik, de említik más befolyásos magyar családok — Pálffy, Esterházy, Illésházy, Erdődy, Horváth-Simonsics tagjait is, és tartalmazzák számos Vas vármegyei hivatalnok nevét és sajátkezű aláírását. Ez az öt oklevélből álló kisebb gyűjtemény jól illusztrálja a magyar főurak bonyolult viszonyát a Habsburg-ellenes megmozdulások idején. V. M. Panejah ezt az anyagot apjától, Mojszej Grigorjevics Panejahtól örökölte, aki részt vett a második világháborúban és harcolt Magyarország területén. M. G. Panejah állítólag tüztől mentette meg ezeket az iratokat a háború végén, 1945-ben, egy lerombolt kolostor romjaiból, és megőrizte őket.

Végezetül el kell mondani, hogy az Oroszországi Tudományos Akadémia Szentpétervári Történelmi Intézete és — a Lihacsov-gyűjtemény zömét, valamint az Archeográfiai Bizottság levéltárát magába foglaló — Levéltára 1966 óta Szentpétervár egyik történelmi nevezetességű épületében működik, egy három szintes házban, a Petrozavodszki utcán. Ez a ház korábban Nyikolaj Petrovics Lihacsové volt.

V. NY. GINJEV, SZ. NY. ISZKJUL,
N. B. SZREGYINSZKAJA, A. V. CSIRKOVA

A katalógus, amelyet kezében tart az olvasó — a bevezető tanulmányok után — szerkezetileg két részre tagolódik. Külön mutatjuk be a Szentpétervári Történelmi Intézet Levéltárának nyugat-európai szekciójában és az orosz szekciójában őrzött Magyarország történelmével kapcsolatos dokumentumokat.

Az iratok publikálásakor figyelembe vettük, hogy a jelen kiadványban közzétett dokumentumok nem alkotnak egységes gyűjteményt, hanem különböző helyekről kerültek intézményünkbe, ezért a történelmi források tudományos leírása során szükségesnek tartottunk feloldani — lehetőség szerint — valamennyi kancelláriai, levéltári és egyéb feljegyzést, ami az iratokon szerepel. Azokban az esetekben, amikor nem sikerült mindent megfejtenünk zárójelben kipontozással (...), illetve kérdőjellel jelöltük (?).

Az eredeti dokumentumok méretét centiméterben adjuk meg, először a szélességet, majd a magasságot feltüntetve. A transzkripcióban a rövidítések feloldását dőlt betűkkel szedtük, a sorokat függőleges vonallal jelöltük (|).

A magyar, német és cseh nyelven íródott dokumentumok átírásakor megtartottuk az eredeti helyesírást, és írásjelek használatát. (Pl. A magyar nyelvű források betűhű átírása során megtartottuk az eredeti dokumentumokban szereplő *y* és *w* betűt.)

A latin és olasz nyelven keletkezett iratok esetében a középkori latin oklevelek kiadásakor használatos német és osztrák hagyományt követtük: nagybetűvel csak a személy- és helyneveket, illetve az uralkodói állandó jelzős szerkezeteket írtuk; a központosítás, az írásjelek használata a mai helyesírásnak megfelelően történt. A latin nyelvű szövegekben előforduló idegennyelvű (többnyire magyar) szavakat betűhíven közöljük.

A francia nyelven keletkezett dokumentumnál az átírás során a francia átírási hagyományokat vettük figyelembe, az írásjeleket, a hangsúlyjeleket és az aposztrófokat a mai helyesírás szabályai szerint közöljük.

Since 18th century Hungarian historians have been systematically and scrupulously collecting and publishing historical records. Apart from the work carried out in the civil and church authorities' archives of national value on the territory of the Hungarian Kingdom, in the 19th century record keepers also started to collect and publish records related to Hungarian history found in foreign archives. First collections were those kept in the important European ecclesiastic and imperial centers; the archives had then been opening to the researchers one after another — thus, e.g. serious research work was done in the Secret Archives of Vatican, archives of Italian cities (Naples, Venice, Florence), and archives of German cities; as for the period from the early modern history to the 20th century the research was also carried out in the most significant archives of the German-Roman Empire, i.e. in those of Simancas, Madrid, Brussels, and, of course, in Vienna. Between 1526 and 1918 Hungary remained under the reign of the Habsburg dynasty, and was integrated into the state complex of the royal house as part of the Habsburgs' so-called 'Danube monarchy'. Due to this fact, all important government-related issues had to be sorted out by the central imperial authorities, which were then seated in Vienna, or sometimes in Prague. Thus major part of the historical records of the centuries we refer to can be found in Haus, Hof- und Staatsarchiv in Vienna. Huge amounts of Hungarica records related to the 16–17th centuries are kept in the central archives of the former Ottoman Empire in Istanbul, while records of the 20th century are widely represented in the State Archives of the Russian Federation. Archival source base on Hungarian history can be considered relatively full only if archive materials related to Hungary keep being disclosed and copies of the documents are acquired whenever possible. Since Hungary lost two thirds of its territories through peace treaties that terminated two world wars, a lot of civil and church records remain beyond today's borders of the country. As a consequence, the main goals of the state science policy are to provide institutional opportunities for research, display and publishing of the archive materials kept beyond Hungarian borders and to publish modern history sources from the early 19th century up to now. Long-lasting legal argument about the Austrian-Hungarian archives that started after the Austro-Hungarian Empire had collapsed in 1918 was resumed through an agreement which bore elements of compromise but was at the same time quite promising and reassuring. The agreement between the two states, known as the Baden Archives Agreement, came into force January 1, 1927 — and since then has been exercising basic principles of international archival cooperation in a manner unique for the international archival law — only decades later legitimacy of similar claims was pronounced reasonable in the proposals

set forth by the UN and UNESCO when dealing with the problems of succession between countries.¹ According to the agreement between the two states, records that clearly belonged to Hungarian intellectual and spiritual heritage, and were related to Hungary according to the provenance principle, were taken from the archives in Vienna and given to Hungary. Whereas all the documents, issued during the period of centralized state administration between 1526 and 1918 by the authorities responsible for Hungarian matters, were pronounced indivisible and unalienable common intellectual property of the two countries. The most valuable outcome of the Baden Agreement was that through the institution of archival delegation in Vienna archives was granted a permanent status to exercise rights that Hungary was entitled to as an owner of common intellectual and spiritual heritage. According to the Agreement a Hungarian Archival Branch in Vienna has been launched in Vienna in *Österreichisches Staatsarchiv, Haus- Hof- und Staatsarchiv*, as well as *Finanz- und Hofkammersarchiv*, and particularly in *Kriegsarchiv*, and has been working there ever since with a forced ten-year break in the 1950s caused by the escalation of the Cold War.

In the early 1990s changes that took place in Central and Eastern Europe created new grounds for Hungarian-Russian archival contacts. The first step towards efficient and reliable cooperation between the central archives and archives administrations of the two countries was made during the visit of Russian President Boris Yeltsin to Hungary — when an agreement on cooperation of national archives was signed on November 11th, 1992.² In order to put the agreement into practice the Archival Department of the Ministry of Hungarian Culture and Education and the Federal Archival Service of Russia (Rosarchiv) signed a protocol on April 29th, stating that both parties would cooperate in discovering documents on Hungarian and Russian history preserved in their national archives, and exchange copies of the disclosed documents conversely to complement national archives' collections.

During the following years the Hungarian party has made Hungarica materials public on several occasions. The Russian party, however, did not send any experts to Hungary — mainly due to the lack of finance and Hungarian-speaking Russian archivists. Lack of interest on the Russian side can also be explained by the fact that estimations made under National Archives of Hungary demonstrated a small number of Russica records in Hungarian archives.

¹ On the history of the Hungarian Archival Branch in Vienna see a summary written by the former delegates RESS LÁRÉ: Nemzeti levéltári vagyon — közös szellemi tulajdon. A bécsi magyar levéltári delegáció szerepe a határokon átnyúló levéltári problémák megoldásában. *Levéltári Szemle*, 38. (1988) 1. sz. 3–9.; ГОРЯНАЦ, РАДОЙКА: Венгрия и архивные источники по истории Габсбургской империи. *The Common Archival Heritage of States and Nations of Central and Eastern Europe*. Szerk.: STEPIAK, WLADYSLAW. Warszawa, 1998. 152–157.

² Nemzetközi Szerződés a művelődési és közoktatási minisztertől: Agreement between the Government of the Hungarian Republic and Government of the Russian Federation on cooperation of national archives. Published April 29th, 1993 / Megállapodás a Magyar Köztársaság Kormányára és az Orosz Föderáció Kormányára között az állami levéltárak együttműködéséről. Közzétéve 1993. április 29-én.

Unfortunately, the process of discovering Hungarica records in Russia launched at a high level of expertise and with enthusiasm, did not continue — Hungary would not send its experts to Russia for many years. Gradually it became clear that cooperation based on mutual reproach would not bring any results, while the Hungarian side adhered to its intentions and kept employing competent bodies in every way possible in attempt to disclose archive records institutionally — the way it was done in Vienna.

Fundamental cooperation that developed between archival administrations of the two countries in order to ensure efficient disclosure of the Hungarica records kept in Russian Federal Archives made it possible to put a permanent Hungarian expert to work in the Russian archives. Means for the project were also found when planning the Ministry budget for 2001–2002. Defining the scope of duties and establishing the system of supervision for the Moscow archival delegate the decades-long experience of the Hungarian Archival Branch in Vienna served as a starting point; at the same time, it was not negligible the essential difference in the international legal statues of the two delegates. Hungarian Archival Branch in Vienna participates directly in maintaining and processing of the records related to the bodies that once used to be common for both states, including processing and weeding of documents. Austrian archivists and Hungarian delegates enjoyed the same rights when getting access to documents of mutual value and using them under the same regulations for both Austrian and Hungarian researchers. This unique practice could not be applied in the case of the Moscow Branch, so the delegate was appointed within the Hungarian Cultural and Scientific Centre in Moscow. Although the two countries did not have any common ministry in the past fifty years, but still shared a great number of “common cases”, it never came to an agreement similar to that Hungary had signed with Austria.³

During the past fifteen years more opportunities were created for Hungarian researchers to get access to smaller archives, registries and manuscripts collections, and to find documents that could be valued as relevant to Hungarian history.

However, there are few examples of foreign historians and archivists publishing sources linked to the history of Hungary. That is why Hungarian historians are deeply grateful to their St. Petersburg colleagues for enriching the research-base of Hungarian history studies. First of all we are indebted to Professor N. P. Likhachev, who has devoted 30 years of his life to collecting historical documents of various European countries.

³ After signing the agreement with Rosarchiv the Archival Institute could start its work. (Agreement between the Hungarian Ministry of Cultural Heritage and the Federal Archival Service of Russia on performing tasks related to the activities of the Archival Institute of the Hungarian Cultural and Scientific Centre. Moscow, December 14, 2001) / Megállapodás a Magyar Köztársaság Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Oroszországi Föderáció Levéltári Szolgálat között a Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatási Központ Levéltári Intézete tevékenységével összefüggő feladatok megvalósításáról. Moszkva, 2001. december 14.).

The collection published in this volume is extremely versatile in regards to timeframe and spheres of Hungarian history. Medieval charters add new data to the history of kings Zsigmond of Luxembourg (1387–1437) as well as Matthias/Mátyás I of Hunyadi (1458–1490) and Ulászló II of Jagelló Dynasty (1490–1516) rule. Publication of documents related to the figure of Maria of Habsburg comes especially in time — last year (2006) Hungary arranged an academic exhibition and international conference dedicated to the widowed Hungarian queen, later the governor for the Netherlands, who had played an important role both in Hungarian and European history. 15th century charters and documents and even those issued later still bear the Medieval features of charter editing in Europe, these features were also common for the charters made on the territory of the Hungarian Kingdom both by the royal chancery and by civil and church authorities.

First charters issued in Hungary are related to the court of the first Hungarian king, St Stephen I (1000–1038). This is proved by the surviving charters (although there are not many), issued during his reign, that were patterned after the German imperial chancery. The royal chancery — a central body, where written records of the royal court were produced — started to work in the late 12th century modeled after French and Italian chanceries, especially the Papal Curia. Hungarian students who attended University of Paris since mid-12th century, as well as monks settling down in Hungary introduced methods and traditions common for European royal courts, or church authorities of that time. Practice of charter editing adopted in the Hungarian chancery was adequate to the wide-spread methods of charter making in terms of idioms and vocabulary used in the texts, and in terms of formal characteristics and appearance, i.e. manner of writing, sealing and signing of the documents. Experts attribute this kind of European uniformity in charter editing to the spread of “Ars dictandi” — the art of charter writing that scribes could learn at the University of Paris, mentioned above, and later at universities of Northern Italy. Students from all European countries brought home these skills and knowledge which were acquired through not only studying Latin classics but also mastering the art of composing texts in Latin and even the manner of writing. This was proved by the paleographical research findings connected with the name of a Hungarian historian, István Hajnal. In his works, written in mid-20th century, Hajnal traced the cultural influence the above mentioned universities had all over Europe in the Middle Ages, and proved it comparing handwritten charters made in various rulers’ chanceries.

Official charter issuing in Hungary in the 13th and 14th centuries developed immensely: it can be observed through the spread of documents, development of charter-types, and growing numbers of office executives and differentiation of their functions. Under Mátyás I of Hunyadi the Royal Chancery reached its highest point when the office was divided into a bigger and smaller (secret) chancery; its competence covered various home and foreign affairs of the government as well as judicial bodies in court. Head chancellor himself was a decision-making figure and could hold positions in state administration.

In the 13th century charters in Hungary could be issued not only by the royal court but also by church bodies such as convents (monastic communities) and chapters (ecclesiastical administrative bodies, partly under bishops), which functioned as institutions assigned by the kings to issue documents of public character and to assist individuals in phrasing legal texts. These institutions were called “credible locations” (*loca credibilia*), and apart from managing private business matters of the nobility they were also connected with royal court authorities, and upon their request could act as “credible witnesses” (*testimonium fidedignum*) in certain cases entrusted to them. As a consequence, many significant archives were created within such church institutions. County (*megye*) and city charter editing routine as well as practice of issuing charters in the names of high-ranking individuals that performed duties of national importance is also traced back to the 13th century, but during the next two centuries this practice became rather common.

Back to the history of the documents that are to be made public: Hungarian historiography traditionally connects the transition from the Middle Ages to the early period of Modern History with the defeat at the battle of Mohács (August 29, 1526). Mária Habsburg (1505–1558), widow of the deceased Lajos II of Jagelló Dynasty, fled from Buda, the capital of the country, on the next day after the defeat, and while almost all members of the country’s ecclesiastic and civil authorities were lying dead in the battlefield, the country was left with no king or government in the most terrible situation. None of the two Hungarian kings elected after that – János I Szapolyai (1526–1540), and Ferdinánd I of Habsburg (1526–1564) — could contain the huge force of the Ottoman invasion that swept over Europe splitting Medieval Kingdom of Hungary into three parts. After occupying the country’s capital, Buda, in 1541 the Ottomans made it a centre of their “vilajet” (administrative district). After the Ottomans captured large territories in central Hungary, the country was divided into Eastern and Western parts. The Western part as a Kingdom of Hungary became a subject to the Habsburg domain, while the Eastern part was turned into a new state-formation called Transylvanian Principality. This division remained until the Ottomans were driven away in 1699 and Hungary was recaptured; after that the whole country together with other states remained a part of the Habsburg realm.

In the beginning of the Modern History basic characteristics and elements of Medieval office and charter-editing practice were still preserved, both in Europe and in Hungary, although writing, especially private correspondence in national languages spread in each country in accordance with its progress. Changes in the governmental system destroyed the relative uniformity that had existed in charter- and manuscript-editing and in the manner of writing. The same applies to the Kingdom of Hungary, since the divided country continued living with different political and governmental systems, and these shifting circumstances added specific features to the written records of each territory. In the second half of the 16th century private letters written in Hungarian are rather widespread, in Transylvania some official documents are also drawn in Hungarian; however, it is important to note that Latin was still used at parliamentary

sessions and as the official language of the government, which meant that all laws and documents drawn up by governmental bodies were written in Latin. The situation remained unchanged until 1844, when a parliamentary law made Hungarian the official language of public administration. An example of it is a letter addressed to Grand Duke Mátyás of Austria written by János Draskovics in 1600 in Zagreb. The most valuable items of the collection are the letters written by the Transylvanian princes, Gábor Bethlen (ruled 1613–1629) and György Rákóczi I (ruled 1630–1648), which provided data for the period experts and reflected tradition of using both Hungarian and Latin languages in manuscripts simultaneously. When studying private correspondence one may notice that in the 16–18th century opening and closing formulas were still composed in Latin while the text itself was written in Hungarian, with exception of truly intimate correspondence between close relatives. The life of Grand Duchess Mária Krisztiána of Habsburg is connected with Transylvania, since she spent there a couple of years in the late 16th century as the wife of Zsigmond Báthory, prince of Transylvania (ruled 1588–1602), and after a bitter divorce in 1607 retired to a cloister in the small town of Hall in Tirol. Letters issued by king and kaiser in the early 18th century in defence of Ferenc Baththyány allow us to get an insight into the life of a pro-Habsburg Hungarian noble family, and business matters of their estate in the period of the great Hungarian uprising against the Habsburgs led by Ferenc II Rákóczi (1676–1735) and straight after it.

The documents presented in this volume not only provide important data on various periods and characters in Hungarian history, but also point out an opportunity for cooperation between history scholars in Hungary and Russia. 2008 is celebrated in Hungary as the Renaissance Year, marking the 550th anniversary of Mátyás I of Hunyadi ascendance to the Hungarian throne. We offer our volume to everyone interested in Hungarian history as a token of the Renaissance Year which focuses on renewal, change and constant regeneration. We sincerely hope that new manuscripts related to Hungary will be found in other Russian archives and there will be more volumes similar to this one.

TERÉZ OBORNI
Senior Research Fellow,
Institute of History, Hungarian Academy of Sciences
ÉVA MÁRIA VARGA
archival delegate

The historical Archives of St Petersburg Institute of History (Russian Academy of Sciences) is steadily growing over the last 150 years. It still keeps receiving new donations, mainly the papers of the late historians. The first step towards the foundation of this archives was made on December 24, 1834, when Count Uvarov approached the Tzar Nicholas I with the idea of the Archaeographic Commission to be founded within the framework of the Ministry of Public Education Uvarov was in charge of. For the first three years the commission was working on a temporary basis, yet in 1837 it was reorganized into a permanent scholarly body, which would collect and study the Russian historical sources from the earliest times up to the beginning of the 18th century. Its concern was to produce scholarly publications of the documents systematically, with the commentaries on sources being published as well.

The commission's Archives was to emerge as soon as some two hundred archives were explored and carefully looked through. These were situated in more than 14 governorates of the European Russia. Later the Archives was enriched with records collected from regional administrations all over the Russian Empire, ecclesiastical authorities and monasteries. Much was acquired from or donated by private citizens. By the year 1917 the Archives contained 85 funds and collections, which comprised more than 63,000 items, both individual documents and bound files.

After the Revolution, the State Museum Fund was set up in 1920. It consisted of the nationalized archives, which had once belonged to monasteries or private owners. The treasures of the State Museum Fund were to be redistributed among the state archives, museums and libraries, one of these being the Archaeographic Commission as the centre for archive sciences. On the other hand, many families of the former nobility donated their papers directly to the Archaeographic Commission, thus aiming to prevent them from destruction. As a result, the Archives of the Archaeographic Commission was enriched by new and numerous collections and funds.

The Commission itself would change its departmental affiliation more than once over the 1920–30s. In 1922 it shifted from the People's Commissariat (Ministry) of Public Education to the Academy of Sciences. Within the framework of the Academy, the Commission became a part of the Historical and Archival Institute since 1931. Then, in 1936, when the Institute of History was founded, the Archives was integrated into the Russian section of the archives of its Leningrad Branch. In 2002 once Leningrad, then St Petersburg branch of the Institute became independent. Its archive collections, which contain numerous documents received from other repositories added to that of the Archaeographic Commission, now contain 311 funds and collections of more than 200,000 items, both individual documents and bound files.

The documents in the Russian Section, pertaining to the history of Hungary, are of different provenance and origin. One of the manuscripts could have been deposited in the Archives after an 'archaeographic expedition' of the 19th century.

The vast Fund No 36 contains the papers of the Vorontsov family, comprising 2324 items in total. They cover the activities of the Vorontsovs, both the Counts and the Princes, on various diplomatic and civil positions in the 18th and 19th centuries. This province of service determines the contents of the fund. It was received by the Historical and Archival Institute from the Manuscript Department of the Library of the Academy of Sciences, to which, in its own turn, it was transferred in 1920, presumably from the State Archive Fund. Since 1936 it has been kept in the Archives of the Leningrad Branch of the Institute of History of the Soviet (later Russian) Academy, at present St Petersburg Institute of History.

The manuscript, which bears the title 'Description of the Military Action of the Russian Troops against the Hungarian Rebels in 1849' (Fund 36, opis 1, nos 256, 257, 258) might have been kept in the private library of the Emperor Nicholas I, as is suggested by the stamped monogram 'N I' framed by laurel and oak branches in the top left-hand corner of the folios in the volumes 1–2.

Printed proclamations from Collection 283 were acquired by Nikolai Petrovich Likhatchev (1862–1936), the eminent Russian historian, scholar of archaeography and collector. His private collections provide considerable part of the Russian section of the Archives (12340 single documents); as to the Western European section, it was almost entirely built upon the basis of his collection with a tiny later appending, Likhatchev materials counting up to 24,000 items out of the present 27,000.

Likhatchev's lifelong aim was to develop the firm foundation which would advance the studies of the Russian history based upon the investigation of primary sources in comparison with those of the Western countries. In August 1918 he wrote to the philosopher V.V. Rozanov: *'In an audacious hope to create the Russian diplomatics I have spent thirty years piecing together documentary sources of various epochs and nations. My goal was to cover the Russian documentary history in its connection with that of Western Europe, if possibly using hitherto unpublished materials from my private collection, and not from the Western printed atlases. I cared to cover the mutual interdependence of the East and the West. My cartons and boxes do therefore contain the history of documentary writing in its remarkable opulence.'*

In this ardent hope Likhatchev, himself already a renowned scholar, has spent three decades searching and acquiring various manuscripts at the antiquarian shops and book fairs, at the auctions all over Europe. He bought his desiderata either himself, in his annual round trips, or via postal delivery, using the catalogues of major antique dealers. He maintained correspondence with more than 170 foreign antiquaries, whose deepest esteem he had attained.

The only possibility to save the collection after 1917 from being requisitioned and perhaps scattered between various institutions was to donate it to the state. In 1918 the papers, still kept in Likhatchev's house, were officially proclaimed to be the 'Cabinet of Palaeography' as a part of the Archeological Institute with Likhatchev himself being appointed the keeper of this department. In 1925 the 'Cabinet' was brought into possession of the Academy of Sciences as an independent academic institution, and renamed as 'Museum of Palaeography' still under the administration of Likhatchev, who in that year was elected the full member of the Academy of Sciences. Still it was not possible to keep the unique collection intact. In 1930 Likhatchev was falsely accused of Anti-Soviet activities and exiled to the town of Astrakhan on the Caspian Sea coast. The vast collection of documents, written texts and manuscripts was divided between a number of institutions and scattered. Material artefacts were given to the Hermitage, rare printed books enriched the Library of the Academy of Sciences, and Leningrad branch of the Institute of Oriental Studies received the oriental manuscripts. It were the documents and manuscripts in Russian and Western languages only which went into the Archives of Leningrad Branch of the Institute of History.

Likhatchev's vast erudition multiplied by his experience of the scholar and collector has produced highly valuable Western European documentary corpus of the 6th to the early 20th centuries. It contains numerous unique charters and manuscripts, charters and seals, precious for their age and legal minutiae, diplomatic or epistolographic particularities, essence or contents, or links to the prominent figures of history and their deeds. Another passion of Likhatchev apart from the document hunting was the autographs. Letters, occasional notes, signatures or just writing specimens of famous men or members of prominent families.

Hungarian collection of Likhatchev combines both devotions of the learned archeographer. This explains the fragmentary character of the collection as well as its diversity. The documents, which contain interesting data on legal history of Hungary, are interchanged with charters and private letters which do not treat any significant Hungarian issues, yet bear autograph signatures of kings, queens and their royal relatives. Some particular acts were acquired as examples of clerical habits of a particular royal or imperial chancellery.

There are documents which would satisfy every passion of Likhatchev. Here is for instance, a letter of recommendation composed in 1498. The person mentioned there was the courtier of Beatrix of Aragon; he later became famous for the description of the marriage of Duke of Ferrara Alfonso d'Este and Lucretia Borgia.⁴ Not only does this letter preserve an autograph of the

⁴ *Niccolò Cagnola*, Memoria de li successi & acti intrauenuti ne la dignissima legatione de lo illustrissimo & eccellentissimo monsignore Philippo de Rocha Berthi, honorando gubernator de Piasenza & deputato oratore benemerito de la maiesta del cristianissimo & inuictissimosignore re de Franza duca de Milano ale solempnissime & faustissime nuptie de li illustrissimi signori don Alfonso da Este, & madama Lucretia Borgia celebrate in Ferrara. Impresso in Parma: per mi Octauiano Salado, die primo de aprile 1502.

Hungarian Queen, but it is the witness to the advance of Italian Renaissance at the court of king Matthias/Mátyás I of Hunyadi and Ulászló II of Jagelló Dynasty as well. The letter of the Croatian-Slavonic Ban János Draskovics, who in 1600 addressed Archduke Matthias of Habsburg, the Holy Roman Emperor to be, and at that moment the acting ruler of Hungary and Croatia, is not just a remarkable example of epistolography and diplomatic skill. It describes in detail the customary way of granting a community with the title of 'royal free borough' (*libera regiae civitas*). The Slovakian city of Modra, mentioned in this letter, received the title in 1607, after a few years of mutual correspondence.

One may gain much from the folders and covers, in which the documents are kept. As an ardent collector, Likhatchev used to leave his notes on the covers of his most favorite or precious items. Ten out of twenty-one items of Collection 35, or up to the half of Hungarian collection, is inscribed. That shows how deep the collector's interest was and how costly these documents once used to be. 'Matthias Corvin' is one of such notes. The other reads: 'Most rare! Costs some 50 roubles, not less', the document inside being the charter of Ulászló II of Jagelló Dynasty (1493). 'Valuable! N.L.' — he wrote on the folder of the letter written in 1538 by the widow of King Lajos II of Jagelló Dynasty, Mária Habsburg.

The folders preserve the more practical notes, which explain the way Likhatchev was using to acquire his desiderata. These are auction or dealer's marks. Thus, 'Henrici, A. XVIII — 1913' means that the charter of King Lajos II of Jagelló Dynasty (1526) was bought from Henrici via his 1913 catalogue. The famous antiquarian Karl Ernst Henrici was trading in Berlin at Kurfürsten Strasse. From the same firm, as 'NB Henrici, V (AK)' note suggests, the charter of György Rákóczi (1643) was bought.

Another inscription, on the charter of György Rákóczi (1639) reads: 'From Liepm. cat. 184, n. 188.' Abbreviation lays no obstacle to us, if we want to pull this string, as numerous documents in the Western European section have bills from this antiquarian trading house of Berlin: Leo Liepmannsohn. Antiquariat. Berlin, Bernburger Strasse 14. For the same reason it is easy to solve the mystery of 'L. u. Fr.' on the covers of two documents which appeared in Likhatchev's collection in 1911. These two Transylvanian items — the letter of 1619 from Maria Christierna, widow of Zsigmond Báthori, and the memorandum of Gábor Bethlen (1625) were bought from 'List und Francke', who were the frequent source of new acquisitions. Founded by Felix List and Hermann Richard Francke in 1862, this antique dealer exists up to this date.

We managed to decipher "G. u R. 82" note on the cover of the Mátyás I of Hunyadi epistle. It refers to "Gilhofer und Rauschburg", an antique dealer in Vienna, founded in 1883, that kept a leading position in the Austrian market as a a firm trading in autographs.

It isn't difficult either to guess who was Künzel, mentioned on the folders of letters from King Ulászló II of Jagelló Dynasty and János Draskovics. The rich collection of Wilhelm Künzel from

Leipzig was being sold by major German antiquarians, e.g. List and Francke, Henrici and Liepmannsohn. Some documents from this Sammlung enriched the collection of Likhatchev.

The note 'Fischer v. R' on the charter of Gábor Bethlen points out at the Roman collection of autographs which had once belonged to Eduard Fischer von Röslerstamm, and was sold by auction at the 'List and Francke' on November 6-8, 1911.

Yet the closest contacts of Likhatchev linked him to the Italian, not German dealers. Up to a third of the present-day Western European section is of Italian provenance, but the Italian traders did not restrict their offer to Italian documents only. For instance, the letter of Beatrix of Aragon was bought through Daniano Muoni, a scientist, collector and archivist from Milan. N. Likhatchev was his regular customer and planned to acquire the collection after Nuoni's death in 1894 but failed. Indoubtedly Italian is the origin of the three letters signed by two Hungarian cardinals, namely Josip Mihalović, the Archbishop of Zagreb, and János Simor, that of Esztergom.

Still collector's notes sometimes challenge us with the riddles we are unable to solve. Even more mysterious are the provenance and the addressee of the letter written by Count Károly Andrássy. Likewise, one does not know where the oldest Hungarian document in the collection, the charter of Emperor Zsigmond to the administration of the County Hont, was purchased from.

There are Hungarian documents in Collection 56 ('Papers of M. G. Paneyakh') as well. They were donated to the archives in 1989 by Dr. Habil. Viktor Moiseyevich Paneyakh, the leading research fellow of the Institute. Five Hungarian deeds of the late 17th — early 18th century mention the noble family of Batthyány, along with many other mighty ones, such as Pálffy, Esterházy, Illésházy, Erdödy, Horváth-Simoncsics, and contain numerous names and signatures of officials from the County Vas. This small collection of five documents illustrates the complicated relations within the Hungarian nobility at the time of the anti-Habsburg unrest. It was inherited by Dr. V. M. Paneyakh from his father, Moisey Grigorievich Paneyakh. During the World War II he served in the Soviet Army, and in 1945 saved them from the destruction in the debris of what had once been a monastery and preserved.

Since 1966 the Archives of St Petersburg Institute of History, which now contains the former archives of the Archeographic Commission together with the greater part of Likhatchev's collection, is housed in the historic mansion at 7 Petrozavodskaya Street, which had once belonged to N. P. Likhatchev.

VLADIMIR N. GINEV, SERGEY N. ISKYL,
NATALIA B. SREDINSKAJA, ALEXANDRA V. CHIRKOVA

The Catalogue in front of you consists of two parts. The former one contains documents related to the Hungarian history, which were extracted from the West-European Section of the Archives of St Petersburg Institute of History; the latter one — the items of the Russian Section.

The size of the published documents is given in centimetres: width first, then height.

Since the present volume contains documents, which come from different chanceries and archives now scattered, we decipher every chancery, archival and owners' note. In some cases ellipsis (...) and question marks (?) refer to unclarified notation, or to unidentified personal and geographic names.

Deciphered abbreviations are italicized. Entries (lines) are divided with a vertical line (|). Transcriptions of the documents in Hungarian, German and Czech languages reproduce original spelling and punctuation. (Hungarian documents are preserved letters *y* and *w* found in the original manuscripts.)

We apply the German and Austrian guidelines of publishing Medieval Latin documents to those written in Italian and Latin. Only proper and geographical names are capitalized, the punctuation follows the modern usage. French document is transcribed following the current French approach and considering the contemporary (16th century) printers' habits (accentuation and apostrophes). Punctuation follows the modern usage French.

Николай Петрович Лихачёв (1862–1936)

Nyikolaj Petrovics Lihacsov (1862–1936)

Каталог документов,
относящихся к истории Венгрии,
в собрании Западноевропейской секции
Архива Санкт-Петербургского
Института истории РАН

Magyar vonatkozású iratok
a Szentpétervári Történelmi Intézet
Levéltárának nyugat-európai szekciójában

1819. Anno 1819.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 1.

7 июля (*feria quarta proxima post festum visitationis Beate Marie Virginis*) 1423 г., Зволлен.

Послание Сигизмунда (I Люксембургского), императора Священной Римской империи, короля Венгрии, Богемии, Далмации, Хорватии к комиту и вицекомиту Гонтского комитата.

Сообщается, что Григорий, сын Фомы Зампора, и его сыновья Иоанн и Георгий со всеми их владениями находятся под защитой императора. Император приказывает обеспечить защиту их прав и их имущества от любых возможных посягательств.

35/455. sz. gyűjtemény, 1. őrzési egység

Zólyom, 1423. július 7. (*feria quarta proxima post festum visitationis Beate Marie Virginis*)

I. (Luxemburgi) Zsigmond római császár, Magyarország, Csehország, Dalmácia, Horvátország stb. királyának levele Hont vármegye ispánjához és alispánjához.

Zampori Tamás fia, Gergely, továbbá az ő fiai, János és György, valamennyi birtokukkal együtt a császár védelme alatt állóknak nyilvánítatnak. A császár elrendeli jogaik bármilyen támadás elleni védelmét.

Sigismundus Dei gratia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmatie, Croatie etc. rex fideli nostro comiti | et vicecomiti comitatus Hontensis salutem et gratiam.

Cum nos Gregorium filium Thome de Zampor ac Iohannem et | Georgium filios eiusdem de eadem simul cum universis ipsorum possessionibus, portionibus et iuribus possessionariis rebusque et bonis quibusvis | iustis, ut puta, et legitimis in nostram regiam receperimus protectionem et tutelam specialem, viceque nostre maiestatis persone vestre | commiserimus, tuitioni et protectioni igitur, fidelitati vestre firmiter precipiendo mandamus, quat<enu>s^{a)} amodo inantea et deinceps | prefatos Gregorium ac Iohannem et Georgium in prescriptis universis possessionibus, portionibus et <iuribus>^{a)} possessionariis rebusque et bonis | quibuscumque iustis, ut prefertur, et legitimis contra quoslibet illegittimos impetitores, et ipsos sine lege inquietare et molestare | volentes, protegere, tueri, defensare et indempniter manutenere debeat, in persona nostre maiestatis et auctoritate nostra regia presentibus | vobis in hac parte attributa et iustitia mediante, secus facere non ausuri, presentes etiam post earum lecturam reddi jubemus | presentanti. Datum in antiquo Zolyo feria quarta proxima post festum visitationis Beate Marie Virginis anno Domini millesimo | quadringentesimo vigesimo tertio, regnorum nostrorum anno <Hungarie quadragesimo>^{b)} septimo, Romanorum tredecimo et Bohemie tertio.

^{a)} lacuna

^{b)} locus sigilli.

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (29,7 x 17,6 см); документ прошел реставрацию; печать под бумажной кустодией.

На оборотной стороне имеются архивные пометы:

1). XVI-XVII в., неразборчиво: «... / ... Gregori.. et Johan.. / ... Zampor ...».

2). «№ 22.».

3). «1423».

К документу приложена транскрипция XVI-XVII в. с надписью на обороте того же времени: «Encyclopaedia juris, ... Cl. Schott».

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 29.7x17.6 cm. Restaurált. Papírfelzetes pecsét.

Levéltári feljegyzések a hátlapon:

1. 16. vagy 17. századi olvashatatlan kézírás '.... / ... Gregori., et Johan. / ... Zampor ...'

2. 'N° 22.'

3. '1423'

A dokumentumhoz mellékelve 16. vagy 17. századi átírás, amelynek hátlapján egykorú feljegyzés: 'Encyclopaedia juris, ... Cl. Schott'.

II.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 2.

26 мая 1432 г., Теренцо.

Грамота Сигизмунда (I Люксембургского), императора Священной Римской империи, короля Венгрии, Богемии, Далмации и Хорватии (*Sigismundus Dei gracia Romanorum Rex semper Augustus ac Hungarie, Boemie, Dalmatie, Croacie etc. Rex*).

Подтверждение привилегий и прав на земельные владения церкви, данное епископу Дельфину Пармскому (*Delfinus episcopus Parmensis*) и его преемникам.

Опубл.: F. Ughelli, *Italia Sacra*, Venezia 1717-1728, T. 2, Sp.185d; J. Ch. Lünig, *Codex Italiae diplomaticus*, Frankfurt 1725-1732, T. IV, S. 1411.

Отмеч.: J. F. Böhmer, *Regesta Imperii*, Bd. XI: Die Urkunden Kaiser Sigmunds (1410-1437), ed. Wilhelm Altmann, Innsbruck 1896-1900, Teil 2, Nr. 9157.

35/455. sz. gyűjtemény, 2. őrzési egység

Terenzo, 1432. május 26.

I. (Luxemburgi) Zsigmond császár és király oklevele.

Privilegiumok megerősítése és földbirtoklási jogok adományozása Delphinus páрмаi püspöknek és utódainak.

Kiadva: F. Ughelli, *Italia Sacra*, Venezia 1717-1728, T. 2, Sp.185d; J. Ch. Lünig, *Codex Italiae diplomaticus*, Frankfurt 1725-1732, T. IV, S. 1411.

Irodalom: J. F. Böhmer, *Regesta Imperii*, Bd. XI: Die Urkunden Kaiser Sigmunds (1410-1437), ed. Wilhelm Altmann, Innsbruck 1896-1900, Teil 2, Nr. 9157.

Латинский язык.

Подлинник.

Пергамен, 1 л. (47,5 x 28,5 см; плика отогнута – 8,5 см); подвесная печать утрачена.

Собственноручная помета вице-канцлера на плике справа: «Ad mandatum domini regis, Gaspar Sliqk, vicescancellarius.»

На обороте пометы о регистрации:

1). письмом XV в.: «Registrata, marquardum brisacher».

2). письмом XVI в. неразборчиво: «R/...».

3). «V. IR.».

и пометы архивистов и антикваров:

4). письмом XV в. неразборчиво: «P...d...».

5). письмом XVI в.: «Privilegia ecclesiae Parmensis concessa | per Sigismudum Imperatorum».

6). письмом конца XIX – начала XX в., карандашом: «Sigismonde, roi de Hongrie».

Latin.

Eredeti.

Pergamen, 1 levél, 47.5x28.5 cm; 8.5 cm plica. Függőpecsét hiányzik.

A jobb oldali plikán az alkancellár sajátkezű megerősítése: 'Ad mandatum domini regis, Gaspar Sliqk, vicescancellarius.'

Nyilvántartási feljegyzések a hátlapon:

1. 15. századi kézírás: 'Registrata, marquardum brisacher'

2. 16. századi olvashatatlan kézírás: 'R/...'

3. 'V. IR.'

levéltári és antikváriusi feljegyzések a hátlapon:

4. 15. századi olvashatatlan kézírás: 'P...d...'

5. 16. századi kézírás: 'Privilegia ecclesiae Parmensis concessa | per Sigismudum Imperatorum'.

6. 19. század végi – 20. század eleji ceruzás kézírás: 'Sigismonde, roi de Hongrie'.

III.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 3.

11 сентября (*Eristag nach Natiuitatem Marie*) 1487 г., Нойштадт.

Послание Матвея (Корвина), короля Венгрии и Богемии, герцога Австрийского, к бургомистру, судье и городскому советнику; название города в адресе выскоблено.

Письмо удостоверяет, что *Michel Putner* и его супруга *Ursula* владеют домом на *Newnkircher gasse*, и закрепляет это владение за ними и их потомками.

35/455. sz. gyűjtemény, 3. őrzési egység

Бécsújhely (Wiener Neustadt), 1487. szeptember 11. (*Eristag nach Natiuitatem Marie*)

Мátyás magyar király Bécsújhely város polgármesteréhez, bírójához és tanácsnokához irt levelében megerősíti *Michael Putner* és feleségét, *Ursulát*, valamint utódait a *Neunkircher Gasse*-n lévő ház tulajdonjogában.

Mathias von gottes genaden zu hungarn vnd | Beheim kunig vnd herzoge zu Osterreich | Ersamen weisen lieben getrewen.

Wir empfelhen Euch ernstlich vnd wellen. Das Jr Micheln Putner ewrn | mitburger alhie vnd Vrsula sein hausfrawen vnd Jre erben. Vmb das haws so etwen Wolfgangen | Fursteneckers gewesen ist in Newnkircher gassen gelegen. das wir Jme für das haws So weilennt | der Strenng hanns Suffnheimer ynnegehabt hat / gegeben haben / in ewr gruntpuch schreibet | in Nutz vnd gewer setzet. Vnd dabei hanthabet. Daran tut Jr vnser ernstliche meynung | Geben hie in der Newnstat an Eristag nach Natiuitate Marie Anno domini etc. xxxvij

Немецкий язык, дата частично на латыни.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (29,1 x 21,8 см); небольшая печать красного воска под бумажной кустодией.

Помета секретаря в правом верхнем углу документа: «*manu propria domini Regis.*»; подпись отправителя отсутствует.

На оборотной стороне адрес: «Den Ersamen weisen vnsem lieben getrewen Burgermeister Richter vnd Rath zw ...»

Архивная помета на обороте, письмом конца XV в.: «*michel puttner haubbrief.*»

На лицевой стороне внизу слева карандашная надпись письмом конца XIX – начала XX вв.: «Neustadt 1487»; в правом верхнем углу также карандашом стоит: «53».

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «Матвей Корвин» и его же помета о месте приобретения документа: «G u R. 82». По вырезке из немецкого каталога на папке можно предполагать, что речь идет об администрации и жителях города Винер-Нойштадт (Wiener-Neustadt).

Нémet, a keltezés részben latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 29.1x21.8 cm. Papírfelzetes pecsét.

A titkár feljegyzése a jobb felső sarokban: «*manu propria domini Regis.*»; a levélíró aláírása hiányzik.

Címzés a hátlapon: «Den Ersamen weisen vnsem lieben getrewen Burgermeister Richter vnd Rath zw...»

Levéltári feljegyzés a hátlapon, késő 15. századi kézírás: «*michel puttner haubbrief.*»

Az előlap bal alsó sarkában 19. század végi – 20. század eleji ceruzás kézírás: «Neustadt 1487»; a jobb felső sarokban ceruzás feljegyzés: «53».

A borítólapon Lihacsov feljegyzése: «Matthias Corvin», «G u R. 82» (a kereskedő nevének rövidítése). Az irattartóban található német katalógusból kivágott cédula nyilvánvalóvá teszi, hogy a szóban forgó város Bécsújhely.

IV.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 4.

8 апреля (*w pondiely po swatem Ambrozí*) 1493 г., Левоча.

Послание Владислава (II Ягеллона), короля Венгрии и Богемии, маркграфа Моравии Бенешу из Вайтмила, бургграфу Карлштейна и блюстителю монетного двора в Кутна Горе.

Король требует как можно быстрее предоставить кредитору Блазеку илату за куиленный королём в кредит бархат и дамаст стоимостью 100 и 19 венгерских золотых за «полчетверти» или в венгерских золотых, или в чешских грошах так, чтобы тот не понёс убытков.

35/455. sz. gyűjtemény, 4. őrzési egység

Löcse (Levoča), 1493. április 8. (*w pondiely po swatem Ambrozí*).

II. (Jagello) Ulászló magyar és cseh király levele Beneš z Veitmile karlsteini várnagynak, Kutná Hora pénzverő mesterének, amelyben felszólítja, hogy a király által hitelbe vásárolt bársony és damaszt árát mihamarabb juttassa el a hitelező Blazeknek akár magyar aranyban, akár cseh garasban úgy, hogy annak kára ne legyen.

Wladyslaw z bozie milosti uhersky a | Czesky etc kral a markrabie morawsky etc.

Vrozeny wierny nasz mily wiez ze kteto nynieyssy potrebie nassy wsali gsme od Slowutneho | Blazka z welenie wierneho nasseho mileho Aksamitu a Damassku za puol cztwrta | sta zlatych vherskich a za dewatenazte zlatych vherskich a protoz my tobie to spilno|sti poranczieme a rozkazuyem aby ty o letniczech nayprwe przisslich bez dalssieho prodlewa|nie gmenowanemu Blazkowi swrchupsanu summu zlatych v plnie dal a zaplatil bez odpo|ru a gestli zeby pak zlatych vherskich mieti nemohl ale day gemu grossuow czeskich za kazdy | zlaty tolik poczemz wteto mierze zlati vhersski platie y znaye wtom wuoly a rozkazanie najsse zachoway se tak iakozt pisseme gnak toho neczmie aby gmenowany Blasek ziwnosti | swe kteriz tremi peniezy wede nemesskal a sskody toho nemiel. Dan w Lewoczi w pondie|ly po swatem Ambrozí kralowstwi nassich Vherskeho w cztwrtem letie a Czeskeho we tryniezetz|niem.

Wladislaus rex
manu propria subscripsit

Чешский язык.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (31,5 x 21,5 см); следы красной воско-мастичной печати.

Собственноручная подпись короля.

На обороте написан адрес: «Vrozenemu Benessowy z Waitmille purkrabi na | Carlssteynie a minczmeistru na Horach Cuth wiernemu nassemu milemu».

Там же, в левом верхнем углу, письмом XVIII в.: «L... 1493».

На лицевой стороне в левом верхнем углу рукой XIX в., карандашом помечено: «Ungarn, Wladislaus II 1493» и там же, чернилами: «441»; в правом верхнем углу карандашом поставлен номер «106».

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «Редчайший! Стоит рублей 50 не менее».

Cseh.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 31.5x21.5 cm. Vörös viaszpecsét nyomai.

A király sajátkezű aláírása.

Címzés a hátlapon: «Vrozenemu Benessowy z Waitmille purkrabi na | Carlssteynie a minczmeistru na Horach Cuth wiernemu nassemu milemu.»

A hátlap bal felső sarkában 18. századi kézírás: «L... 1493».

A hátlap bal felső sarkában 19. századi ceruzás kézírás: «Ungarn», Wladislaus II 1493», mellette tintával: «441»; a jobb felső sarokban ceruzás szám: «106».

A borítólapon Lihacsov kézírása: «Feletőbb ritka! Ára legalább 50 rubel, nem kevesebb.»

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 5.

15 января 1498 г., Эстергом.

Письмо Беатриссы Арагонской, королевы Венгрии и Богемии (вдовы Матвея Корвина и супруги Владислава II Ягеллона) правителю Милана Лодовико Мария Сфорца (Лодовико Моро), содержащее рекомендации Николо Каньола (Niccolò Cagnola) из Пармы, который возвращается в Италию после долгих лет службы королеве.

35/455. sz. gyűjtemény, 5. őrzési egység

Esztergom, 1498. január 15.

Aragóniai Beatrix magyar királyné (Mátyás magyar király özvegye, utóbb II. (Jagelló) Ulászló király felesége) levele Ludovico Maria Sforza (Ludovico il Moro) milánói herceghez a királyné hosszú szolgálata után Itáliába visszatérő páрмаi Nicolo Cagnola támogatása érdekében.

Illustrissime Princeps et Excellentissime Domine affinis et tamquam frater honorabilis, per haverne el presente | exhibitore Nicolo Cagnola parmesano servito con omne sua diligentia et | fidelimente per multi anni et al presente con licentia et bona nostra gratia ritor|nandosine per ripatriarsi sotto lombra de Vostra Excellentia in la quale plurimum | sperat, nhe parso scrivere queste nostre lictere ad quella in comendatione sua per meritare li servitii soi ad noi prestiti et sue virtuti simile | et maior comendatione, per tanto pregamo strictamente la Pieta Vostra, Illustrissime Signor, | che per amore nostro se degni havere dicto Nicolo Cagnola per racomendatio ita et taliter chel cognosca le nostre comendatione esserli iovate appresso | quella, in che ne fara cosa gratissima a la quale ne caromandamo.

Datum Strigonii die XV Ianuarii M° CCCCLXXXVIII°

Regina Beatrix

*E vostre illustrissime domine amantissima soror Beatrix de Aragonie,
regina Hungarie Bohemieque etc.*

Итальянский язык; адрес и подпись отправителя – на латыни.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (21 x 31 см); печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись королевы.

В правом нижнем углу подпись секретаря: «... Secretarius».

На оборотной стороне сохранилась часть адреса: «[Prin]cipi et Excellentissimo Domino | [Ludovico] Marie Sforzi vicecomiti | ...ni etc., duci affini | fratri honorabili.»

Там же штамп антикварного дома «Damiano Muoni».

На лицевой стороне по нижнему краю современная письму помета: «In Riz.» (?)

Оласз, a címzés és a királyné aláírása latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 21x31 cm. Papírfelzetes pecsét.

A királyné sajátkezű aláírása.

A jobb alsó sarokban a titkár aláírása: «... Secretarius».

A hátlapon a címzés egy része megmaradt: «[Prin]cipi et Excellentissimo Domino | [Ludovico] Marie Sforzi vicecomiti | ...ni etc., duci affini | fratri honorabili.»

Mellette Daniano Muoni antikvárius bélyegzőlenyomata.

Az előlap alsó szélén korabeli feljegyzés a dokumentum írójának kezével: «In Riz.» (?)

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 6.

7 апреля (Sonntag Quasimodogeniti) 1510 г., Вышеград.

Грамота Владислава (II Ягеллона), короля Венгрии и Богемии, маркграфа Моравского.

Волеизъявление пожертвовать драгоценности и деньги Иоганну, епископу Бресслау (ныне Броцлав) для покупки имения *Tewhawß*, некогда принадлежавшего бресслаускому капитулу при условии, что епископ и его последующие преемники будут служить четыре раза в год в церкви капитула Св. Иоганна в Бресслау поминальные службы по членам королевской фамилии.

35/455. sz. gyűjtemény, 6. őrzési egység

Visegrád (Plintenburg), 1510. április 7. (Sonntag Quasimodogeniti)

II. (Jagelló) Ulászló magyar király oklevele, amelyben kinyilvánítja szándékát, hogy pénzt adományoz János boroszlói (Bresslau, Wrocław) püspöknek annak a *Tewhawß* nevű ingatlanak a visszavásárlására, amely korábban is a káptalan tulajdona volt. Az adomány feltételeként szabja, hogy a püspök és utódai évente négy alkalommal megemlékező imát tartsanak a királyi család tagjaiért a boroszlói Szt. János székesegyházban.

Wir wladislaus von gots gnaden zu Hunngern etc Beheim etc Kunig marggraue zu Merhern etc.

Bekennen das vnns der hochwirdig vnnserr furst anndechtiger lieber getrewer / Herr Jo|hannß Bischoue zu Bresslaw durch den Ernuestten vnnserrn lieben getrewen Jban | Ogigel von Schlawpitz seinem hawbtman / mit Diemuertigem vleiss angerueffen | vnd gebeten / demnach er willenns sey / das Tewhawß / da die Rewter newlicher | zeit daruon gewonnen / vnd vor alters alweg zum Stiff gen Bresslaw gehort / | noch dahin von ytzigen Jnnen habern kawffen / vnd wennen wolt / das wir Jm zu | solichem kawff mit vnnserr hilf zuerscheinnen geruechten / vnd das Jubelen gelt / So | vnns geburt / vnd noch vorhanden / dar zu genediglichn zugeben / haben wir angesehen die|muertig bete / betracht willig diennst / So vnns der genannt Bischoff zu Bresslaw / in | dem Ambt der hawbt mannschafft gethan / noch vnaufrorlich thuet / Auch auf vleissige | werbung so sein hawbtman derhalben bey vnns gehabt / darumben aus kuniglicher macht | vnd als herzog in Slesien. Geben wir Jm zu hilf vnd Stewr / solich gelt was ver|hannden / hiemit in krafft diss briefs / doch mit der bescheidennhait / Als er sich durch | Jban vermercken hat lassen / Er well got dem almechtigen zu lob / vnns / vnnserrn | Erben vnd nachkumenden kunigen etc der Selen zuhail / alweg im Jar viermall bey der | Thumbkirchen zu sannd Johans zu Bresslaw / ain ewige bedechtnuss vnd begnuegnuss | machen vnd aufrichtn / auch solicher seiner glubde begnuegen thuen soll / vnd annders nicht / | Zu vrkundt mit vnnserrm aufgedruckten Secret Insigel besigelt. Geben zu Blin|tennburg Sonntags

Quasimodogeniti Anno domini etc. xvix / Vnnser | reiche des hunngeristhen im zwanizigisten vnd
des Beheimsten im Newnund|dreyssigisten Jaren

Wladislaw
manu propria subscripsi

Немецкий язык, дата частично на латыни.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (32,7 x 32 см); с филигранью, печать мастичная прикладная (деформирована).

Собственноручная подпись короля.

На оборотной стороне карандашные надписи письмом XIX и начала XX вв.:

1). «1510 Urkunde mit Wappen u. eigenhänd. Unterschrift von Wladislaus, König von Ungarn».

2). «4023».

3). «K M 15-».

4). «Bulsig [?] 1510».

5). «Wladislaus».

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «Künzel'я, VII – n. 65. Ladislaus V [sic!], König v. Böhmen und von Ungarn (1456 – 1516). D. s. (deutsch) 1p. Fol. 1510».

Német, a keltezés részben latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 32.7x32 cm, vízjellel. Rányomott viaszpecsét-töredék.

A király sajátkezű aláírása.

A hátlapon 19. századi – 20. század eleji ceruzás feljegyzések:

1. '1510 Urkunde mit Wappen u. eigenhänd. Unterschrift von Wladislaus, König von Ungarn'

2. '4023'

3. 'K M 15-'

4. 'Bulsig 1510' (?)

5. 'Wladislaus'

A borítólapon Lihacsov kézírása: 'Künzel'я VII – n. 65. Ladislaus V [sic!], König v. Böhmen und von Ungarn (1456–1516). D. s. (deutsch) 1p. Fol. 1510'.

VII.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 7.

6 мая (w Nedieli po Nalezennj S. Krzyze) 1526 г., Буда.

Послание Людовика (II. Ягеллона), короля Венгрии и Богемии, маркграфа Моравии бургомистру города Ческе-Будийовице и его советникам о том, что из-за ситуации, сложившейся вокруг обновления канцелярий, руководство городом с целью восстановления порядка возлагается на управляющего королевским имуществом Якуба Вржештовского.

35/455. sz. gyűjtemény, 7. őrzési egység

Buda, 1526. május 6. (w Nedieli po Nalezennj S. Krzyze)

II. Lajos magyar és cseh király levele Česke Budejovice polgármesterének és tanácsnokainak arról, hogy a városi hivatalok megújítása körüli állapotok miatt a város vezetését a rend helyreállítása céljából Jakub Bwrzesowitz kamarásra bizza.

Ludwik z bozie milosti vhersky czesky | kral a margkrabie morawsky etc.

Patrnij wiernij nassz milij wznesl gest nanas stateczny Jakub z Wrzesowitz nawalczj | podkomorzi krate czeske wierny nassz mily Kterak pijsarz miestscky w namiestie Budiegiowizych kdyz k urzadu obnowenij woleny gmiely osoby byti niekterymi slowy ublizzenie mluwil gessto se nas tu nemalo dotycze y porzadku miesta toho protoz poruczili gsme temuz podkomorzje nassemu yakz odnas nato psanii nass gma aby takowe wsseteczne przedsewzeti skutecznie zlwestano bylo przytemz pijsarzi tudiz takej przy ginych az gsuli kterzii toho przedsewzeti puowodowe neb pomocniczy y | wiedmze wy otom tim se budete mozy sprawiti Dan na Budyine w Nedieli po | Nalezennj S° Krzyze Leta (MD)XXVI kraiofstwie nassijch vherskeho a czeske(h)^c | gedenazte(h)^o.

Ludovicus rex

manu propria

Чешский язык.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (31,5 x 22,3 см); следы мастичной прикладной печати.

Собственноручная подпись короля.

На обороте адрес: «Patnym Purgmistru a konsseleom miesta Czeskich Budiegiowiz wiernym nassy mily».

Там же архивные пометы письмом XVI в.:

1). «o pisarze stareho».

2). «p podkomorje».

3). «1526».

На лицевой стороне по левому краю письмом конца XIX – начала XX вв. карандашные надписи, сверху:

«Bochmen, Ludwig.»; там же, внизу: «F ib.»

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «Henrici, A. XVIII – 1913».

Cseh.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 31.5x22.3 cm, vízjellel. Rányomott viaszpecsét nyomai.

A király sajátkezű aláírása.

Címzés a hátlapon: 'Patnym Purgmistru a konsseleom miesta Czeskich Budiegiowiz wiernym nassy mily'.

A hátlapon 16. századi kézírással levéltári feljegyzések:

1. 'o pisarze stareho'

2. 'p podkomorje'

3. '1526'

Az előlap bal szélén 19. századi – 20. század eleji kézírással két feljegyzés: fent 'Bochmen, Ludwig.'; lent 'F ib.'

A borítólapon Lihacsov kézírása: 'Henrici, A. XVIII – 1913'.

Коллекция 35, картон 455 ед.хр. 8.

26 декабря 1534 г., Брюссель.

Патент Марии (Габсбург), вдовствующей королевы Венгрии и Богемии (вдовы Людовика II Ягеллона), эрцгерцогини Австрийской, правительницы Нидерландов, на пенсию доктору медицины Анджело Кандиаио.

35/455. sz. gyűjtemény, 8. őrzési egység

Brüsszel, 1534. december 26.

Habsburg Mária királyné, II. (Jagello) Lajos magyar király özvegyének engedélye, hogy orvos, Angelo Candiano díjazását megkapja.

Marie par la grâce de Dieu reyne douairière d'Hongrie et de Bohesme Archiducesse d'Austrice regente et | gouvernante pour l'empereur, monseigneur et frère, de ses pays et seignouries de pardeça a tous ceulx qui ces présentes lettres verront salut.

Sçavoir faisons que pour la bonne congnoissance qu'avons de nostre | chier et bien amé messire Angelo Candiano, docteur en médecine et de ses expérience et bonne science, nous icelluy Angelo, confians à plain de ses loyauté, preudhomme et bonne diligence, avons retenu | et retenons par ces présentes nostre conseiller et premier phisicien et médecin. Pour doiresenavant nous servir audit estat et faire bien deument et seaulment toutes et singulieres les choses que y competent | et appartiennent ... la pension de huýt cens livres de quarante gros monnoit de flandres la livre, que luy avons pour ce ordonné, octroyé et accordé, ordonnons, octroyons et accordons de grâce especiale | par cesdites présentes prendre et avoir de nous chacun an oultre et pardessus ses gaiges ordinaires comptez par les escroez de nostre hostel. Et voulons qu'il en soit payé par les mains de nostre amé et féal | conseiller et tresorier de toutes noz finances messire Wolf Haller, chevalier, seigneur de Hallestain ou d'autre nostre tresorier advenir, et des deniers de son entremise de demy an en demy an par esgale portion, | dont le premier terme commencera à avoir cours le premier jour de janvier a quinze cens trente quatre prouchainement venant et desla enavant de terme en terme, tant qu'il nous plaira, | et ce sur le serement que desia il en a fait en noz mains. Si donnons en mandement à nostre chevalier d'honneur grant et autres maistres d'hostel, que ledit messire Angelo ilz mectent en possession | et joyssance dudit estat et dicelluy ensemble des drois, honneurs, prerogatives, preheminesces, libertés, franchises, prouffits et émolument dessusdites. Ilz et tous autres cuy ce regardera, le facent, | seuffrent et laissent plainement et paisiblement joÿr et user, cessans tous contredictz et empeschemens. Mandons à nostre dit tresorier de nos dites finances présent et advenir, que doiresenavant il paye, | baille et deluire audit messire Angelo Candiano ou à son command pour luy ladite somme de VIII cent livres des pris et monnoit que dessus par chacun an aux termes à commencer et tant qu'il nous plaira, | comme dit est; et par l'apportant ces mesmes présentes vidimus ou copie autenticque dicelles pourvue et la premiere fois, et pour tant de fois, que mestier sera quietance souffisante dudit messire | Angelo sur ce servant, tant seulement nous voulons tout ce que payé, baillé et deluiré luy aura esté à la cause dicte estre passé, et allouées comptes, et rabatu de

la recepte de nostre dit tresourier | présent et advenir, qui payé l'aura par noz amez et feaulx les commis ou à commectre de par nous à l'audicion de sesdits comptes, ausquelz mandons aussi par cestes d'ainsi le faire sans | aucune difficulté, car ainsi nous plaist il. Non obstant quelzconques ordonnances, restruictions, mandemens ou deffences à ce contraires. En tesmoing de ce nous avons fait mectre | nostre scel à ces présentes. Donné en la ville de Bruxelles le vingt sixième jour de décembre l'an de grâce mil cinq cens trente quatre.

Marie reyne s.

Французский язык.

Подлинник.

Пергамен, 1 л. (60 x 22,7 см; плика отогнута – 11 см); подвесная печать утрачена; остатки пергаменной ленты.

Собственноручная подпись королевы.

Заверка канцлера: «Par la Roïne ...».

Дорсальная надпись, современная письму документа и более поздняя архивная помета: «Nobilita Candiani Carta unica II. 3».

На прежней обложке аннотация документа: «1534. 26 Dicembre. Patente della Regina Maria d'Ungheria a favore de Angelo Candiano suo medico colla quale gli assegna la pensione di 800 scudi e 40 grossi moneta di Flandra» и надпись: «Firma autografa della sud. regina»; обс письмом XIX в.

Francia.

Eredeti.

Pergamen, 1 levél, 60x22.7 cm; 11 cm plica. Fügőpecsét hiányzik, maradványai a pecsétzsinóron.

A királyné sajátkezű aláírása.

A kancellár megerősítése: 'Par la Roïne ...'

A hátlapon a dokumentummal egykorú felirat, valamint egy későbbi levéltári feljegyzés: 'Nobilita Candiani Carta unica II. 3'.

A régebbi borítólapon a dokumentum annotációja: '1534. 26 Dicembre. Patente della Regina Maria d'Ungheria a favore de Angelo Candiano suo medico colla quale gli assegna la pensione di 800 scudi e 40 grossi moneta di Flandra', amely mellett a feljegyzés: 'Firma autografa della sud. regina', mindkettő 19. századi kézírás.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 9.

23 августа 1538 г., Брюссель.

Письмо Марии, королевы Венгрии и Богемии, правительницы Нидерландов к архиепископу Трирскому Иоанну.

Королева сообщает, что через Иоганна фон Навеса, императорского секретаря и служащего графства Люксембург (*Lutlburg*), получила сообщение о конфликте между архиепископом и названным графством и о переговорах, ведущихся между Навесом и советниками архиепископа. Она выражает желание посредничать в разрешении этого конфликта, поскольку хорошо знает обстоятельства и вовлеченных в конфликт лиц.

35/455. sz. gyűjtemény, 9. őrzési egység

Brüsszel, 1538. augusztus 23.

Mária magyar királyné, Németalföld helytartója és kormányzója által Johann trieri érseknek írt levél, amelyben tájékoztatja, hogy Johann von Naues császári titkár, Luxemburg (*Lutzelburg*) hercegség tisztviseleje révén megkapta az érsek és a hercegség közötti konfliktusról szóló értesítést, továbbá tudomása van a Johann von Naues és az érsek tanácsadói között folyó tárgyalásokról. Felajánlja, hogy közvetít a konfliktus megoldásában, mivel nagyon jól ismeri a körülményeket és az érintett személyeket.

Wir Maria von Gots gnaden / zu Hungern / Behaim etc. Khunigin / Romischer Kayserlicher Mt. Etc. | Stathalterin vnd Gubernantin der Niderlanden etc Embietten / dem hochwirdigen furssten / | vnserm lieben frundt / herrn Johann / Erzbischofen zu Tryer / des heiligen / Romischen reichs durch | Galliam / vnd das Kunigreich Arelat / ErzCannzlern vnd Churfursten / vnseren lieb vnd frundtschafft | zuuor / hochwirdiger / lieber frundt /

Wir sein verganngner tag / durch den Ernuesten / vnsern | lieben besondern / Johann von Naues / hochgedachter Kay Mt. Vnners gnedigen / liebsten herrn vnnd | Brueders / Secretarien vnd Greffier zu Lutzelburg / der handlung vnnd Irrungen / dis ich zwuschen | Eur lieb vnd bemeltem Fursthumb Lutzelburg erhalten / daneben auch bericht / wie das durch | Jne den von Naues / vnd E. L. darzue verordent Rate / diser Irrunghalben gehandelt worden seye / | also das diselben zu entlichem ausstrag komen / vnd derhalben zu hinlegung solcher Jrrigen sachenn / | tag angesetzt werden mochte / etc. Dieweil wir aber mergemelts Greffiers zuekunfft / alle | tag gewerttig / vnd der zuuersicht sein / diser sachen halben / ab seiner selbs person / ainen merern grundt / | vnnd pessers wissen / wie solh Jrrung mit pesstem fueg verglichen wurde / zuerkundigen / So ist derhalben vnser frundtlich ansynnen an Eur Lieb / dj welle ab solhem verzug kainen verdriess tragen / | Alspaldt dann Er der von Naues / widerumb bey vnns ankhumbt / so wellen wir E. L. onverzug / vnser | gemut vnd maynung vorrer zueschreiben / Dann wir / auch nit weniger / als E. L. solhe Jrrung | vertragen vnd hingelegt gern sehen / das wolten wir Eur Lieb / der wir der gebur nach / frundtliche | willen zubeweisen genaigt / hiemit vnangezaigt nit lassen / Geben zu Brussl in Brabant / | den dreyvndzwainzigsten tag monats Augustj Anno etc. trigesimo octauo

Maria Regina *subscripsi*

Немецкий язык.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (24 x 19,5 см); следы прикладной воско-мастичной печати.

Собственноручная подпись королевы.

На оборотной стороне надписи современные письму документа:

1). «kunigin Jn brabant schreibt vf den abscheidt der Jrrungh halb mit Luthzembg zu Erembreitstem genommen».

2). «1538».

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «Ценный! Н.Л.».

Német.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 24x19.5 cm. Rányomott függőpecsét nyomai.

A királyné sajátkezű aláírása.

A hátlapon a dokumentummal azonos korú kézirásos feljegyzések:

1. „kunigin Jn brabant schreibt vf den abscheidt der Jrrungh halb mit Luthzembg zu Erembreitstem genommen”

2. „1538”

A borítólapon Lihacsov kézirása: „Értékes! N.L.”.

X.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 10.

8 мая 1600 г., Загреб.

Ответ Иоанна Драшковича (бана Хорватии, Далмации и Славонии) Матвею эрцгерцогу Австрийскому, герцогу Бургундскому и графу Тиролюскому на его постановление касательно города Модры.

Никто не сомневается, что присвоение городу статуса вольного королевского града (*libertatio*) происходит по воле правителя, но об этом необходимо объявить в комитатах и королевствах специальной грамотой или же отложить это объявление до ближайшего сейма в Братиславе (*ad Posoniensem Dietam*).

35/455. sz. gyűjtemény, 10. őrzési egység

Zágráb, 1600. május 8.

Draskovics János horvát-szlavón bán válasza Mátyás osztrák főhercegnek Modor (*Modra*) szabad királyi várossá nyilvánítása ügyében. Eszerint a város kiváltságait a pozsonyi országgyűlés hagyhatja jóvá.

Serenissime Princeps et domine, domine | mihi semper clementissime.

Fidelium servitiorum meorum in gratiam Serenitatis Vestrae humilimam | subiectionem. Literas et mandatum Serenitatis Vestrae super | rescribenda opinione mea de negotio oppidi Modor humiliter | intellexi. Quantum itaque eiusdem oppidi libertationem, | inque aliarum liberarum Civitatum aggregationem attinet, | in eo Sacratissimam Caesaream ac Regiam Maiestatem, | dominum, dominum meum clementissimum, plenariam ac omnino | dam Regiae potestatis facultatem habere, nemo est qui | in dubium trahere ausit: Censerem tamen, huiusmodi | oppidorum libertationem per speciales Sacratissimae suae Maiestatis | literas Comitatus et Regnis dirigendas de more publicari, | vel vero huiusmodi publicationem ad proxime affuturam | Posoniensem Dietam reici debere ac reservari. Atque | haec sunt quae superinde Serenitati Vestrae humiliter rescribere debui. Deus aeternus Serenitatem Vestram diutissime | salvam atque incolumem conservare dignetur. Datum | Zagrabiae octavo die mensis mai anno Domini 1600.

Eiusdem Serenitatis Vestrae.

humilimus fidelis et | perpetuus servitor

J. Draskowýts

manu propria

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 2 л. (20,7 x 29,7 см); печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись отправителя.

Адрес на обороте документа: «Serenissimo Principi et domino, domino | Matthiae Dei gratia Archiduci Austriae, | Duci Burgundiae, Comiti Tyrolis etc. | Domino, domino mihi semper Clementissimo.»

Рядом с адресом несколько надписей письмом, современным документу:

1). «Draskowitz».

2). «Vienna».

3). «Modor».

4). «... 8 maji 1600.»

5). «Trasc. per Modor».

На лицевой стороне в правом верхнем углу письмом, современным документу, надписана дата: «8 maji 1600.»; внизу страницы карандашом письмом конца XIX – начала XX вв.: «50.»

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «Собр. Künzel'я, n. 106. Berühmter unger. General»; там же описание документа и сведения по биографии Драшковича на немецком языке письмом XIX в. и несколько помет на немецком другой рукой. К документу приложена вырезка из немецкой энциклопедии со словарной статьей о Драшковиче.

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 20.7x29.7 cm. Papírfelzetes pecsét.

A levélíró sajátkezű aláírása.

Címzés a hátlapon: 'Serenissimo Principi et domino domino | Matthiae Dei gratia Archiduci Austriae, | Duci Burgundiae, Comiti Tyrolis etc. | Domino domino mihi semper Clementissimo.'

A címzés mellett az alábbi, a dokumentummal egykorú kézírásos szövegek:

1. 'Draskowitz'

2. 'Vienna'

3. 'Modor'

4. '... 8 maji 1600.'

5. 'Trasc. per Modor'

Az előlap jobb felső sarkában a dokumentummal egykorú kézírásos keltezés; a lap alján a 19. század végén – a 20. század elején ceruzával írt szám: '50.'

A borítólapon Lihacsov kézírása: 'Собр. Künzel'я, n. 106. Berühmter unger General'. A borítólapon 19. századi kézírással egy német nyelvű leírás és egy életrajzi jegyzet Draskovicseről. Mellékelve egy német enciklopédiából kivágott, Draskovicseről szóló cikk.

XI.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. II.

20 апреля 1615 г., Вена.

Письмо венгерского фельдмаршала Зигфрида Коллонича (*S. Kollonitz*) к французскому королю (Людовику XIII).

Выражение благодарности королю за его письмо германскому императору. Благодаря этому вмешательству Коллонич смог выйти из своего стеснительного положения: ареста и прочих несчастий.

35/455. sz. gyűjtemény, 11. őrzési egység

Bécs (Vienna), 1615. április 20.

Siegfried Kollonich (*Kollonitz*) magyar tábornagy levele XIII. Lajos francia királynak, amelyben hálóját fejezi ki a királynak a német császárhoz írt leveléért. Ennek köszönhetően menekülhetett meg Kollonich szorult helyzetéből, vagyis a letartóztatástól és egyéb szerencsétlenségektől.

Durchleuchtigster Großmechtigster | Khunig etc. |

Genedigister Khünig vnd Herr, Eurer Khuniglichen Mayestät etc seind meine ganz vnderthejnige dinst zu Khunfftigen occasionen yederzeit beuor. Das an die Römische | Khayserliche Mayestätt meinen allergenedigisten herrn Eur Khuniglichen Mayestät etc aus ganz genedigisten mitleiden, wegen meines vnglückhafften vnd noch bis dato wehrenden zuzustands | vnd Arrests, vnd damit Ich desselben ainsmahls entledigt werden möchte, ein gnedigist bewegliche Intercession schriftlich abgehen lassen, habe Ich nicht allein mit ganz | gehorsamisten freuden vernommen / sondern thue auch solcher Khuniglichen von mir ye | vnerdienten hohen Gnad mich inn tieffister Diemueth bedanckhen. Vnd wie hiegegen | Eurer Khüniglichen Mayestät etc zu allem deroselben genedigiser willen vnd beuelch Ich mich pflicht | schuldigist allermüghichait nach erkenne: auch angeregter Eurer Mayestät Hochanschenlich|er geredigister Vorbitt noch wurckhlichen zugeniessen verhoffe. Also will solche Khünigliche | Gnad vmb Eur Mayestät etc vnderthenigist zuuerdienen, Ich mich die Zeit meines lebens zu | allen gelegenhaitten eusseristen meinem Vermögen nach befleissen. Gehorsamist bittend / | Eur Mayestätt etc geruhen zu dero Khüniglichen beharrlichen hulden vnd Gnaden mich all zeit beuoh|len sein zulassen / Datum Wienn den 20 tag Aprilis Anno 1615

Eurer Khüniglichen Mayestätt etc.

Vnderthenigster

Gehorsamster

S. Kolonitz *manu propria*

Немецкий язык, адрес на итальянском, дата на латыни.

Подлинник.

Бумага, 2 л. (31,6 x 20,6 см); сургучная печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись отправителя.

На обороте адрес: «Alla Sacra Maesta: del Re Christianissimo etc».

Рядом с адресом несколько помет того же времени:

1). «Allernand».

2). «A N° 31».

3). «L...» (?).

На документе внизу слева карандашная надпись почерком конца XIX – начала XX вв.: «Kollonitz (Siegfried II) | feld-maréchal hongrois | n. 1572, †1624».

Német, a címzés olasz, a keltezés latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 31.6x20.6 cm, vízzel. Papírfelzetes pecsét.

A levélirő sajátkezű aláírása.

A hátlapon címzés: 'Alla Sacra Maesta: del Re Christianissimo etc'

A címzés mellett a dokumentummal egykorú több kézírásos feljegyzés:

1. 'Allemand'

2. 'A N° 31'

3. 'L...' (?)

A levél bal alsó sarkában 19. század végi – 20. század eleji kézírással ceruzás feljegyzés: 'Kollonitz (Siegfried II) | feld-maréchal hongrois | n. 1572, †1624'

XII.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 12.

30 декабря 1619 г., Халль.

Письмо Марии Кристиерны, урожденной принцессы Габсбургского дома (вдовы Сигизмунда Батория, князя Трансильвании), к Елизавете, пфальцграфине Рейнской, герцогине Баварской.

Поздравление с Новым 1620 годом с наилучшими пожеланиями.

35/455. sz. gyűjtemény, 12. őrzési egység

Hall, 1619. december 30.

Mária Christierna hercegnő, Báthori Zsigmond erdélyi fejedelem özvegyének levele Erzsébet hercegnő, rajnai palotagrófnő részére, amelyben gratulál és jókívánságait fejezi ki a közelgő 1620. évre.

Durchleichtigstige Fürstin Freundliche Meine herzliebste | Fraw Maumb. vnd Schwester.
Euerer Liebden sein meine freudt | wilige dienst Jeder zeit bereytt, dem noch der Allmecht|ig Gott gnad verliehen mier widerumb. zu End aines | Jar gelangt sein. Vnd Ein Neus an der Handt. haben | so kan ich nit vnnderlaßen. dem alten. gebrauch nach | zu kumben. mit Freundlichister Wünschung. daß *Euer Liebden* | Diß Neu angehente Jar. mit guettem gesund vnd freude | durch bringen. derselben Noch vil erleben. In geistlichen | vnnd zeitlichen wolstand Jmer werent. beharen. | Auch was sie Innen selbst wnschen sollches Er langen | mögen / *Euerer Liebden* Wol ergehen zuuernemen wurde | mier die grost Freud sein. wil gleich mit disen schliesen | vnnd dieselben Lennger nit bemiehen. thue neben dem | *Euerer Liebden* mich ganz freindtlich vnd dienstlich befolhen | Datum Hall den 30 Xbris Anno 1619

Euerer Liebden

Treue vnd dienstwilige

Maim vnd Schwester alzeit

Maria Christierna

Немецкий язык, дата на латыни.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (29 x 18,7 см) с филигранью; печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись принцессы.

На обороте адрес: «Der Durchleichtigsten Fürstin vnd ... Frauen Elisabet Pfalzg:fin bey Rein, Herzogin in Ober Nider Paern».

Рядом с адресом карандашные надписи письмо конца XIX – начала XX вв.:

1). «Die Erzherzogin Marie Christine gratulirt zum neuen Jahr 1620».

2). «Oesterreich – Maria Christierna, Schwester Kayser Ferdinands des II».

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «L. u Fr. Verst. 6–8. Nov. 1911».

Német, a keltezés latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 29x18.7 cm, vízzel. Papírfelzetes pecsét.

A hercegnő sajátkezű aláírása.

A hátlapon címzés: 'Der Durchleichtigsten Fürstin vnd ... Frauen Elisabet Pfalzg:fin bey Rein, Herzogin in Ober Nider Paern'.

A címzés mellett 19. század végi – 20. század eleji kézírással ceruzás feljegyzések:

1. 'Die Erzherzogin Marie Christine gratulirt zum neuen Jahr 1620'

2. 'Oesterreich – Maria Christierna, Schwester Kayser Ferdinands des II'

A borítólapon Lihacsov kézírása: 'L. u Fr. Verst. 6–8. Nov. 1911'.

XIII.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 13.

10 июля 1625 г., Марошуйвар (*Marosújvar*).

Габриэль Бетлен, князь Трансильвании даёт распоряжение о жаловании Ференца Баркоци.

35/455. sz. gyűjtemény, 13. őrzési egység

Marosújvár, 1625. július 10.

Beihlen Gábor erdélyi fejedelem rendelkezik Barkóczy Ferenc fizetéséről.

Barkoczi Ferencz hiuwnknek Szemelyere hazalhoz valo fizetest rendeltwnk Esztendeore | kesz penzt - - floreni hungarici 500. | Bort vasa Geoncziana no. 10. |

Buzath. - - Cub Cass. no 100. | Mely penzbeli fizeteset Angariatim Cassaj Ca|rnarankrol tartozzek Perceptorunk megh acnj. | Borat Buzajatis Szureth utan az desmak | be takarasok ideien Cassarol adjak megh. | Actum In Marosujvar die 10 July 1625.

Gabriel manu propria

Венгерский язык.

Подлинник.

Бумага 2 лл. (19 x 29,2 см); с филигранью, воско-мастичная печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись князя.

Внизу документа пометки:

- 1). «Bethlen Gábor | Erdélyi fejedelem keze. Maros-Újvár 1625. Júl. 10d.»
 - 2). Приписка рукой Ференца Казинци (одного из предыдущих обладателей документа): «Professor Sípós Pál barátom ajándékából bírom a nagytekintetű kincset | én Kazinczy Ferencz.»
- На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «L. u Fr. Verst. 6 – 8. Nov. 1911 (Fischer v. R). Зибенбюрген». Приложен счет кампании «List und Franke».

Magyar.

Eredeti.

Papír, 2 levél, 19x29.2 cm, vízjellel. Papírfelzetes pecsét.

A fejedelem sajátkezű aláírása.

A dokumentum előlapjának alján két feljegyzés:

1. 'Bethlen Gábor | Erdélyi fejedelem keze. Maros-Újvár 1625. Júl. 10d.'
 2. Kazinczy Ferencnek, a dokumentum egyik korábbi tulajdonosának kézírásos kiegészítése: 'Professor Sípós Pál barátom ajándékából bírom a nagytekintetű kincset | én Kazinczy Ferencz.'
- A borítólapon Lihacsov kézírásos megjegyzése: 'L. u Fr. Verst. 6 – 8. Nov. 1911 (Fischer v. R). Siebenbürgen'. Mellékelve a 'List und Franke' számlája.

XIV.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 14.

3 июля 1639 г., Дюлафехервар (Alba Iulia).

Грамота Георгия I Ракоци, князя Трансильвании, правителя части венгерских земель, графа Секлерского.

Подтверждение об уплате в казну 207 золотых форинтов в качестве ежегодного церковного ценса за следующий 1640 год от канитулов Шебеша и Сердахея, данное священникам Георгию Тенкеш и Мартину Понграц.

35/455. sz. gyűjtemény, 14. őrzési egység

Gyulafehérvár (Alba Iulia), 1639. július 3.

I. Rákóczi György erdélyi fejedelem oklevelében megerősíti, hogy a sebesi és szerdahelyi káptalanoktól az 1640. évrre járó 207 arany egyházi adót Tenkes György ludasi és Pongrácz Márton kelneki papok a kincstárnak beszolgáltatták.

Nos Georgius Rakoci Dei gratia princeps Trans|ylvaniae, partium regni Hungariae dominus et | Siculorum comes etc.

Damus pro memoria et in testimonium | praesentis, quod in hoc anno praesenti millesimo sexcentesimo tri | gesimo nono die vero tertia mensis iulii reverendi viri Geor|gius Tenkes Ludasiensis et Martinus Pongracz Kelnekiensis, | ecclesiarum pastores in censum cathedraticum annuatim a capi | tulo Sabesiensi et Szeredahelyiensi fisco nostro debitum pro anno | Domini sequenti millesimo sexcentesimo quadagesimo adm|nistraverunt nobis aureos cusos ducentos et septem, id est | aureos pondo 207. Super quo eosdem Georgium Tenkes et | Martinum Pongracz ac medio eorundem dictum capitulum

Sabi|siensem et Szeredahelyiensem quietos, absolutos et modis omnibus | expeditos reddimus praesenti testimonio. Actum et datum | in civitate nostra Alba Julia die et anno supranotatis.

G. Rakocy manu propria.

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 2 л. (19,5 x 30,5 см); с филигранью, печать через бумажный лист.

Собственноручная подпись князя.

На обороте помета письмом, современным документу: «1640. Quietantia census».

На лицевой стороне в левом нижнем углу карандашная надпись письмом конца XIX – начала XX в.:

«Rakoczi, Georg II. (sic!)», в правом нижнем углу указана цена (?): «12».

К документу приложена прежняя обложка с краткой заметкой относительно Гергия II Ракоци на немецком языке, зачеркнутой карандашом, и аннотацией документа, против которой стоит более поздняя карандашная надпись: «Selten»; транскрипция документа письмом конца XIX – начала XX в. с некоторыми ошибками. На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «Rákóczy. Подпись 3 июля 1630 [sic!] "G. Rakoci". От Liepm. cat. 184, n. 188» и более ранние пометы антикваров или прежних владельцев: «Georg II [sic!]» и «24371».

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 19.5x30.5 cm; vízjellel. Papírfelzetes pecsét.

A fejedelem sajátkezű aláírása.

A hátlapon a dokumentummal egykorú kézírásos feljegyzés: '1640. Quietantia Census.'

Az előlap bal alsó sarkában 19. század végi – 20. század eleji kézírással ceruzás feljegyzés: 'Rakoczi, Georg II. [sic!]', jobb alsó sarkában az ár (?): '12-'.
A korábbi borítólapon rövid, ceruzával áthúzott német nyelvű feljegyzés II. Rákóczi Györgyről, valamint a dokumentum magyarázó szövege, amely mellett egy későbbi ceruzás megjegyzés 'Selten'; a dokumentum átírata 19. század végi – 20. század eleji kézírással, esetenként hibákkal.

A borítólapon Lihacsov kézírása: 'Rákóczy. Aláírva 1630. [sic!] július 3-án "G. Rakoci". Liepm. catalógusából. 184, n. 188', és az antikvárius vagy az előző tulajdonosok korábbi feljegyzései: 'Georg II [sic!]' és '24371'.

XV.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 15.

25 марта 1643 г., Комана.

Обращение Георгия I Ракоци, князя Трансильвании, правителя части венгерских земель, графа Секлерского к своим подданным, судье и гражданам города Брашов по делу возмещения убытков крепостному Монё Радули, жителю Алшовенице.

Упоминаются Габор Батори и Габор Бетлен.

35/455. sz. gyűjtemény, 15. őrzési egység

Komána, 1643. március 25.

I. Rákóczi György erdélyi fejedelem levele a brassói főbíróhoz és polgárokhoz az Alsóvenicén lakó Raduly Monyó nevű jobbágya kártalanítása ügyében.

A levél Báthori Gábor és Bethlen Gábor fejedelmekről is említést tesz.

Georgius Rakoczý Dei gratia Princeps Transilvaniae et partium regni Hungariae et Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris | Prudentibus ac Circumspectis Judici primario, Caeterisque Juratis Civibus Civitatis nostrae Brasso: Nobis dilectis, Salutem | et gratiam.

Also viniczen lako Radulý Monýo nevü Jobbagiunk, immar egi nehany uttal busitot, advan ertesünk:|re, hoga az Attýa Faýna Buna Bathori Gabor ideiben veven Bolgar Szeghben hüseghtek varossa hostattýa:|ban egi hazacska hetven nyolcz magyar forinton: És Attýa onnan Bethlen Gabor feiedelem praedecessorunk | ideiben feskere haza ieöven viniczere, ez azonban halomasa teörtenven, attol fogva sem hazat nem appre: | henthalhatta, sem penigh az haz árra megh nem adatot neki, hanem hüseghtek tartana sellert fizetisert | benne, ez venne hasznat ez szegený Jobbagiunknak nagi karaval es Iniuriaival: Az dologh azert igý leven. | Mint hoga kinek kinek az eö igaz Jussat, az igassagh megh adatni kívanyá: Ighen Ighen serio paranciollyuk | hüseghteknek, az levelünkeöt latvan mindgyarast minden halogatas nélkül, avagi hoga Attýatol marat ha: | zat bozcassa Jobbagiunk kezeben, avagy penigh penzel contentallyak az hazert, hoga teöbszeör ne requiraltas: | sunk felölle, neve alioquin melto indignationkot el nem fogiak kerulni. Secus nequaquam factur. Datum in | Curia nostra Komanensi die vigesima quinta Mensis Marcý Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesi:|mo Tertio.

G. Rakocy
manu propria

Joannes Szalárdý Vice Secretarius
manu propria

Венгерский язык; имя отправителя, адрес и дата на латыни.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (30,7 x 19,2 см); печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись князя и вице-секретаря.

На обороте надпись письмом XVII-XVIII в.: «Georgii Rakoczi Principis Commissionales in privatis negotiis 25 Martii 1643. Subscripti 1. G. Rakoczi Princeps, 2. Joh. Salardi vicesecretarius».

На лицевой стороне карандашные пометы письмом конца XIX – начала XX в.:

1). «Siebenbürgen, Rakoczy Georg I».

2). «1231».

3). «1643».

К документу приложена старая обложка Хенрики с пометами: «Georg I. Rakoszi», «A. V. 289», «E 292».

На обложке надпись рукой Н.П. Лихачева: «NB Henrici, V (AK)».

Magyar, a küldő neve és címei, a keltezés és a címzett latinul.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 30,7x19,2 cm. Papírfelzetes pecsét.

A fejedelem és a titkár sajátkezű aláírása.

A hátlapon 17. - 18. századi kézirásos feljegyzés: 'Georgii Rakoczi Principis Commissionales in privatis negotiis 25. Martii 1643. Subscripti 1. G. Rakoczi Princeps, 2. Joh. Salardi vicesecretarius'.

Az előlapon 19. század végi - 20. század eleji ceruzás feljegyzések:

1. 'Siebenbürgen, Rakoczy Georg I'

2. '1231'

3. '1643'

A régebbi borítólapon Henrici alábbi feljegyzése: 'Georg I. Rakoszi', 'A. V. 289', 'E 292'.

A borítólapon Lihacsov kézírása: 'NB Henrici, V (AK)'.

XVI.

Коллекция 56, ед. хр. 1.

26 ноября 1676 г., Гюссинг.

Опрос свидетелей по делу долга Гергея Аньоша, проведенный по прошению префекта Петера Медери, опекуна сирот покойного графа Пала Баттиани.

Названы свидетели: капитан города Гюссинга Михаил Маркович, Иоанн Ханшич из города Гюссинга и дворянин Иоанн Крайнаи, судебный заседатель комитата Ваш, которые единодушно дали показания против Аньоша.

56. sz. gyűjtemény, 1. őrzési egység

Нéметűjвár (Güssing), 1676. november 26.

Megyeri Péter, néhai gróf Batthyány Pál árvának gyámja és prefektusa kérésére folytatott tanúkihallgatás Anyos Gergely tartozása ügyében.

A kihallgatott tanúk: Markovits Mihály néметűjvári kapitány, Hansits János néметűjvári lakos és Krajnai János Vas vármegyei esküdt, akik egybehangzóan Anyos ellen vallottak.

Anno 1676. die 26 Mensis Novembris |

Mý Mogyorosi Adám, az Nemes Vasvármegyének egyik | fő Szolga Biráia, Kraýnai János, Karaknaj György, azon | Nemes Vasvármegyének Jurátus Asectorj, juttunk ide | Német Uývári Városban, melly Vasvármegyében vagyon, | azon Nemes Vasvármegye Exmissioiábül, Nemzetes és | Vitézlő Megyeri Peter Uram mint néhai Groff Batthyáni | Pál Uram eö Nagysága Arvainak Gondviselő, és Praefectus | Instántiáiára, nemelly bizonyságoknak hűtt szerint valo | be vételére, az mint ide aláb következik.

De eo Utrum

Tudgya é az Tanú hoga az el mult 1674: Esztendőbe néhai | Groff Batthyáni Pál Uram eö Nagysága Halála után bizonyos | nappokkal, Nemes Pogány Peter Uram mint Német | Uývári Tisztartóia, azon emlétet néhai Groff Battlhyáni | Pál Uram eö Nagysága maradékinak, Személye Sze|rint Accedálván Nemzetes Anyos Gergely Uramhoz, | az Német Uývári Kalastromnál, melete lévő Residentiális Kapuban, hogy annak előtte az minémő Contractuális Levelet utolszor Néhai Groff Batthyáni | Pál Uram eö Nagyságátul Exigált emlétet Anyos Ger|gely Uram kiben bizonyos Summa Pénz lévín írva, Po|nicz nevö Horvát Faluira, az Halas-Toó parton | lévő Residentiális Hazával edgyüt, Auctioval irat|ván bizonyos Esztendőkigh Kötetvén magának, erős Con|ditiokat alat, Kit vévén eszre emlétet Pogány Péter úr mint igaz hív szolga, hogy azon extrahált obligátorira semminemű pénzt, legkevesebbet is nem adott, hanem csak fraudenter tartotta magánál, repetálta említett Pogány Peter Ur, | mint igaz hív Szolga, hogy azon Extrahált obligátor|ara sem minémű Pénzt legh kevesebet is

nem adot, hanem | csak fraudenter tartotta magánál, repetálta emlétet | Pogany Péter Ur, hogy adgya vissza, és az Árvákat | ne nyomorítsa, az melly Levél ellen Solenniter Contra|dicált-is, minden Punctuminak, az Urfiak eő Nagyságok | képiiben, az mint hogy azon Contractuális Levelet, vi|sza nem atta ez mái napig-is: |

Primus Testis, Nobilis Michael Markovits Capi|taneus Oppidi Német Uyváriensis. Annorum Circiter | 56. I. *Examinatus Fassus* est. Tudgya nyilván, és jelen-is volt | az

De utrumban. megh irt időben és Esztendőben, hogy az | midőn Nemzetes Pogány Péter Ur Nemzetes Anyos | Gergely Uramtul az De utrumban Specificált Con|tractuális Levelet repetálta legyen az Urfiak eő | Nagyságok nevével, allétván, hogy azon Contractuális Le|véiben semmi legh keveseb Pénzt megh nem adván eő | kegye/me Néhai Groff Uramnak se maradékinak, azért | fraudenter nem tarthatya magánál, Kire felelvén | Anyos Gergely Ur, hogy ennek utána legh alab Huszon | Eőt Esztendeigh az De utrumban nevezet, heleken, se | Tisztartó se az Várbéli Drabant oda ne mereszöllyen | menj, se parantsolnj ne legyen szabad, az melly Szokra | és azon Contractuális Levélnek vissza nem adásával | emlétet Pogány Péter Ur solenniter Protestált és | Contradicált az Német Uyvári Várasí Clastrom | melet lévő Kapuban, ott akkor jellen lévő betsületes | Emberséges Emberek előtt, tudni illik Nemzetes Sél|lyei Pál Uram és Hansits János Uraimék előtt, hogy jő | vendöbenis az Urfiak eő Nagyságok nem engednék azon | Levél Continentiáiának, ez mai Napig-is vissza | nem atta és magánál tartya.

2 Testis Joannes Hansits, in oppido Német Uyvár De|gens, Annorum circiter. 35. I. *Examinatus Fassus* est. per om|nia utj Primus. Hoc addito hogy ezen Fatens ál|tal izent, legyenis Anyos Gergely Uramnak, mondván, | Néhai Groff Batthyáni | Pál Uram eő Nagysága, mond megh | az Eördögh hütöne Anyos Gergelynek, küldgye megh | az Eőt Száz forintot, az Kire Leveletis Ki attam néki | az melly izenetre, mentvén magát Anyos Uram hogy nints | az mint tudgya nyilván aztot hogy emlétet Groff Bat|thyáni Pálnak azon Contractuális Levélnek Continen|tiáia szerint az Eőt Száz forintbül, soha egy | Pénzt sem fizetet emlétet Néhai Groff Batthyáni Pál Uram Eő Nagyságának.

3. Testis Nobilis Joannes Kraÿnai. Juratus Assessor | Comitatus Castriferrensis ad fidem Comitatus data Annorum 39. | azt vallya hogy halotta Nemes Anyos Gergely Uram | száiabül hogy ditsekedet azzal hogy eő néki olly Le|velet adot Néhai Groff Batthyáni Pál, az Kiben Eőt Száz forintigh az Poniczí Faluiára Inscibál|ván, mondván hogy soha egy Pénzt nem adot Néhaj | Groff Batthyáni Pál Uram eő Nagyságának, az mint | hogy azon nap, az mikor ezen Szó esset mult Ki|szegény Ur ez világhbül. Actum: Die Loco | et Anno ut supra.

Adamus Magiorosj. Judlium Comitatus Castriferrei

Joannes Kráinaÿ, juratus Assessor Comitatus Castriferrei manu propria

Georgius Koroknaj juratus Assessor comitatus castriferrei manu propria

Coram me Gregorium Kaÿdáczy juratum assessorem Comitatus Castriferrei manu propria

Венгерский язык; дата и зачины частей документа на латыни.

Подлинник.

Бумага, 2 лл. (20,5 x 32 см); 4 прикладные сургучные печати, скрепляющие подписи судебных заседателей.

На оборотной стороне второго листа архивные пометы конца XVII – начала XVIII вв.:

1). «Annios gergieli ellen valo Attestatio», «N. 12 ii»; номер зачеркнуто.

2). «n° 6i», зачеркнуто.

3). коричневым карандашом «Lad. 8. fasc: 8. N°. 22», зачеркнуто.

4). коричневым карандашом «4 – 4 – 3 1/2».

5). красными чернилами «Lad. 4. fasc. 4. N°. 5°».

Magyar, a bevezető rész és a keltezés latin.

Eredeti.

Papír, 2 levél, 20.5x32 cm. 4 rányomott viaszpecsét a szolgabíró és az esküdtek aláírása mellett.

A 2. levél hátlapján 17. század végi – 18. század eleji levéltári jelzetek:

1. 'Annios gergieli ellen valo Attestatio' 'N. 12 ii', áthúzva

2. 'n° 6i', áthúzva

3. barna ceruzával: 'Lad. 8. fasc: 8. N°. 22', áthúzva

4. barna ceruzával: '4 – 4 – 3 1/2'

5. vörös tintával: 'Lad. 4. fasc: 4. N°. 5°'

XVII.

Коллекция 56, ед. хр. 2.

18 августа 1709 г., Вена.

Послание Иосифа, императора Священной римской Империи, короля Германии, Венгрии, Богемии, Далмации, Хорватии, Славонии, эрцгерцога Австрийского, герцога Бургундии, Брабанта, Штирии, Каринтии, Крайны, маркграфа Моравии, графа Габсбурга, Тироля и Гориции к различным чинам королевства Венгрии, среди которых отдельно упомянуты князь Пал Эстерхази барон Галанты, палатин королевства Венгрии и рыцарь Ордена Золотого руна, Дьердь Эрдеди граф Моньороккерский, судья королевской курии, Жигмонд Чаки граф Кёрёшсегский, королевский казначей, и Янош Хорват-Симончич, королевский представитель в суде, и особенно к чиновникам комитата Ваш.

По прошению графа Ференца Баттяни, пожизненного императорского казначея и советника в Гюссинге и главы императорских виночерпиев, ему в качестве особой милости предоставляется трехгодичная отсрочка по уплате долгов и выплате процентов по кредитам. Несмотря на клаузы в долговых обязательствах графа, исключаяющие помощь закона, граф Баттяни берется под особое покровительство императора: подчиненным императора, связанным с ним узами личной верности вменяется в обязанность не преследовать графа по суду и не накладывать арест на его имущество. Граф Баттяни понес свои убытки и оказался в трудном положении перед своими кредиторами, неся службу императору. Во главе своего войска он выступил подавлять мятежников, но те обложили его в собственном замке Гюссинг и в течении шести лет разоряли его владения в комитате Ваш, чем принесли ему убытки, исчисляемые многими тысячами форинтов. В момент обращения графа к императору с просьбой о помощи некоторые из его кредиторов находились в стане противников императора. С наступлением же мира граф оказался под угрозой ареста всего его имущества. Отсрочка предоставляется ему с тем условием, что в течении этих трех лет он должен по мере возможности удовлетворять своих кредиторов.

56. sz. gyűjtemény, 2. őrzési egység

Bécs (Vienna), 1709. augusztus 18.

József német-római császár és magyar király levele herceg Esterházy Pál nádorhoz, gróf monyorókeréki Erdődy György országbíróhoz, gróf körösszegi Csáky Zsigmond tárnokmesterhez, Horváth-Simoncsics János királyi személynökhöz, valamint Vas vármegye tisztségviselőihez gróf Batthyány Ferenc tartozásának rendezése ügyében.

Gróf németújvári Batthyány Ferenc császári kamarás, főpohárnok és tanácsos három év haladékot kapott tartozása és hitelkamata megfizetésére. Gróf Batthyányt kötelezvényének záradéka ellenére, amely kizár bármely jogi segítséget, a császár mégis különös védelme alá helyezte. Ez a védelem a császár minden alattvalóját megakadályozza, hogy a gróf ellen jogi eljárást indítson, vagy tulajdonából bármit zár alá vegyen. A lázadók ostrom alá vették németújvári várát is, és hat évig pusztították Vas vármegyében lévő földjeit, több ezer forint kárt okozva neki. Hitelezőit három éven belül ki kell fizetnie.

JOSEPHUS DEI GRATIA ELECTUS ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS AC GERMANIAE | Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Sclavoniequae etc. rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, marchio Moraviae, comes Habsburgi, Tyrolis, Goritiae etc. fidelibus nostris universis et singulis, signanter autem illustri Sacri Romani Imperii principi Paulo Eszterhasy de Galantha, perpetuo <comiti>^{a)} in Frakno, | dicti regni nostri Hungariae palatino, Aurei Velleris equiti, intimo consiliario et locumtenenti nostro regio, cognato nobis charissimo, spectabilibus item ac magnificis comitibus Georgio Erdödy de Monyorokerek, | iudici curiae nostrae regiae pariterque intimo consiliario nostro, Sigismundo Csaky de Keresztszegh tavernicorum nostrorum regalium per Hungariam magistro, magnifico praeterea Joanni Horvath Simoncsics, personallis praesentiae nostrae regiae in iudiciis locumtenenti, consiliariis nostris, eorumque vices gerentibus et magistris prothonotariis sedisque nostrae iudiciariae iuratis assessoribus, necnon comitatum quorumcunque, notanter Castriferrei supremo et vice comitibus, iudicibus nobilium et iuratis assessoribus, sed et liberarum regiarumque civitatum nostrarum magistris civium, iudicibus iuratisque civibus et senatoribus, cunctis denique cuiuscunque status, gradus, honoris, dignitatis et praeminentiae ubicunque existentibus et constitutis, subditis nostris praesentium notitiam habituris salutem et gratiam nostram.

Quoniam NOS cum ad humillimam fidelis nostri, nobis dilecti, spectabilis ac magnifici comitis Francisci de Battyán, perpetui in Nemeth Uyvár <domini>^{b)}, camerarii et consilarii nostri, necnon pincernarum nostrorum regalium per Hungariam magistri instantiam et supplicationem nostrae propterea factam maiestati, tum vero pro ea, qua erga quosvis fideles nostros diversis calamitatibus pressos ducimur, affectione benigne compatientes adversae eiusdem comitis sorti, quam idem se hoc pernicioso in<te>stinorum^{b)} | praefati regni nostri Hungariae tumultuum tempore vel ex eo experiri debere lamentabiliter quereretur, quod videlicet tam superioribus praeteritis pacatis temporibus ad amplianda bona sua augendamque propter coelestem | inclementiam attenuatam oeconomiam suam, quam vero sub modernis tumultibus, a quorum exordio contra infideles nostros ex benigna ordinatione nostra arma sumendo cum militia comitatensi insurrexisset, deinde copiosioribus praefatorum tumultuantium armis ad partes quoque Cisdanubianos exundantibus ad contestandam nobis et sacro diademati nostro regio debitam homagiale fidem ac fidelitatem suam, iam a continuorum | sex annorum periodo una

cum tota familia sua propriae arci Nemet Uyvár vulgo Gissing dictae inclusus, infra status sui condecantiam misere victitando commendantis munus obivisset ac inpraesentiarum | usque obiret; qua de causa bona eiusdem comitis in comitatu Castriferrei habita, per nefandae rebellionis adhaerentes occupata, universi eorundem fructus et proventus ad multorum millium florenorum valorem sese extendentes ab iisdem percepti, allodia devastata, copiosaque exinde pecora abacta et distracta extitissent; hincque vivendi mediis destitutus, extrema necessitate pressus, a nonnullis creditoribus suis, quorum | nonnulli partes infidelium secuti etiamnum penes eosdem perseverarent, certa debita ad excessivum quoque interesse erga strictas obligatorias cum praeclosure universorum iuridicorum remediorum iuristitorumque | temporum a se datas^{c)} contrahere coactus fuisset. Ita ut eidem comiti debitori merito verendum sit, quocunque tandem modo subsecuta pace, si a praefatis creditoribus suis obrueretur, capitaliaque uno cum neglecto excessivo interesse persolvere necessitaretur, in defectu aliorum mediorum ruinata bona sua executioni submittere cogeretur, ob desolatum eorundem statum, si redditus eorundem respectu interesse proportionari deberet, in triplo aut etiam quadruplo quam comparata sunt, exequerentur; sicque eidem comiti debitori vel nulla amplius, vel nimium exigua supermanerent, executi vero vix ullo unquam tempore posteris etiam | eiusdem (fundamento acquisitionis sublato) reluendi spes affulgeret. Ne itaque idem comes debitor praevio modo damnificatus ac per creditores quoque suos pressus in maiorem adhuc desolationis statum praecipiretur ipsisque vivendi mediis destituatur, siquidem dato eidem certo temporis spatio universos creditores suos adamussim contestare velle promptum se et paratum offeret. Considerantes itaque animoque nostro revolventes constantem prepetiti comitis fidem ac fidelitatem fidelique servitia nobis diversis in occasionibus praestita exindeque comparata merita, non secus perpessa superius recensita gravia damna, eidem non propria, verum in propter illibate servatum nobis fidelitatem causata, volentes eundem in moderno deploratae infelicitatis statu constitutum aliquantisper sublevare, eundem comitem Franciscum de Battyán ex supremae nostrae caesareo-regiae auctoritatis et potestatis plenitudine gratiaque speciali a solutione quorumvis debitorum intra trium integrorum annorum spatium a | die datarum praesentium computando (non obstantibus etiam clausulis litteris eiusdem obligatoriis insertis, beneficia iuridicorum remediorum aut iuristitorum temporum vel etiam moratoriorum praeculdentibus) clementer eximendum et supportandum simulque eatenus sub benignam caesareo-regiam protectionem nostram recipiendum, tuitioni et defensionem dilectionis et fidelitatem vestrarum committendum esse | duximus, singulari ea tamen conditione, ut intra horum trium annorum spatium praedictos creditores suos comprobatis primum per eosdem iustis debitis et legalibus praetensionibus eorundem sensim iuxta | possibilitatem contentare debeat neque intermittat, secus praesens haec gratia et exemptio nostra eidem minime valeat suffragari, immo eximimus, supportamus et recipimus praesentium per vigorem. Quocirca dilectionem vestram benigne requirimus, fidelitatibus autem vestris vestrumque singulis, quibus supra harum serie firmiter praecipientes, committimus et mandamus, quatenus memoratum comitem Franciscum | de Battyán ad instantiam suprafatorum ipsius creditorum in persona et bonis rebusque suis quibuslibet intra praemissum tempus turbare, molestare et damnificare vestroque adstare iudicati compellere aut quaspiam executiones in bonis rebusque eiusdem mobilibus vel immobilibus attentare nullo pacto praesumatis, quin potius hanc benignam exemptionem, prorogationem et gratiam ipsi comiti modo praemisso | factam pariter tempus intra praedictum firmiter et inviolabiliter tam vos ipsi observare, quam per vos observari facere eaque ipsum libere uti, frui et

gaudere permittere simulque contra antelatorum creditorum impetitiones vice et in persona nostra regia protegere et manutenere modis omnibus debeatis et teneamini auctoritate vobis hac in parte per NOS plenarie concessa et attributa, secus non facturi. Præsentibus perlectis exhibenti restitutis DABANTUR in civitate nostra Vienna Austriae die decima octava mensis Augusti anno Domini millesimo septingentesimo nono, regnorum nostrorum Romani vigesimo, HUNGARIÆ et reliquorum vigesimo secundo, Bohemiæ vero ANNO QUINTO. [Signum scriptoris]

Josephus manu propria

Comes Nicolaus Illésházy
manu propria

Franciscus Somogy
manu propria

¹ deest. ² -te- deest. ³ in orig. datas

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (53,5 x 38,5 см); печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись императора.

В правом нижнем углу подпись канцлера Николая графа Иллешази, там же подпись служащего канцелярии Ференца Шомоди.

По нижнему краю верхний край отрезанной канцелярской пометы: «Moratorio ... Fr... de B...».

На оборотной стороне надпись, современная письму документа: «Benignum Moratorium ad trium Annorum spatium de dato 18. Augusti 17[0]9», и архивные пометы:

1). коричневым карандашом «Lad. 4. fas. 10. N° 5», зачеркнуто.

2). «709».

3). красными чернилами «ad Lad. 4. fasc. 4. N 7um».

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 53.5x38.5 cm. Papírfelzetes pecsét.

A császár sajátkezű aláírása.

Az előlap jobb alsó sarkában gróf Illésházy Miklós kancellár, valamint Somogyi Ferenc kancelláriai hivatalnok aláírása.

Az előlap alsó szélén levágott hivatali feljegyzés felső része: 'Moratorio ... Fr... de B...'

A hátlapon a dokumentummal egykorú kézírás: 'Benignum Moratorium ad trium Annorum spatium de dato 18. Augusti 17[0]9', és levéltári feljegyzések:

1. barna ceruzával: 'Lad. 4. fas. 10. N° 5', áthúzva

2. '709'

3. vörös tintával: 'ad Lad: 4. fasc: 4. N. 7um'

XVIII.

Коллекция 56, ед. хр. 3.

23 мая 1713 г., Лаксенбург.

Послание Карла VI, императора Священной римской Империи, короля Германии, Испании, Венгрии, Богемии, Далмации, Хорватии, Славонии, эрцгерцога Австрийского, герцога Бургундии, Бранбанта, Штирии, Каринтии, Крайны, маркграфа Моравии, графа Габсбурга, Тироля и Гориции к различным чинам королевства Венгрии, среди которых отдельно упомянуты граф Николай Пальфи Эрдеди, судья королевской курии и рыцарь Ордена Золотого руна, его родственник Иоанн Пальфи, бан Далмации, Хорватии и Славонии, Жигмонд Чаки граф Кёрёшсегский, господин Спишской земли и королевский казначей, и Иоанн Хорват-Симончич, королевский представитель в суде, и особенно к чиновникам комитатов Ваш, Веспрем, Шомоди и Зала.

Граф Ференц Баттяни, пожизненный императорский казначей и советник в Гюссинге, глава императорских виночерпиев освобождается сроком на один год от уплаты своих долгов и ограждается от судебных преследований. За это время он обязан выплатить половину процентов по тем долгам, которые были сделаны им (с условием возвращения денег к 1710 г.) до 1702 г. включительно; по тем же долгам, которые были сделаны после 1702 г., граф обязан выплатить все проценты. Отсрочка предоставляется графу Баттяни по причине большого разорения его владений во время мятежа, когда граф находился на императорской службе, сохраняя верность императору.

56. sz. gyűjtemény, 3. őrzési egység

Laxenburg, 1713. május 23.

VI. Károly császár és magyar király levele gróf erdődi Pálffy Miklós országbíróhoz, gróf erdődi Pálffy János dalmát-horvát-szlavón bánhoz, gróf körösszegi Csáky Zsigmond tárnokmesterhez, Horváth-Simoncsics János királyi személynökhöz, valamint Vas, Veszprém, Somogy, Zala vármegyék tisztségviselőihez, gróf Batthyány Ferenc tartozásának rendezése ügyében.

Gróf németújvári Batthyány Ferenc császári kamarás, főpohárnok és tanácsos egy évre mentességet kapott adósságai visszafizetése alól és védelmet perbefogása ellen. Ez idő alatt köteles volt megfizetni az 1702. év végéig fennálló kölcsöntartozásai kamatának felét, feltéve, hogy 1710-re kifizette az alaptőke összegét. Az 1702. év után felvett kölcsönök teljes kamatát is meg kell fizetnie. A haladékot gróf Batthyány a felkelés idején a birodalomhoz és a császárhoz való hűsége következtében elszenvedett jelentős veszteségeiért kapta.

CAROLUS VI DEI GRATIA ELECTUS ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS AC GERMANIÆ, | Hispaniarum, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiae Sclavoniæque etc. REX, archidux Austriae, DUX Burgundiæ, Brabantiae, Styriæ, Carinthiæ, Carnio|liæ, marchio Moraviæ, comes Habsburgi, Tyrolis et Goritiæ etc. fidelibus nostris universis et singulis, notanter vero spectabilibus ac magnificis comitibus Nicolao Pálffy ab Erdöd, Aurei Velleris equiti, iudici curiæ nostræ regiæ, Ioanni pariter Pálffy a prædicta Erdöd, prædictorum regnorum nostrorum Dalmatiæ, Croatiae Sclavoniæque bano, intimis consilia|riis nostris, item Sigismundo Csáky de Keresztszegh, perpetuo terræ Scepusiensis <domino>^a, thavernicorum nostrorum regalium per Hungariam magistro,

magnifico praeterea baroni Joanni | Horváth Simoncsich, personalis praesentiae nostrae regiae in iuditiis locumtenenti ac similiter consiliariis nostris eorundemque vices gerentibus magistrisque prothonotariis et tabulae nostrae regiae iudicariae^{b)} assessoribus, camerae demum nostrae regiae Hungaricae praefecto et consiliariis, non secus comitatum quorumcunque, signanter vero Castriferrei, Veszprimiensis, Simeghiensis et Szalladiensis supremis et vice-comitibus, iudicibus nobilium et iuratis assessoribus ipsisque universitatibus, sed et liberarum ac regiarum civitatum nostrarum aliorumque privilegiatorum oppidorum ac locorum quorumve magistratibus et communitatibus, cunctis denique aliis quibuscunque iudicibus, iustitiariis praedicti regni nostri Hungariae, ecclesiasticis videlicet et saecularibus ubivis constitu[t]is et existentibus praesentes nostras visuris salutem et gratiam.

Quoniam NOS pro ea, qua erga fideles subditos nostros, praesertim vero propter servatam sub praeteritis intestinis praefati regni nostri Hungariae motibus et tumultibus legitimo regi ac domino suo debitam fidelitatem per tumultuantes damnificatos ducimur, affectione et clementia nostra caesareo-regia benigne compatientes diversis infelicitatibus adversisque casibus fidelis nostri, nobis dilecti, spectabilis ac magnifici comitis Francisci de Batthyán, perpetui in Német Uyvár <domini>^{a)}, consilarii et camerarii nostri, necnon pin[ce]rnarum nostrorum per regnum nostrum Hungariae magistri, quas et quos idem comes vel ex eo experiri debuisse maiestati nostrae humillime representasset, quod videlicet ab exordio statim praetactorum in dicto | regno nostro Hungariae suscitatorum perniciosorum intestinorum motuum ac tumultuum in homagiali fidelitate perseverasset; proptereaque iidem tumultuantes bona eiusdem comitis vastare et | ruinare fructusque et utilitates eorundem percipere pecoraque expilatis allodiis abigere proque libitu suo distrahere non intermisisset; ita ut afflictis subditis eiusdem depauperatis et ad incitas redactis gravissimoque contributionali oneri subiectis existentibus post recuperationem etiam e potestate tumultuantium praefatorum bonorum suorum valde exiguum proventum percipere posset vixque ultra quotidianam subsistentiam necessariae bonorum restorationi oeconomiaeque instaurationi sufficeret. Hinc accidisse, quod debita, partim per praedecessores et progenitores adhuc olim suos, | partim vero per ipsummet contracta, exolvere aut de obligato saltem interesse creditoribus suis satisfacere potuisset. Nunc autem inter creditores eiusdem comitis nonnulli reperirentur, quibus iniuria | novercantis temporis extrema necessitate compulsus, ad decem per centum interesse solvendum semet obligare necessitatus fuisset eiusmodique illegale interesse per et propter gravium executio[n]um comminationes ipsi summam capitali adscribere sicque ab impetitione eorundem se eliberare debuisset. His tamen omnibus calamitatibus et infelicitatibus eiusdem comitis non consideratis nonnulli eiusdem creditores eundem ad exolutionem praesentorum debitorum cogere liteque impetere ac in bonis eiusdem damnificare vellent ac niterentur. Ne igitur taliter damnificatus | ac per creditores quoque suos pressus extremam tandem ruinam et desolationem experiri ipsisque vivendi mediis destitui debeat, siquidem dato illi certo temporis spatio promptum se offerret et paratum, quod praetactos creditores et praetendentes suos omnimode contentare velit, eundem comitem Franciscum de Batthyán a solutione praetactorum debitorum intra unius anni spatium, a die datarum praesentium computando, clementer eximendum et supportandum duximus; ea tamen conditione, ut intra praetacti anni spatium a debitis ante annum millesimum septingentesimum secundum inclusive contractis medium tantum interesse usque ad annum millesimum septingentesimum decimum solvere, a debitis vero post praetactum millesimum septingentesimum secundum annum contractis integrale interesse iuxta statuum et ordinum memorati regni nostri Hungariae factam

determinationem nostramque superinde clementer elargitam resolutionem solvere et de capitalibus quoque summis securitatem ipsis dare ac tam de praenotato interesse, quam vero expleto uno anno de summis capitalibus creditoribus suis satisfacere eosdemque contentare aut cum iisdem | convenire seque ab eorundem impe[ti]tione^{c)} eliberare debeat ac teneatur, secus praesentem exemptionem et supportationem gratiamque nostram, eidem minime volumus suffragari. Imo eximimus et supportamus praesentium per vigorem. Quocirca vobis universis et singulis, quibus supra harum serie firmiter praecipientes, committimus et mandamus, quatenus praedictum comitem Franciscum de Batthyán | ad instantiam suprafactorum eiusdem creditorum aut aliorum quorumlibet ratione praemissorum debitorum praetendentium in persona et rebus bonisque eiusdem quibuslibet intra praemissum tempus | turbare, molestare et damnificare aut vestro adstare iudicatu[m] compellere vel arestare nullo pacto praesumatis; quin potius hanc benignam exemptionem et gratiam nostram eidem modo praemis[s]o factam tempus intra praedictum firmiter et inviolabiter tam vos ipsi observare, quam per vestros observari facere eoque ipsum libere uti, frui et gaudere permittere modis omnibus debeatis et te[n]eamini, secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis DATUM in castro nostro Laxemburg die vigesima tertia mensis maii anno Domini millesimo septingentesimo decimo tertio, regnorum nostrarum Romani secundo, Hispaniarum decimo, HUNGARIAE vero, Bohemiae et reliquorum ANNO itidem secundo. *Signum scriptoris.*

Carolus
manu propria

Ladislav Adamus Comes Erdödy
Episcopus Nitriensis
manu propria

Franciscus Somogy
manu propria

^{a)} deest. ^{b)} -ciariae deest. ^{c)} -ti- deest.

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (54 x 39 см); печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись императора.

В правом нижнем углу подпись канцлера Владислава Адама, графа Эрдеди и епископа Нитры, там же

подпись служащего канцелярии Ференца Шомоди.

По нижнему краю верхний край отрезанной канцелярской пометы: «Moratorium ad...»

На оборотной стороне отметки об ознакомлении с документом, сделанные чиновниками комитета Ваш:

нотариум Иоанном Дуговичем и вицекомитом комитета Ваш Йозефом Жиграи в городе Сомбатхей и

протонотариум Стефаном Надь в замке Рехниц:

1). «Anno Domini 1713 die 9. Junii in Oppido Sabariae | particulari Comitatus Congregatione, praesentis sanctissimae | Caesariae, et Regiae Maiestatis, ac Domini, Domini nostri Clementis[simi] Exemptionales ad instantiam introscripti Domini Comit[is] Francisci Battiani exhibitae sunt et praesentat[ae], debitaque reverentiae, et submissionis homagialis cultu perfectae, et acceptae. Joannes Dugovics | Substitutus Notarius Comitatus | manu propria».

2). «Anno Domini 1713 Die 9 Junii in oppido Sabariae Comitatu | Castriferrei existente habito, Praesens benignum Suae Majestatis Sacratissimae, Domini, Domini nostri Clementissimi | Mandatum Moratorium mihi infrascripto exhibitum est, praesentatum, ac per me Homagialis obligationis, et debitae fidelitatis Cultu humillissime attestatum».

«Josephus Sigray, Inclytae Tabulae Judiciariae Regiae | Juratus Assessor, et Comitatus Castriferrei Vice Comes manu propria».

3). «Anno Domini 1713. die 3.^a Mensis Septembris. in | Arce Rohoncz Comitatu Castriferrei existente habita, Praesens Benignum Sacratissimae Suae Maiestatis, Domini, | Domini nostri Clementissimi, Moratorium Mandatum | mihi infrascripto Magistro Protonotario exhibitum | est, et praesentatum, ac per me debito perpetuae | fidelitatis, et humilitatis Cultu, ac Summo | obsequendi Studio acceptum.»

«Magister Stephanus Nagy, Excellentissimi Domini Judicis Curiae Regiae Protonotarius manu propria».

Там же архивные пометы:

1). коричневым карандашом «Lad. 4. fas. 10. N° 7», зачеркнуто.

2). «n° 4°» зачеркнуто.

3). красными чернилами «ad Lad. 4. fasc. 4. N° 7».

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 54x39 cm. Papírfelzetes pecsét.

A császár sajátkezű aláírása.

Az előlap jobb alsó sarkában gróf Erdődy László Ádám kancellár, nyitrai püspök, valamint Somogyi Ferenc kancelláriai hivatalnok aláírása.

Az előlap alsó szélén hivatali feljegyzés: 'Moratorium ad...'

A hátlapon Dugovics János Vas vármegyei jegyző, Sigray József Vas vármegyei alispán és Nagy István országbírói ítélőmester feljegyzése a mentesség Vas vármegye előtt történt kihirdetéséről:

1. 'Anno Domini 1713 die 9. Junij in Oppido Sabariae | particulari Comitatus Congregatione, praesentis sanctissimae | Caesariae, et Regiae Maiestatis, ac Domini, Domini nostri Clementissimi Exemptionales ad instantiam introscripti Domini Comitatus Francisci Battyani exhibitae sunt et praesentatae, debitaeque reverentiae, et submissionis homagialis cultu perfectae, et acceptae. Joannes Dugovics | Substitutus Notarius Comitatus | manu propria'.

2. 'Anno Domini 1713 Die 9 Junij in oppido Sabariae Comitatu | Castriferrei existente habito, Praesens benignum Suae Majestatis Sacratissimae, Domini, Domini nostri Clementissimi | Mandatum Moratorium mihi infrascripto exhibitum est, praesentatum, ac per me Homagialis obligationis, et debitae fidelitatis Cultu humillissime attestatum.'

'Josephus Sigray, Inclytae Tabulae Judiciariae Regiae | Juratus Assessor, et Comitatus Castriferrei Vice Comes manu propria.'

3. 'Anno Domini 1713. die 3.^a Mensis Septembris. in | Arce Rohoncz Comitatu Castriferrei existente habita, Praesens Benignum Sacratissimae Suae Maiestatis, Domini, | Domini nostri Clementissimi, Moratorium Mandatum | mihi infrascripto Magistro Protonotario exhibitum | est, et praesentatum, ac per me debito perpetuae | fidelitatis, et humilitatis Cultu, ac Summo | obsequendi Studio acceptum.'

'Magister Stephanus Nagy, Excellentissimi Domini Judicis Curiae Regiae Protonotarius manu propria.'

Melletük levéltári jelzetek:

1. barna ceruzával: 'Lad. 4. fas. 10. N° 7', áthúzva

2. 'n° 4°' áthúzva

3. piros tintával: 'ad Lad. 4. fasc. 4. N° 7'

Коллекция 56, ед. хр. 4.

25 мая 1714 г., Лаксенбург.

Послание Карла VI, императора Священной римской Империи, короля Германии, Испании, Венгрии, Богемии, Далмации, Хорватии, Славонии, эрцгерцога Австрийского, герцога Бургундии, Брабанта, Штирии, Каринтии, Крайны, маркграфа Моравии, графа Габсбурга, Тироля и Гориции к различным чинам королевства Венгрии, среди которых отдельно упомянуты граф Николай Пальфи Эрдеди, судья королевской курии и рыцарь Ордена Золотого руна, его родственник Иоанн Пальфи, бан Далмации, Хорватии и Славонии, Жигмонд Чаки граф Кёрёшсегский, господин Спишской земли и королевский казначей, и Иоанн Хорват-Симончич, королевский представитель в суде.

По прошению графа Ференца Батяни, главы императорских виночерпиев, императорского казначея и советника, ему предоставляется продление отсрочки по выплате долгов сроком еще на один год, с теми же условиями.

56. sz. gyűjtemény, 4. őrzési egység

Laxenburg, 1714. május 25.

VI. Károly császár és magyar király levele gróf erdődi Pálffy Miklós országbíróhoz, gróf erdődi Pálffy János dalmát-horvát-szlavón bánhoz, gróf körösszegi Csáky Zsigmond tárnokmesterhez, Horváth-Simoncsics János királyi személynökhöz gróf Batthyány Ferenc tartozásának rendezése ügyében.

Gróf németújvári Batthyány Ferenc császári kamarás, főpohárnok és tanácsos kérésére ugyanazon feltételekkel egy újabb év haladékot kapott tartozásai kifizetésére.

CAROLUS VI DEI GRATIA ELECTUS ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc: REX Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae | Carinthiae, Carnioliae, Marchio Moraviae, Comes Habsburgi, Tyrolis et Goritiae etc. fidelibus nostris universis et singulis, signanter vero spectabilibus ac magnificis comitibus Nicolao Pálffy | ab Erdöd, Aurei Velleris equiti, iudici curiae nostrae regiae, Ioanni pariter Pálffy a praedicta Erdöd, praedictorum regnorum nostrorum Dalmatiae, Croatiae et Sclavoniae Bano, intimis consiliariis nostris, | item Sigismundo Csáky de Keresztszegh, perpetuo terrae Scepusiensis <domino>^{a)}, tavernicorum nostrorum regalium per Hungariam magistro et magnifico Ioanni Horvath Simoncsics, personalis praesentiae nostrae | regiae in iudiciis locumtenenti et similiter consiliariis nostris eorundemque vices-gerentibus, magistris prothonotariis et tabulae nostrae iudiciariae regiae assessoribus, non secus comitatum quorumcunque supremis et vice-comitibus, iudicibus nobilium et iuratis assessoribus ipsisque universitatibus, sed et liberarum ac regiarum civitatum nostrarum aliorumque privilegiatorum oppidorum ac locorum magistratibus | et communitatibus, cunctis denique aliis quibuscunque iudicibus et iustitiariis praedicti regni nostri Hungariae ecclesiasticis videlicet et secularibus ubivis constitutis et existentibus, praesentes nostras | visuris salutem et gratiam.

Demisse representavit maiestati nostrae medio humillimi supplicis libelli sui fidelis noster, nobis dilectus, Franciscus comes de Battyán, pincernarum nostrorum regalium per Hungariam magister camerariusque et consiliarius noster, quod licet quidem nos eundem virtute benignarum literarum

nostrarum moratorialium sub dato die vigesima tertia mensis maii anni | millesimi septingentesimi decimi tertii, iam præteriti clementer emanatarum erga talem eiusdem humillimam expositionem, quod idem ab exordio statim detestandorum illorum novissimorum intestinorum iam consopitorum motuum in homagiali fidelitate domino et regi suo debita perseverando partemque meliorem et tutiorem sibimet eligendo universa bona sua eorundemque fructus | et utilitates amittere debuerit pecoribusque et pecudibus iteratis vicibus privatus fuerit ac, ut occasione memoratorum motuum eadem desolata et ruinata bona sua interea reparare fructuosaque et utiliora reddere et creditores suos contentare possit, eundem a solutione quorumlibet debitorum suorum intra unius anni spatium a dato suprascripto computando sub conditionibus ibidem expressatis clementer exemissemus, ac idem etiam in contentationem creditorum suorum omni diligentia incubuisse, quia nihilominus prædeclarata bona sua adhuc, dum in desolato et calamitoso statu reperirentur, in tantum, ut fructus exinde hactenus percepti vix pro condecienti personæ suæ et suorum tantoque minus pro adæquata creditorum suorum contentatione sufficere dignoscerentur. Ob hoc memoratus | exponens maiestati nostræ denuo supplicavit humillime, quatenus tum ob id, tum ex paterna erga quosvis adversa sorte pressos condolentia prælibatam ipsi ante unum annum elargitam benignam | moratoriam gratiam nostram adhuc, ad certum tempus clementer extendere eundemque a solutione debitorum suorum passivorum ulterius etiam immunitare, dignaremur. Cuius humillima | supplicatione clementer exaudita, et ne modo previo in bonis suis propemodum exhaustus ac per creditores quoque suos pressus, extremam tandem sui suorumque propter graves devastatarum et pene ex integro desolatorum bonorum suorum executiones et occupationes ruinam experiri debeat, siquidem dato illi adhuc aliquo respirio promptum paratumque semet offerret, quod | universos creditores et prætendentes suos omnimode contentare aut cum iisdem convenire velit, prædeklaratam priorem benignam moratoriam gratiam nostram adhuc benignissime extendendam ipsumque comitem Franciscum de Battyán a solutione quorumlibet debitorum suorum adhuc intra unius anni spatium, a die datarum præsentium computando, clementer eximendum | et supportandum duximus; ea tamen conditione, ut intra hoc temporis spacium sedulo oeconomisare omnemque diligentiam adhibere, quo expleto huiusce exemptionis tempore præfatos | creditores et prætendentes suos omnimode contentare aut cum ipsis transigere et ab impetitione eorundem se enodare ac eliberare, interea vero temporis a debitis ante annum millesimum | septingentesimum secundum contractis medium duntaxat legale interesse, ab aliis vero ab anno suprascripto millesimo septingentesimo secundo usque millesimum septingentesimum decimum | inclusive contractis integrale legale interesse iuxta diætales statuum et ordinum præfati regni nostræ Hungariæ conclusiones subsequetasque benignas superinde resolutiones nostras solvere debeat, | nec ullatenus intermittat. Alioquin præsens gratia et exemptio nostra eidem minime valeat suffragari. Imo eximimus et supportamus extendimusque modo previo præsentium per vigorem. | Quocirca fidelitatibus vestris et vestrum singulis, quibus supra harum serie benigne simul et firmiter præcipientes, committimus et mandamus, quatenus præfatum comitem Franciscum de | Battyán ad instantiam prænuncupatorum ipsius creditorum aut aliorum quorumlibet prætendentium ratione præmissorum debitorum in persona et in rebus bonisque suis quibuslibet | turbare, molestare et damnificare aut vestro adstare iudicatum compellere nullo pacto præsumatis, sed potius hanc benignam exemptionem et gratiam nostram, ipsi modo præmisso factam, | tempus intra prædeklaratum firmiter et inviolabiliter tam vos ipsi observare, quam per vestros observari facere eaque ipsum libere uti, frui et gaudere permittere modis omnibus

debeatis et teneamini; secus non facturi. Præsentibus perlectis exhibenti restitutus datum in castro nostro Laxenburg die vigesima quinta mensis maii anno Domini millesimo septingentesimo decimo quarto. *Signum scriptoris.*

Carolus
manu propria

Ladislaus Adamus Comes Erdódy
Episcopus Nitriensis
manu propria

Franciscus Somogyi
manu propria

deest.

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 1 л. (54 x 39 см); печать под бумажной кустодией.

Собственноручная подпись императора.

В правом нижнем углу подпись канцлера и епископа Нитры Владислава Адама, графа Эрдёди, там же подпись служащего канцелярии Ференца Шомоди.

По нижнему краю верхний край отрезанной канцелярской пометы: «Extensio Moratorii ad unum...»

На оборотной стороне архивные пометы:

- 1). «Extensio Moratorii ad unum anni spatium, data 25 maii anno 1714».
- 2). коричневым карандашом «Lad. 4. fas. 10. N° 8», зачеркнуто.
- 3). красными чернилами «ad Lad. 4^m. fasc. 4°. N 7um».

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 54x39 cm. Papírfelzetes pecsét.

A császár sajátkezű aláírása.

Az előlap jobb alsó sarkában gróf Erdődy László Ádám kancellár, nyitrai püspök, valamint Somogyi Ferenc kancelláriai hivatalnok aláírása.

Az előlap alsó szélén hivatali feljegyzés: 'Extensio Moratorii ad unum...'

A hátlapon levéltári jelzetek:

1. 'Extensio Moratorii ad unum anni spatium, data 25 maii anno 1714'
2. barna ceruzával: 'Lad. 4. fas. 10. N° 8', áthúzva
3. piros tintával: 'ad Lad. 4^m. fasc. 4°. N 7um'

Коллекция 56, ед. хр. 5.

22 августа 1715 г., Гюссинг.

Грамота графа Ференца Баттиани.

Граф Ференц Баттиани за 50 форинтов переуступает Михаю Марксу и его наследникам находящийся в окрестности Керестура виноградник со всем, к нему относящимся, и освобождает его от уплаты налогов.

56. gyűjtemény, 5. őrzési egység

Németújvár (Güssing), 1715, augusztus 22.

Gróf Batthyány Ferenc 50 forintért átengedi Marx Mihálynak és örököseinek a keresztúri határban lévő szőlőt tartozékaival együtt, és őt az adófizetés alól mentesíti.

Mý Groff Batthyáni Ferencz, Nemeth Ujvárnak Eorökös ura stb. Az Fölséges Hattodik Cároly Rornay Czaszar | és Coronás Királl urunk eö Fölsége Tanácsa, Komornikja és feö Bortöltöje. Adgyuk emlékezettül mindeniknek | az kiknek illik ez levelunknek rendiben. Hogy vettünk föl Marx mihálj Szolgáunktul: Eöttven forintokat, jo | el kelendő pinzül minden forintott Számlalván. Husz Garasban: vagy Hattvan. Kraiczárban. Ilj Conditióval, hogy | a minemö egy darab Szöllöt, annak ellötte Szeinberger András Nemeth Ujvári tartományban. Vas vármegyében lévőben, Keresztury határban Prumtal névü Hegyben Heltven eött Forintért Szabatságban bírt. Inscriptionalis Levele | Szerint Pitanovics Hanzs és Paigl Jorg között. Ugy pedig hozá tartozando Szánto földkel edgyüt, most pedig azon | szölö és ahoz valo földeknek szomszedok Punczer Hanz, és Stelczer Jorgné. mellet mostanában föllül említett | Szolgánk Marx mihály bírja és azon már többször említett. Szabad földek mellet egy darab Uj Irtásna vagyön | Ki megh akoraigh Dézma alat lévén azt is az megh nevezett Summa pinzért Szabadítunk, és Inscibálunk | magának, Jövendöbéli feleséginek, Successori és Legatariossinak, ugy az hoza valo retyeivel edgyüt, Hogy gabo|na, Zab, és akár, mi néven nevezendő Dézma adozásbul és azoktul valo Irtás Kaponytul Plenarie exemp|tussok, és Szabad legyén, mint maga, Jövendöbéli felesige, Successori és Legatarosi, mind adigh Szabadon bírassák, valamedigh mý, vagy Posteritasink magának, Successorinak és Legatariussinak az föllül meg irt Summa pénzt | Simul et Semel le nem teszük, le tévén pedig tartozanak a szokot Dezmat praestálný, az szokot Legális | Evictiot magunkra és posteritássinkra valalván, melynek bizonyóságára adtunk ezen Levelünket, Kezünk Irásá|val és pötsetunkel meg erősetvén. Datum Németh Ujvár die 22. Aug: 1715. Az egész Summa téssen: Egy Száz Huszon eött forintott. Idest fl. 125.

G: Batthyáni Ferencz
LS

lecta Coregta et Cum sua vero originaly
Comportata perme Georgium Kaldy
Inclity Comitatus Castreferei Juratum Assessorem mp.

Praesente me Vito Szuszetitz parcho in Sz:
Ellek lecta et revisa et cum originali
Comportata.

Венгерский язык.

Нотариально заверенная копия.

Бумага, 2 л. (31,5 x 20,5 см); 2 прикладные сургучные печати, скрепляющие подписи нотариев.

На обороте надпись письмом XVIII в.: «Copia Inscriptionis Michäelis Marx Super una Vinea in Promontorio Keresztur existen. etc. á (F D.B.) Anno 1715. 22. Augusto: in R. 50» и несколько архивных помет:

- 1). «N° 124», зачеркнуто.
- 2). «Nro 10mo», зачеркнуто.
- 3). «Lad. 34. fasc 1. N° 58.», зачеркнуто.
- 4). «Lad. 8. Fasc: 10. N° 16».
- 5). «Lad 7 fasc 17 N: 5», зачеркнуто.
- 6). «8-10-16».

Magyar.

Hiteles másolat.

Papír, 1 levél, 31.5x20.5 cm; vízjellel. 2 rányomott viaszpecsét a hitelesítő személyek aláírása mellett.

A hátoldalon 18. századi kézírással: 'Copia Inscriptionis Michäelis Marx Super una Vinea in Promontorio Keresztur existen. etc. á (F D.B.) Anno 1715. 22. Augusto: in R. 50' és levéltári jelzetek:

1. 'N° 124', áthúzva
2. 'Nro 10mo', áthúzva
3. 'Lad. 34. fasc 1. N° 58.', áthúzva
4. 'Lad. 8. Fasc: 10. N° 16'
5. 'Lad 7 fasc 17 N: 5', áthúzva
6. '8-10-16'

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 16.

15 июля 1838 г.; адрес отравителя неразборчив.

Письмо Карла Андраши, графа Чиксенткирайского и Краснагоркого к неустановленному лицу.

Граф благодарит своего корреспондента за быстрое исполнение данного ему обещания; сообщает, что через капитана Кампмиллера (*Kampmiller*) отправил небольшую сумму для его писателя (*pour votre écrivain*), и просит сообщить, если адресату попадутся какие-либо письма или другие следы, касающиеся первого переезда этой семьи в Италию и той эпохи, которая интересует графа; обещает адресату свою помощь в его исторической работе.

35/455. sz. gyűjtemény, 16. őrzési egység

A kiadás helye olvashatatlan. 1838. július 15.

Gróf csíkszentkirályi és krasznahorkai Andrássy Károly levele ismeretlen címzetthez.

A gróf köszönetét fejezi ki az ígéret gyors teljesítéséért. Tájékoztatja a címzettet, hogy Kampmiller kapitánnyal küldött egy kisebb összeget, és kéri, hogy a levélíró tudassa vele, ha bármilyen levélre vagy

nyomra bukkanna ennek a családnak (sic!) első Itáliába költözésével vagy a grófot érdeklő korszakkal kapcsolatban. A gróf ígéri, hogy a levélíró történeti munkájában segíti.

Французский язык.

Подлинник.

Бумага, 2 лл. (11 x 18 см).

Автограф; подпись отправителя: «Charles Andrasý m.p.».

В левом верхнем углу карандашная надпись письмом конца XIX – начала XX в.: «Andrasy».

К письму приложена визитная карточка графа Карла Андраши с надписанным на обороте адресом владельца: Рожнява, комитат Гёмёр (*a Roscnau Comté de Gömör*).

Francia.

Eredeti.

Papír, 2 levél, 11x18 cm.

Sajátkezű, a küldő aláírásával: 'Charles Andrasý m.p.'.

A bal felső sarokban kései 19. századi – korai 20. századi kézírással ceruzás rájegyzés: «Andrasy».

A levélhez csatolva Gróf Andrássy Károly vizitkártyája, hátlapján: '*a Roscnau Comté de Gömör*'.

XXII.

Коллекция 35, картон 455 ед. хр. 17.

25 ноября 1889 г., Рим.

Письмо кардинала Иосифа Михаловича, архиепископа Загребского, кардиналу Густаву Адольфу Гогенлоу с рождественскими поздравлениями.

35/455. sz. gyűjtemény, 17. őrzési egység

Róma, 1889. november 25.

Josip Mihalović bíboros, zágrábi érsek karácsonyi üdvözlő levele Gustav Adolph Hohenlohe bíborosnak.

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 2 лл. (23 x 29 см).

Печатный бланк; имя адресата вписано секретарем.

Собственноручная подпись кардинала Михаловича: «+ Jos. Card. Mihalovyz manu propria».

К письму приложен конверт с частично сохранившейся почтовой маркой, запечатанный сургучной печатью с гербом кардинала. Адрес: «Roma, canonica di S. M. Maggiore».

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 23x29 cm.

A címzett nevét a titkárság írta be.

Josip Mihalović bíboros sajátkezű aláírása: '+ Jos. Card. Mihalovyz manu propria'.

Postai boríték részben megmaradt bélyeggel, a bíboros címeres pecsétjével lepecsételve, a címzés: 'Roma, canonica di S. M. Maggiore'.

XXIII.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 18.

25 ноября 1890 г., Рим.

Письмо кардинала Иосифа Михаловича, архиепископа Загребского, кардиналу Густаву Адольфу Гогенлоу с рождественскими поздравлениями.

35/455. sz. gyűjtemény, 18. őrzési egység

Róma, 1890. november 25.

Josip Mihalović bíboros, zágrábi érsek karácsonyi üdvözlő levele Gustav Adolph Hohenlohe bíborosnak.

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 2 лл. (22,5 x 29 см).

Печатный бланк; имя адресата вписано секретарем.

Собственноручная подпись кардинала Михаловича: «+ Jos. Card. Mihalovyz manu propria».

К письму приложен конверт, запечатанный чернильным штампом с гербом кардинала. Адрес на конверте («Roma, canonica di S. M. Maggiore») зачеркнут и другой рукой исправлен на: «Montefalco, Perugia».

Почтовая марка вырезана. Поверх конверта карандашная надпись письмом конца XIX – начала XX в.: «A» и «Card. Arc. di Zagabria».

Latin.

Eredeti.

Papír, 1 levél, 22.5x29 cm.

A címzett nevét a titkárság írta be.

Josip Mihalović bíboros sajátkezű aláírása: '+ Jos. Card. Mihalovyz manu propria'.

A postai boríték a bíboros címeres tintabélyegző-lenyomatával lezárva. A borítékon lévő címzés ('Roma, canonica di S. M. Maggiore') áthúzva és más kézírással javítva: 'Montefalco, Perugia'. A bélyeg eltávolítva. A borítékon 19. század végi – 20. század eleji ceruzás kézírás: 'A' és 'Card. Arc. di Zagabria'.

XXIV.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 18a.

25 ноября 1890 г., Рим.

Письмо кардинала Иоанна Шимора, архиепископа Эстергомского, кардиналу Густаву Адольфу Гогенлоу с рождественскими поздравлениями.

35/455. sz. gyűjtemény, 18a őrzési egység

Róma, 1890. november 25.

Simor János bíboros, esztergomi érsek karácsonyi üdvözlő levele Gustav Adolph Hohenlohe bíborosnak.

Латинский язык.

Подлинник.

Бумага, 2 лл. (21,5 x 26,5 см).

Печатный бланк.

Собственнооручная подпись кардинала Шимора: «Joannes Card. Simor».

К письму приложен конверт с почтовой маркой, запечатанный сургучной печатью с гербом кардинала.

Адрес: «Eminentissimo ac reverendissimo Domino Gustavo Adolpho Hohenlohe, S.R.E. Cardinali Presbytero»; пункт назначения «Roma» зачеркнут и другой рукой исправлен на «Montefalco (Perugia)». Поверх конверта карандашная надпись письмом конца XIX – начала XX в.: «Card. Simor».

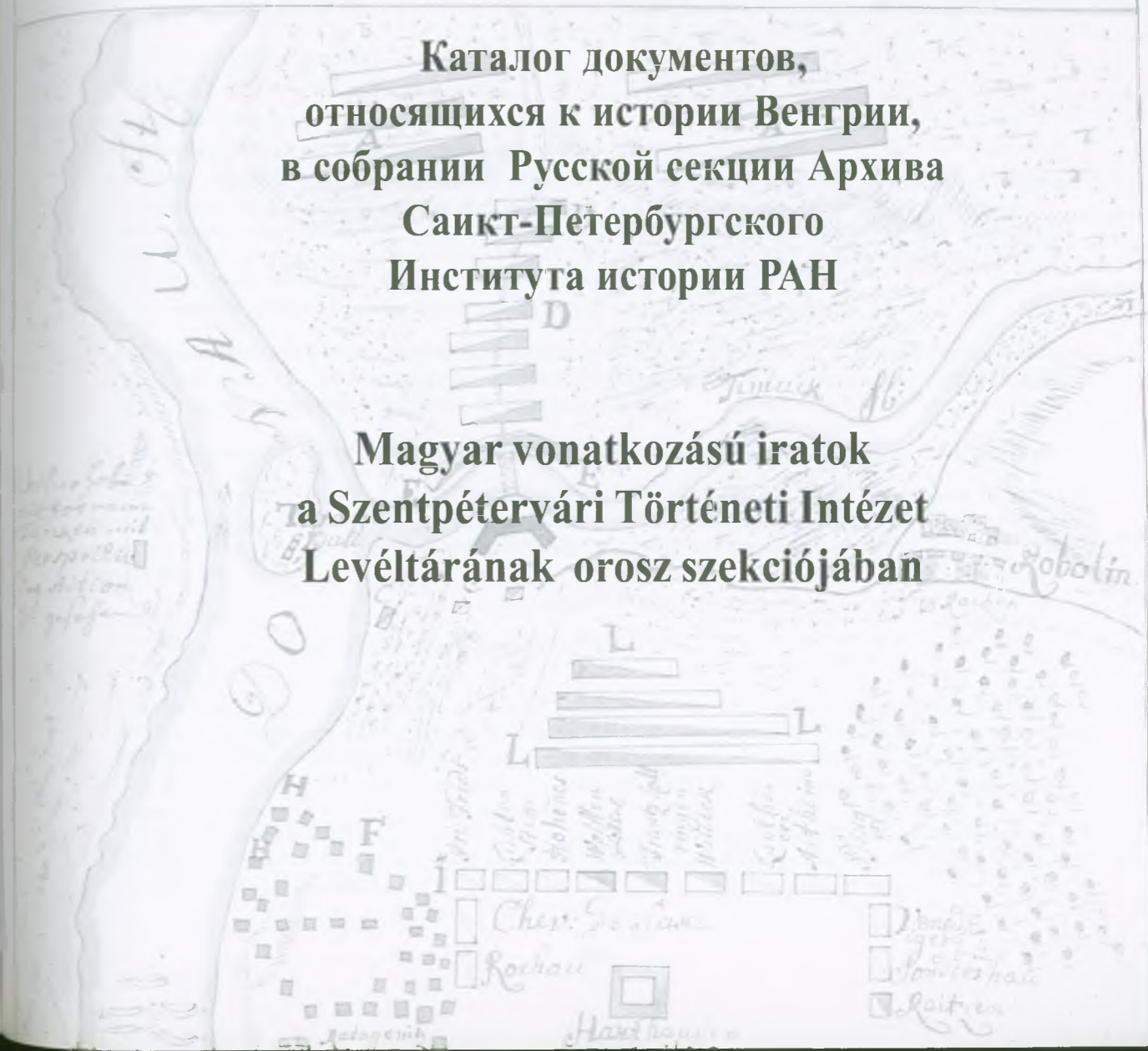
Eredeti.

Papír, 1 levél, 21.5x26.5 cm.

Simor bíboros sajátkezű aláírása: 'Joannes Card. Simor'.

Lebélyegzett postai boríték, a bíboros címeres pecsétjével lepecsételve, a címzett: 'Eminentissimo ac reverendissimo Domino Gustavo Adolpho Hohenlohe, S.R.E. Cardinali Presbytero'; a címzésben 'Roma' áthúzva és más kézfrással javítva: 'Montefalco (Perugia)'. A borítékon 19. század végi – 20. század eleji ceruzás kézírás: 'Card. Simor'.

PLAN. № 8.
Von der Action welche zwischen Rom. Kayserth. und
Saxsischen Truppen und denen Turken den 28ten
Sept. des 1737ten Jahrs gehalten worden

**Каталог документов,
относящихся к истории Венгрии,
в собрании Русской секции Архива
Санкт-Петербургского
Института истории РАН**

**Magyar vonatkozású iratok
a Szentpétervári Történeti Intézet
Levéltárának orosz szekciójában**

Коллекция II (Кол. рукописей Археографической комиссии), оп. 1. № 230.

Не ранее 1697.

Письмо неустановленного лица из Амстердама со списком «постного, молитвенного и покаятельного указа турецкого султана Магомета», «который он в 30-м числе сентября из Белаграда по претерпенном великом побитии войск своих в венгерской земле от христианского цесаря, в Царьград послал» в 1697 году.

На 7 лл. с оборотами. На русск. яз.

Бумага единообразная для всей рукописи.

Формат бумаги рукописи 16,2 x 19,5 см.

Переплет картонный, корешок матерчатый. Формат переплета 17 x 21,7 см.

На л. 1 наклейка с № 230 и запись «1697 Сентября 30. Указ султана Турецкаго, отправ. Им из Белграда в Царьград, по случаю поражения в Венгрии». На л. 1 об. наклейка с вписанными в нее данными о местонахождении рукописи «Рукописи Археографической комиссии Министерства народного просвещения. Зала..., шкаф 2, полка 1, место на полке 12, № Охранного Каталога 230 (исправлено из 233 – С.И.)», а л. 3 заголовок «Перевод с немецкого письма декабря 9 дня в Амстердаме».

К рукописи приложена копия второй половины XIX в. на двух сдвоенных листах форматом 22,5 x 35 см.

В рукописи излагается повеление султана об общем покаянии и, в связи с поражением турецких войск, о наложении на все население особого поста, об обязательном богослужении и молитвенных действиях, включая и личные шествия.

II. sz. gyűjtemény (Archeográfiai Bizottság kéziratának gyűjteménye), 230. sz. irat

Ismeretlen személy levele Amszterdamból, „Mohamed török szultán böjtös, imádságos és bünbánó rendeletének”, másolata, amelyet „szeptember 30. napján küldött Belgrádból Cárgrádba (Konstantinápoly), miután katonasága nagy vereséget szenvedett magyar földön a keresztény császártól 1697-ben”. 1697. szeptember 30-a után.

Orosz nyelven.

7 folio (16.2x19.5 cm). Kemény kartonkötés (17x21.7 cm).

A papír egységes az egész kéziratban.

Folio 1 recto: ragasztott címkére írt szám: '230' és feljegyzés: '1697 Сентября 30. Указ султана Турецкаго, отправ. Им из Белграда в Царьград, по случаю поражения в Венгрии' (1697. szeptember 30. A török szultán Belgrádból Cárgrádba (Konstantinápoly) küldött rendelete Magyarországon szenvedett veresége alkalmából.)

Folio 1 verso: ragasztott címke a kézirat elhelyezésére vonatkozó adatokkal: 'Рукописи Археографической комиссии Министерства народного просвещения. Зала..., шкаф 2, полка 1, место на полке 12, № Охранного Каталога 230 (исправлено из 233 – С.И.)'. (A Népművelődési Minisztérium Archeográfiai Bizottságának kéziratái. ... terem, 2. szekrény, 1. polc, a polcon a 12. helyen, száma 230 (javítva a 233-ról – beszúrás: Szergej Ny. Iszkjul.)

Folio 3 recto: felirat: „Fordítás német levélből december 9. napján Amszterdamban”.

A bekötött kéziratához csatolva – a 19. század második feléből származó – kézzel írt másolat. 4 folió (22,5x35 cm). Orosz nyelven.

A szultán rendelkezik az általános bünbánatról, a török hadak veresége miatt az egész lakosságra különleges böjt kirovását rendeli el, kötelező istentisztelettel és imádságokkal, beleértve az utcai felvonulásokat is.

II.

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), оп. 1., ед. хр. 209

«Journal des Trois Campagnes faites en Hongrie, pendant la dernière guerre par les armées de Sa Majesté Impériale contre les turcs» (Описание трех кампаний, проведенных в Венгрии во время последней войны армиями Его Императорского Величества против турок).

Не ранее июля 1739 г., на 146 лл. с оборотами (пагинация карандашом), имеется и нумерация постраничная чернилами (267 страниц).

На франц. со вставками на нем. яз.

Формат рукописи F^o (33 x 21 см). Формат переплета 33,8 x 21,3 см, переплет бумажный, клееный, бледно-вишневого цвета. Бумага единообразная по всей рукописи. Рукопись чистая, без помяток и поправок, писарская. Внутри, на последней доске переплета приклеена узкая полоса твердого картона, на которой значится написанный черными чернилами шифр «II 1/87».

Пагинация рукописи включает и листы, на которых пером и акварелью изображены: Лл. 9–10 «Ordre de bataille de Son Altesse Royale le Duc de Lorraine, et sous le Gén. Feld-Maréchal Comte de Seckendorf Commandant en Chef» (План построения имперских войск под командованием Франца III герцога Лотарингского и генерал-фельдмаршала графа Фридриха-Генриха фон Зеккендорфа)

Лл. 17–18 «Der von Ihro durchleucht dem Herrn Herzog Carl Alexander von Württemberg erbauten Schanz Zupria, so vor diesen Ravena genenet worden» (План крепости Цуприн, построенной герцогом Карлом Александром Вюртембергским на реке Мораве).

Лл. 22–23 «Plan der Vestung Nissa» (План крепости Нисса на берегу реки Ниссава).

Лл. 30–31 «Widin» (План крепости Видин на берегу реки Дунай).

Лл. 45–46 «Usiza von den Türcken den 3te October 1737 erobert» (План крепости Узитца и расположения турок на 3 октября 1737 г.).

Л. 53 «Plan von Semlin» (План крепости Землин на Дунае).

Л. 55 «Ordre de bataille de l'année 1737 pour entrer en Bosnie sous les ordres de Son Altesse le Prince de Saxe Hil[d]burgshausen general d'Artillerie» (План построения имперской армии под командованием Его Светлости Йозефа принца Саксен-Хильдбургсхаузена, генерала от артиллерии, предназначенной для вступления в Боснию в 1737 г.).

Л. 58 «Plan von der Action welche zwischen Röm. Kayserl. Und Saxsischen Truppen und denen Turken den 28te Sept. Des 1737te Jahrs Gehalten worden» (План сражения между имперскими и саксонскими войсками с турками 28 сентября 1737 г.).

Л. 61 План расположения имперских и турецких войск между Донашницем (Donaschitz) и Корнеа (Cornea).

Л. 78 «Ordre de Bataille de l'armée Impériale sous les ordres de Son Altes. Royal Mons. Le Lieutenant Général Duc de Lorraine et sous le Général Feld-Maréchal Comte de Königseck [Königsegg] en 1738» (План построения имперской армии под командованием Его Королевского Высочества генерал-лейтенанта герцога Лотарингского и генерал-фельдмаршала графа Лотаря Йозефа Доминика фон Кёнигсегг-Ротенфельса в 1738 г.).

Л. 79 «Ordre de Bataille derer Kaiserl. Königl. Pohlnl. Und Chur Fürstl. Saechs. Hülffs. Troupen in Siebenbürgen unter Commando Ihro Durchl. Fürst zu Lobkowitz» (План построения вспомогательных войск Его Величества короля Польского и курфюрста Саксонского под командованием Его Светлости принца Фердинанда цу Лобковица при Зибенбюргене).

Л. 82 План сражения имперско-саксонских войск с турками 28-29 сентября 1738 г. на правом берегу Дуная

Л. 86 «Plan de la Forteresse d'Orsova» (План крепости Орсова).

Л. 89 «Affaire bey Meadia 15te July 1738» (План сражения при крепости Меадиа 15 июля 1738 г.).

Л. 104 «Ordre de Bataille des troupes de Sa Majesté Impériale, sous les ordres du General d'Artillerie Comte de Neuperg, avec un détail exacte de tous les Regiments tant Infanterie que Cavallerie, et Artillerie de campagne» (План построения войск Его Императорского Величества под командованием генерала от артиллерии графа Леопольда Йозефа фон Нейперга с точным указанием расположения всех полков как пехотных, так и кавалерийских, а также полевой артиллерии).

Л. 105 «Ordre de Bataille de l'Armée Impériale assemblée à Peterwardein, sous les ordres de Son Excellence le Feld Maréchal Comte de Wallis Gener. D'Artillerie» (План построения имперской армии, собранной в Петервардейне под командованием Его Превосходительства фельдмаршала графа Георга Оливье фон Валлиса, генерала от артиллерии).

Л. 107 «Renvoy de la Présente Carte ou sont marqué tous les camps qu'occupa l'Armée de S.M.I. et Cathol. L'an 1739» (Карта с «Примечанием к настоящей карте, где отмечены все лагеря, которые заняла армия Его Императорского Католического Величества в 1739 г.»).

Л. 112 «Plan de la Bataille de Krotzka delivree le 22 Juillet 1739» (План сражения при Кротцке, имевшего место 22 июля 1739 г.).

Л. 132 «Plan de la forteresse Sabasz» (План крепости Шабац).

Л. 145 «Renvoi von der Situation zwischen Belgrad und Semlin, nebst der Türkische Attaque auf die Stadt Belgrad» (Карта с «Примечанием о положении между Белградом и Землином вкуче с показанием турецкого наступления на город Белград»)

Рукопись содержит подробное и хронологически последовательное описание событий войны Священной Римской империи против Турции в 1737-1739 гг., от объявления войны Оттоманской Порте императором Карлом VI в соответствии с союзным договором между Империей и Россией (1726) и решениями конгресса в Немирове (1737) до заключения мира с Турцией, содержит подробное расписание имперских и союзных войск, данные о развертывании основных войсковых групп, их маршах, снабжении и устройстве лагерей, о стычках и сражениях между имперскими и турецкими войсками, в частности, на территории венгерского Баната и с участием венгерских частей (пандуров), об осадах крепостей, форсировании водных преград,

о потерях сторон в ходе военных действий и о переговорах о капитуляции различных турецких частей и укрепленных мест, а также об общих переговорах о мире с Турцией.

36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 209. őrzési egység

«Journal des Trois Campagnes faites en Hongrie, pendant la dernière guerre par les armées de Sa Majesté Impériale contre les turcs» (*Három hadjárat leírása, amelyeket Ő Császári Felsége hadserege folytatott Magyarországon a törökök elleni utolsó háború során.*) 1739 után.

Francia nyelven, német betoldásokkal.

146 folio (33x21 cm). (Ceruzával, helyenként tintával pagmálva.)

Papírkötés (33.8x21.3 cm), ragasztott, a fedél halvány meggyszínű. A papír egységes az egész kéziratban.

A kézirat tiszta, törlések, javítások nélkül, ímoki. Belülről, a kötés utolsó táblájára ragasztva egy keskeny kemény karton, amelyen fekete tintával: „II 1/87”.

A kéziratban toll- és akvarell rajzok is találhatóak:

Folio 9–10: „Ordre de bataille de Son Altesse Royale le Duc de Lorraine, et sous le Gen. Feld-Maréchal Comte de Seckendorf Commandant en Chef” (*A császári hadak felvonulási rendje III. Ferenc Lotharingia és Bar hercege és gróf Friedrich Henrich von Seckendorf tábornagy főparancsnoksága alatt.*)

Folio 17–18: „Der von Ihro durchleucht dem Herrn Herzog Carl Alexander von Württemberg erbauten Schanz Zupria, so vor diesen Ravena genenet worden.” (*A Morava folyón – Württembergi Károly Sándor által – épített Cuprija (Čuprija) várának térképe.*)

Folio 22–23: „Plan der Vestung Nissa.” (*Nissa (Niš) várának térképe a Nissava folyón.*)

Folio 30–31: A Vidin-i (*Viddin, Bodony*) erőd térképe a Dunán.

Folio 45–46: „Usiza von den Türken den 3te October 1737 erobert.” (*Uzsicza (Užice) vára és a törökök elhelyezkedésének térképe 1737. október 3-án.*)

Folio 53: „Plan von Semlin.” (*Zimony (Zemlin, Semlin) várának térképe.*)

Folio 55: „Ordre de bataille de l'année 1737 pour entrer en Bosnie sous les ordres de Son Altesse le Prince de Saxe Hil[d]burgshausen général d'Artillerie.” (*A császári hadsereg felsorakozása József Frigyes, Szász-Hildburghausen hercege, tábornagy parancsnoksága alatt a Boszniába történő bevonulás előtt, 1737-ben.*)

Folio 58: „Plan von der Action welche zwischen Röm. Kayserl. Und Saxsischen Truppen und denen Turken den 28te Sept. Des 1737te Jahrs Gehalten worden.” (*Térkép a császári és a szász csapatoknak a törökök ellen – 1737. szeptember 28-án – vívott csatájáról.*)

Folio 61: A császári és a török csapatok elhelyezkedésének térképe Domásnya (*Domaşnea*) és Somfa (*Cornea, Kornea*) között.

Folio 78: „Ordre de Bataille de l'armée Impériale sous les ordres de Son Altes. Royal Mons. Le Lieutenant Général Duc de Lorraine et sous le Général Feld-Maréchal Comte de Königseck [Königsegg] en 1738.” (*A császári csapatok felvonulása Ő Királyi Felsége Lotharingiai Ferenc nagyherceg altábornagy és gróf Joseph von Königseck tábornagy parancsnoksága alatt 1738-ban.*)

Folio 79: „Ordre de Bataille derer Kaiserl. Königl. Pohlnl. Und Chur Fürstl. Saechsl. Hülfss. Troupen in Siebenbürgen unter Commando Ihro Durchl. Fürst zu Lobkowitz.” (*Ő Felsége a lengyel király és szász választófejedelem segédcsapatai felvonulásának térképe Lobkowitz herceg tábornagy parancsnoksága alatt Siebenbürgennél.*)

Folio 82: Térkép a császári seregeknek a törökök ellen – 1738. szeptember 28-29-én a Duna jobb partján – vívott csatájáról.

Folio 86: „Plan de la Forteresse d'Orsova.” (*Orsova (Orşova) várának térképe.*)

Folio 89: „Affaire bey Meadia 15te July 1738.” (*Mehádia (Mehadia) mellett 1738. július 15-én lezajlott csata.*)

Folio 104: „Ordre de Bataille des troupes de Sa Majesté Impériale, sous les ordres du Général d'Artillerie Comte de Neuperg, avec un détail exacte de tous les Régiments tant Infanterie que Cavallerie, et Artillerie de campagne.” (*Ő Császári Felsége seregeinek felvonulása gróf Neipperg tábornagy parancsnoksága alatt minden egyes – gyalogos, lovassági, tüzérségi – ezred elhelyezkedésének pontos megjelölésével.*)

Folio 105: „Ordre de Bataille de l'Armée Impériale assemblée à Peterwardein, sous les ordres de Son Excellence le Feld Marechal Comte de Wallis Gener. D'Artillerie.” (*Nagyméltóságú gróf Olivier von Wallis tábornagy parancsnoksága alatt Péterváradnál (Petrovaradin) összegyűjtött császári hadsereg felvonulásának térképe.*)

Folio 107: „Renvoy de la Présente Carte ou sont marqué tous les camps qu'occupa l'Armée de S.M.I. et Cathol. L'an 1739.” (*Térkép „Megjegyzéssel a jelen térképhez, ahol meg van jelölve Ő Felsége császári seregei által 1739-ben elfoglalt valamennyi tábor.”*)

Folio 112: „Plan de la Bataille de Krotzka delivrée le 22 Juillet 1739.” (*Krocza (Grocka) mellett 1739. július 22-én vívott csata térképe.*)

Folio 132: „Plan de la forteresse Sabasz.” (*A szabácsi (Šabac) vár térképe.*)

Folio 145: „Renvoi von der Situation zwischen Belgrad und Semlin, nebst der Türkische Attaque auf die Stadt Belgrad.” (*Térkép „Megjegyzéssel a Belgrád és Zimony (Zemlin, Semlin) közötti helyzetről, egyidejűleg bemutatva a Belgrád városa elleni török támadást.”*)

A kézirat részletesen és időbeli sorrendben írja le a *Szent Római Birodalom* (Német-római Császárság) Törökország elleni háborúit 1737–1739-ben, attól kezdve, hogy VI. Károly császár hadat üzent a törököknek, – a császárság és Oroszország között 1726-ban kötött szerződésnek, valamint a nemirovi kongresszus (1737) döntéseinek megfelelően – a Törökországgal megkötött békeszerződésig. A dokumentum tartalmazza a császári és szövetséges csapatok részletes rendjét, a katonai egységek felvonulását. Továbbá adatokat közöl ellátásukról, táboraik felállításáról, a császári és török csapatok közötti összetűzésekről és csatákról, (a magyar Bánát területén magyar alakulatok –pandúrok – részvételével), erődök ostromáról, vízi akadályokon való átkelésekről. Tudósít a felek harci cselekmények során elszenvedett veszteségeiről, a különböző török alakulatok és erődítmények megadásáról való tárgyalásokról, valamint a Törökországgal folytatott általános béketárgyalásokról.

III.

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), Оп. 1. ед. хр. 256

«Описание Военных Действий Российских Войск против Венгерских мятежников в 1849 году. Часть I.»

Не ранее 1849 г., на 126 лл. с оборотами (пагинация карандашом), из них лл. 1, 2, 4 и 126 чистые, на последнем 126 л. запись, заверяющая количество листов в рукописи.

На русск. яз.

Формат рукописи F° (31,4 x 20 см).

Формат переплета 32 x 21 см, переплет коленкоровый темно-зеленого цвета с орнаментным тиснением на обеих досках и на корешке. Заголовок рукописи – на л. 3, текст рукописи начинается с л. 5 и располагается на листе рукописи колонкой справа, слева каждый раз перед началом нового сюжета – его краткое содержание. Бумага единообразная по всей рукописи, водяные знаки отсутствуют; в верхнем левом углу на всех страницах рукописи небольшой овальный оттиск печати с изображением буквы «Н», в нижней части которой имеется римская цифра «I», а по бокам – лавровая и дубовая ветви. Рукопись чистая, без поправок и поправок, писарская. На нумерованном л., прилегающем к последней доске переплета приклеена узкая полоса твердого картона, на которой значится написанный черными чернилами шифр «II 4/42».

Рукопись содержит подробное и хронологически последовательное описание событий с марта 1849, когда австрийское правительство обратилось с просьбой о помощи к Николаю I, и до второй половины июня 1849, дает представление об условиях оказания помощи австрийским войскам со стороны союзных российских войск, о первоначальном и окончательном планах военных действий, о развертывании основных войсковых групп и их снабжении, о действиях генерал-фельдмаршала И.Ф. Паскевича, о переходе российской армии через Карпаты и вступлении в Венгрию, о положении австрийской армии и силах венгерских «мятежников», о «движениях», стычках и сражениях между русскими и венгерскими войсками, о действиях отрядов русских генерал-лейтенантов Г.Х. Засса, Ф.С. Панютина, П.Х. Граббе, Ф.В. Ридигера и А.Н. Лидерса, о потерях сторон, в том числе и российской армии в ходе военных действий и от холеры.

36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 256. őrzési egység

„Az orosz csapatok harci cselekményeinek leírása a magyar lázadók ellen 1849-ben. I. rész.” 1849 után.

Orosz nyelven.

126 folio (31.4x20 cm).

(Ceruzával paginálván, az 1., 2., 4. és 126. f. szöveg nélkül, az utolsó folio-n lapszámozást hitelesítő feljegyzés.)

Vászonkötés (32x21 cm), sötétzöld színű mintanyomással mindkét táblán és a könyvgerincen.

Folio 3 recto: kézirat címe.

A szöveg az 5. folio-n kezdődik. Minden új történet elején rövid tartalmi összefoglalás. A papír egységes az egész kéziratban, vízjelek nincsenek; a felső bal sarokban minden oldalon egy kis ovális pecsétlenyomat van „N” betűvel, az alsó részében pedig „1” római szám látható, kétoldalt babér- és tölgyfa ágak. (I. Miklós cár monogramja, azt bizonyítja, hogy a kötetet korábban a cár könyvtárában őrizték.)

A kézirat tiszta, törlések, javítások nélkül, írnoki. A kötés utolsó táblájához mellékelte számozatlan lapra ragasztva egy keskeny kemény karton, amelyen fekete tintával: „II 4/42”.

A kézirat részletesen és időbeli sorrendben írja le az eseményeket 1849. márciusától, amikor az osztrák kormány segítséget kért I. Miklóstól cártól, 1849. június második feléig. A leírás képet ad az osztrák seregeknek nyújtott segítség feltételeiről a szövetséges orosz seregek részéről, a harci

cselekmények kezdeti és végleges terveiről, a fő katonai alakulatok felvonulásáról és ellátásáról, I. F. Paszkevicz tábornagy tevékenységéről, az orosz hadsereg átkeléséről a Kárpátokon és magyarországi bevonulásáról, az osztrák hadsereg helyzetéről és a magyar „lázdók” erőiről, az orosz és a magyar csapatok közötti összetűzésekről és csatákról. G. H. Zassz, F. Sz. Panyutyin, P. H. Grabbe, F. V. Rüdiger és A. N. Lüders orosz altábornagyok csapatainak akciójáról, a felek veszteségeiről, ezen belül az orosz hadseregnek a katonai cselekmények során kolera következtében elszenvedett veszteségeiről.

IV.

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), Оп. 1. ед. хр. 257

«Описание Военных Действий Российских Войск противу Венгерских мятежников в 1849 году. Часть II.»

Не ранее 1849 г., на 114 лл. с оборотами (пагинация карандашом, но имеется старая нумерация чернилами, количество листов – 109), из них лл. 1, 113 и 114 чистые (на л. 114 запись, заверяющая количество листов в рукописи).

На русск. яз.

Формат рукописи F° (31,4 x 20 см).

Формат переплета 32 x 21 см, переплет коленкоровый темно-зеленого цвета с орнаментным тиснением на обеих досках и на корешке (орнамент отличается от переплета № 256).

Заголовок рукописи – на л. 2 по внешнему виду отличается от того, что в № 256, текст рукописи начинается с л. 4 и располагается на листе рукописи колонкой справа, слева каждый раз перед началом нового сюжета – его краткое содержание. Бумага единообразная по всей рукописи, такая же, что в № 256, водяные знаки отсутствуют; в верхнем левом углу на всех страницах рукописи небольшой овальный оттиск печати с изображением буквы «Н», в нижней части которой имеется римская цифра «I», а по бокам – лавровая и дубовая ветви. Рукопись чистая, без поправок и с незначительными поправками, писарская, писанная тем же почерком, что в № 256. На л. 113 приклеена узкая полоса твердого картона, на которой значится написанный черными чернилами шифр «II 4/42».

Рукопись представляет собой подробное описание хода «венгерской кампании», действий войск и отрядов генералов Ф.В. фон дер Остен-Сакена, П.Х. Граббе, А.Н. Лидерса, князя В.О. Бебутова, занятия Дебрецена и Быстрицы российскими войсками, атаки российских войск в Ротентумском ущелье и движения на Германштадт, участия в сражениях при Шегешваре и Фогараше, действий австрийской армии в сражении при Гаркале и взятии Будапешта, действий хорватских войск Й. Елачича в южной Венгрии, действий венгерских повстанцев во главе с Артуром Гергеем (в рукописи – Георги) с упоминанием об отъезде временного правительства и Лайоша Кошута в Гросс-Вардейн, описание действий казаков в сражении при Вайценом, потерь сторон в результате боевых действий.

36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 257. őrzési egység

„Az orosz csapatok harci cselekményeinek leírása a magyar lázadók ellen 1849-ben. II. rész.” 1849 után.

Orosz nyelven.

114 folio (31.4x20 cm). (Ceruzával paginálva, de előfordul régi számozás is tintával. Az 1., 113. és 114. f. szöveg nélkül, az utolsó folio-n lapszámozást hitelesítő feljegyzés.)

Vászonkötés (32x21 cm), sötétzöld színű mintanyomással mindkét táblán és a könyvgerincen (a minta különbözik az I. részt tartalmazó kötetétől).

Folio 2 recto: kézirat címe, külalakjában eltér az I. rész címétől.

A kézirat szövege a 4. folio-n kezdődik. Minden új történet elején rövid tartalmi összefoglalás. A papír egységes az egész kéziratban, vízjelek nincsenek; a felső bal sarokban minden oldalon egy kis ovális pecsétlenyomat van „N” betűvel, az alsó részében pedig „I” római szám látható, kétoldalt babér- és tölgyfa ágak. (I. Miklós cár monogramja, azt bizonyítja, hogy a kötetet korábban a cár könyvtárában őrizték.)

A kézirat tiszta, törlések nélkül, kisebb javításokkal, írnoki, a kézírás ugyanaz, mint az I. résznél. A 113. folio-n ragasztott keskeny kemény karton, amelyen fekete tintával: „II 4/42”.

A kézirat részletesen és időbeli sorrendben írja le a „magyar hadjáratot”. F. W. von der Osten-Sacken, P. H. Grabbe, A. N. Lüders, V. O. Bebutov herceg tábornokok seregeinek és csapatainak cselekményeit, Debrecen és Beszterce (Bisztrica), elfoglalását az orosz csapatok által, az orosz seregek támadásait a Vöröstoronyi – (Rothenurm) szorosban és vonulását Nagyszeben (Hermanstadt) felé, részvételüket a segesvári és fogarasi csatákban. Leírja az osztrák csapatok cselekményeit Budapest elfoglalásakor, Jelasics horvát csapatainak mozgását Dél-Magyarországon, a magyar felkelők harcát Görgey (a kéziratban – Georgi) Artúr vezetésével. Megemlíti az ideiglenes kormány és Kossuth Lajos távozását Nagyváradra (Grosswardein), a kozákok akcióit a váci (Wainzein) csatában, és a felek harci cselekmények következtében elszenvedett veszteségeit.

V.

Ф. 36. (коллекция Воронцовых), Оп. 1. ед. хр. 258.

«Описание Военных Действий Российских Войск против Венгерских мятежников в 1849 году. Часть III.»

He ранее 1849 г., на 261 лл. с оборотами (пагинация карандашом), из них лл. 2 чистый.

На русск. яз.

Формат рукописи F^o (31,4 x 20 см).

Формат переплета 32 x 21 см, переплет коленкорный темно-зеленого цвета с орнаментным тиснением на обеих досках и на корешке (орнамент отличается от переплетов № 256 и 257).

Заголовок рукописи – на л. 1 по написанию отличается от того, что в № 256 и 257, текст рукописи начинается с л. 3 и располагается на листе рукописи колонкой справа, слева – краткое содержание. Бумага единообразная по всей рукописи, такая же, что в № 256–257, водяные знаки отсутствуют. Рукопись чистая, без помазок и поправок, писарская, писанная тем же почерком, что в № 256–257. На чистом листе,

прилежащем к нахзацу приклеена узкая полоса твердого картона, на которой значится написанный черными чернилами шифр «II 4/42».

Рукопись представляет собой подробное описание положения сил после сражения при Вайцене – от середины июля до второй половины сентября 1849 г., т.е. до того, как российская армия покинула венгерскую территорию, изложение планов и распоряжений главнокомандующего российской армией по улучшению взаимодействия между австрийскими и российскими войсками, австро-российских переговоров в Пеште, описание сражений под Туром, Геремболи, Мишкольце, при Гештели, Шегешваре, Дебрецене и Темешваре, описание действий отрядов российских войск под командованием генералов П.Х. Граббе, А.Н. Лидерса, Ф.В. Ридигера, Ф.В. фон дер Остен-Сакена, описание боевых действий в Молдавии и Трансильвании, переговоров о сдаче крепости Арад и описание сдачи этой крепости, капитуляции остатков венгерских войск с приведением таблиц численности сдавшихся и сводок данных о трофеях, и с изложением общих итогов участия российских войск в подавлении «мятежа» в Венгрии.

36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 258. őrzési egység

„Az orosz csapatok harci cselekményeinek leírása a magyar lázadók ellen 1849-ben. III. rész.” 1849 után.

Orosz nyelven.

261 folio (31.4x20 cm). Ceruzával paginálva, a 2. f. szöveg nélkül.

Vászonkötés (32x21 cm) sötétzöld színű mintanyomással mindkét táblán és a könyvgerincen (a minta különbözik az I. és II. résztől).

Folio 1 recto: kézirat címe, írásában eltér az I. és II. résztől.

A kézirat szövege a 3. folio-n kezdődik, minden új történet elején rövid tartalmi összefoglalás.

A papír egységes az egész kéziratban, ugyanolyan, mint az I. és II. résznél, vízjelek nincsenek. A kézirat tiszta, törlések, javítások nélkül, írnoki, a kézírás ugyanaz, mint az I. és II. résznél. A hátsó borítóra ragasztva egy keskeny kemény karton sáv, amelyen fekete tintával: „II 4/42”.

A kézirat részletesen leírja az erőviszonyokat a váci (Waizen) csata után – 1849. július közepétől szeptember második feléig – addig az időpontig, amikor az orosz hadsereg elhagyta Magyarország területét. Ismerteti az orosz hadsereg főparancsnokának az osztrák és az orosz seregek együttműködésének javítására vonatkozó terveit és parancsait, az osztrák–orosz tárgyalásokat Pesten, tartalmazza a turai, görömbölyi, miskolci, gesztelyi, segesvári, debreceni és temesvári ütközetek leírását. Bemutatja az orosz csapatok tevékenységét P. H. Grabbe, A. N. Lidere, F. V. von der Osten-Saken parancsnoksága alatt, a Moldvában és Erdélyben lezajlott harci cselekményeket. Leírja az aradi erődítmény megadásáról folytatott tárgyalásokat, a vár feladását, a magyar csapatok fegyverletételét, – mellékelt táblázatokon feltüntetve a kapitulálók számát és az összesített adatokat a hadizsákmányról – továbbá ismerteti az orosz csapatok részvételének eredményét a magyar „zendülés” leverésében.

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), Оп. 1. ед. хр. 1072.

«Бумаги графа М.Л. Воронцова. Том III».

1760 г., на 334 лл. с оборотами, пагинация карандашом.

На русск., франц. и нем. яз.

Формат переплета 35,2 x 22,5 см.

Переплет коленкорный с кожаным корешком и кожаными уголками. На первой, лицевой, стороне переплета золотом оттиснут герб графов Воронцовых. На корешке переплета золотом оттиснута надпись «Бумаги графа М.Л. Воронцова». На первом нумерованном листе после форзаца надпись «Бумаги графа М.Л. Воронцова. Том III.» Бумага разного формата и качества. Копии, подлинники, черновые отпуски. Внутри, к первой доске переплета приклеена узкая полоса твердого картона, на которой значится написанный черными чернилами шифр «V 3/1».

Лл. 71–73. – Не ранее 10 марта 1760. Протокол «конференции» при российском императорском дворе с участием имперского посла в Санкт-Петербурге графа Николауса-Йозефа фон Эстерхази-Форхтенштейна.

О заседании по случаю подписания акта присоединения России к датско-французскому договору от 4 мая 1758 г., о гарантиях этого соглашения со стороны Священной Римской империи и соображениях на этот счет со стороны графа фон Эстергази, касающиеся предложенного великому князю Петру Федоровичу в качестве герцога Шлезвиг-Гольштейн-Готторпского территориального обмена своего герцогства на графства Ольденбург и Дельменхорст.

«Чистая копия». На русск. яз. с пометами рукой канцлера М.И. Воронцова о докладе по этому поводу императрице Елизавете Петровне и передаче в Коллегию иностранных дел.

36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 1072. őrzési egység

„M. L. Voroncov gróf iratai. III. kötet.” 1760.

Orosz, francia és német nyelven.

334 folio (ceruzával paginálva).

Vászonkötés (35.2x22.5 cm), gerinc és sarkok bőrből készültek. A kötés első oldalán a Voroncov grófok címerének arany lenyomata. A kötés gerincén arany lenyomatú címke: „M. L. Voroncov gróf iratai”. Az előlap utáni első, számozatlan lapon felirat: „M. L. Voroncov gróf iratai. III. kötet”. A papír különböző formátumú és minőségű. Másolatok, eredeti írárok, piszkozatok. Belülről, a kötés első táblájához ragasztva egy keskeny kemény kartoncsik, amelyen fekete tintával: „V 3/1”.

Folio 71–73: Az orosz cári udvarban megtartott „konferencia” jegyzőkönyve Esterházy–Forchtenstein Miklós József gróf Péterváron működő császári követ részvételével. 1760. március 10-e után.

Az ülésről, melyet abból az alkalomból tartottak, hogy Oroszország aláírta a csatlakozási okiratot az 1758. május 4-i dán-francia szerződéshez, a szerződés garanciáiról a *Szeni Római Birodalom* (Német-római Császárság) részéről és Esterházy gróf ezzel kapcsolatos gondolatairól. Ezek arra

vonatkoztak, hogy Pjotr Feodorovics nagyhercegnek mint Schleswig-Holstein-Gottorp hercegének felajánlották hercegsége területének elcserélését Oldenburg és Delmenhorst grófságára.

Mellékelve: „Tisztázat”. Orosz nyelven. M. I. Voroncov kancellár sajátkezű jegyzetei a Jelizaveta Petrovna császárnőnek történő jelentéssel kapcsolatban és az irat továbbításáról a Külügyi Kollégiumnak.

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), Оп. 1. ед. хр. 1073.

«Бумаги графа М.Л. Воронцова. Том IV».

На 413 лл. с оборотами, пагинация карандашом.

На русск., франц. и нем. яз.

Формат переплета 35,2 x 22,5 см. Переплет коленкорный с кожаным корешком и кожаными уголками. На первой, лицевой, стороне переплета золотом оттиснут герб графов Воронцовых. На корешке переплета золотом оттиснута надпись «Бумаги графа М.Л. Воронцова». На первом нумерованном листе после форзаца надпись «Бумаги графа М.Л. Воронцова. Том IV.» На л. 1 заголовок «Донесения во время Семилетней войны. 1759 г.» Бумага разного формата и качества. Копии, подлинники, черновые отпуски. Внутри, к первой доске переплета приклеена узкая полоса твердого картона, на которой значится написанный черными чернилами шифр «V 3/1».

Лл. 1–6. – 30 мая 1760. «Промемория» имперского посла в Санкт-Петербурге графа Николауса-Йозефа фон Эстерхази-Форхтенштейна – канцлеру М.И. Воронцову.

Высказываются соображения о взаимодействии и активизации действий союзных российской и имперской армий в Нижней Силезии, о скорей формальной осаде прусской крепости Глогау и выходе через Калиц в направлении на город Бреслау, который прусские войска не смогут защищать, передается просьба императрицы Марии-Терезии – Елизавете Петровне отдать командующим российскими войсками на театре военных действий приказы во всем содействовать успеху имперской армии.

Пер. на русск. яз. с пометами рукой канцлера М.И. Воронцова о докладе императрице Елизавете Петровне по этому поводу и о повелениях российским генералам, ведущим военные действия против Пруссии.

Л. 348 – Не ранее 16 сентября 1761. Запись о распоряжении императрицы Елизаветы Петровны заплатить золотых дел мастеру Ж. Позье и секретарю Коллегии иностранных дел И. Кроку за полученные от них драгоценности, врученные в качестве дипломатического подарка графу фон Эстерхази.

На русск. яз., черновой отпуск.

36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 1073. őrzési egység

„M. L. Voroncov gróf iratai. IV. kötet.”

Orosz, francia és német nyelven.

413 folio (ceruzával paginálva).

Vászonkötés (35.2x22.5 cm), gerinc és sarkok bőrből készültek. A kötés első oldalán a Voroncov grófok

címerének arany lenyomata. A kötés gerincén arany lenyomatú címke: „M. L. Voroncov gróf iratai”. Az előlap utáni első, számozatlan lapon felirat: „M. L. Voroncov gróf iratai. IV. kötet”. A papír különböző formátumú és minőségű. Másolatok, eredeti írások, piszkozatok. Belülről, a kötés első táblájához ragasztva egy keskeny kemény kartoncsík, amelyen fekete tintával: „V 3/1”.

Folio 1–6: „Promemoria” – Esterházy–Forchtenstein Miklós József gróf Péterváron működő császári követő M. I. Voroncov kancellárnak. 1760. május 30.

Esterházy–Forchtenstein Miklós József gróf, Péterváron működő császári követ a szövetséges orosz és császári hadseregek lehetséges együttműködéséről fejt ki gondolatait. Tájékoztatja Voroncovot, hogy Glogau (Glogów) porosz erődöt inkább formálisan tartják ostromzár alatt, és felvázolja a kitörés lehetőségét Kalisch (Kalisz) városon keresztül Breslau városá felé, amelyet a porosz csapatok nem lesznek képesek megvédeni. Továbbá közvetíti Mária Terézia császárnő kérését, mi szerint Jelizaveta Petrovna utasítsa az orosz csapatok parancsnokát, hogy a hadszíntéren mindenben segítse elő a császári seregek sikerét.

Az orosz nyelvű fordításon M. I. Voroncov kancellár sajátkezü jegyzetei a Jelizaveta Petrovna császárnőnek történeti jelentéssel kapcsolatban és a Poroszország elleni harci cselekményeket vezérlő orosz tábornokoknak adott rendelkezésekről.

Folio 348: Feljegyzés Jelizaveta Petrovna császárnő utasításáról J. Posier aranyműves mesternek és I. Kroknek, a Külügyi Kollégium titkárnak fizetendő összegéről a tőlük kapott ékszerekért, amelyeket Esterházy grófnak nyújtottak át diplomáciai ajándékként. 1761. szeptember 16-a után.

Orosz nyelven, piszkozat.

VIII.

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), Оп. 1. ед. хр. 1075.

«Бумаги графа М.Л. Воронцова. Том VI».

1753–1761 гг., на 335 лл. с оборотами, пагинация карандашом.

На русск. и франц. яз.

Формат переплета 35,2 x 22,5 см. Переплет коленкоровый с кожаным корешком и кожаными уголками. На первой, лицевой, стороне переплета золотом отгиснут герб графов Воронцовых. На корешке переплета золотом отгиснута надпись «Бумаги графа М.Л. Воронцова». На первом нумерованном листе после форзаца надпись «Бумаги графа М.Л. Воронцова. Том VI.» На л. 1 заголовок «Переводы с Рескриптов на имя посла Графа Эстергази и письма его к разным особам. 1754–1761.» Материалы, относящиеся к Эстергази – лл. 1–91 с оборотами (большинство документов – копии посланных к Эстергази рескриптов). Бумага разного формата и качества. Копии, подлинники, черновые отпуски. Внутри, к первой доске переплета приклеена узкая полоса твердого картона, на которой значится написанный черными чернилами шифр «V 3/1».

Лл. 2–8об. – 28 февраля 1754. Рескрипт императрицы королевы Марии-Терезии – имперскому послу в Санкт-Петербурге графу Николаусу-Йозефу фон Эстергази-Форхтенштейну о задержании на территории венгерского Баната, в Темешваре, офицеров российской армии поручика Михайло Наваковича и двоих его подчиненных, которые проездом из Польши пересекли границу Империи, имея паспорта, выписанные несколько лет назад, о том, что задержанные имели поручение способствовать выезду тамошних жителей в Россию, на поселение в Новой Сербии, доказательством чего являются изъятые у них и приложенные к рескрипту 15 писем подстрекательского содержания; в заключение рескрипта послу предписывается

уведомить обо всем этом российскую императрицу, выражается надежда на то, что задержанные и высылаемые офицеры будут наказаны, и случившееся не повторится впредь.

Перевод. Писарская помета о том, что канцлер М.И. Воронцов сделал императрице Елизавете Петровне по этому поводу доклад.

Лл. 9–13 Выдержки из изъятых у поручика М. Наваковича писем из Новой Сербии в Венгрию: Лазаря Серещли – протопопу Альбицу (30 ноября 1753), капитана Черещли – купцу Косте (1 сентября 1753), Варади Мариция – попу Яносу (3 ноября 1753), Иштвана Кагари – Яносу Кагари (6 ноября 1753), капитана Ласло Черещли – купцу Степану Станковичу (1 ноября 1753), Булга Тогиера – своей теще Чилаги Игниаги (3 ноября 1753), Игнатия Степахова – своей матери Марии (Б.д.), фурыера Бадина Габора – своему отцу Бадину Габору (13 октября 1753), Василия Поповича – Логодошу Петеру (3 октября 1753), Василия Поповича – некоему Петару (22 сентября 1752).

Переводы.

Лл. 31–31об. – 22 июля 1759 (мыза Стрельна). Письмо имперского посла в Санкт-Петербурге графа Николауса-Йозефа фон Эстергази-Форхтенштейна – канцлеру М.И. Воронцову.

Выражает благодарность за сообщение «новости»¹, свидетельствующей о неизменности позиции императрицы Елизаветы Петровны в продолжение войны, приносит поздравления с тем, что усилия увенчались успехом. Франц. яз. Автограф.

Лл. 80–81об. – 20 сентября 1761 (Рига). Письмо имперского посла в Санкт-Петербурге графа Николауса-Йозефа фон Эстергази-Форхтенштейна – канцлеру М.И. Воронцову.

Выражает наилучшие чувства в связи с тем, что оставляет свою должность посла и покидает Россию, направляясь через Курляндию и Пруссию к цели своего путешествия, с пожеланием счастливого царствования и доброго здравия императрице Елизавете Петровне, с выражением признательности за неизменно благожелательное отношение и сотрудничество во все время, пока находился на посольском посту в Петербурге. Франц. яз. Подпись-автограф.

36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 1075. őrzési egység

„M. L. Voroncov gróf iratai. VI. kötet.” 1753–1761.

Orosz és francia nyelven.

335 folio (ceruzával paginálva).

Vászonkötés (35.2x22.5 cm), gerinc és sarkok bőrből készültek. A kötés első oldalán a Voroncov grófok címerének arany lenyomata. A kötés gerincén arany lenyomatú címke: „M. L. Voroncov gróf iratai”. Az előzők utáni első, számozatlan lapon felirat: „M. L. Voroncov gróf iratai. VI. kötet”.

Folio 1: „Fordítások a Gróf Esterházy követ nevére érkezett rescriptumokból, és általa különböző személyeknek írt levelek. 1754–1761.”

Folio 1–91: Esterházyra vonatkozó anyagok. (A legelső dokumentum Esterházynek küldött rescriptumok másolatai). A papír különböző formátumú és minőségű. Másolatok, eredeti írások, piszkozatok. Belülről, a kötés első táblájához ragasztva egy keskeny kemény kartoncsík, amelyen fekete tintával: „V 3/1”.

¹ Предположительно, речь идет о сражении близ Пальцига 12 июля 1759 г., в котором прусские войска потерпели поражение.

Folio 2–8: Mária Terézia császárnő és királynő Rescriptuma Esterházy–Forchtenstein Miklós Péterváron működő császári követnek az orosz hadsereg tisztjeinek letartóztatásáról a magyar Bánát területén, Temesvárott. Mihajlo Navakovics főhadnagyot és két beosztottját, fogták le, akik Lengyelországból átutazóban átlépték a Birodalom határát néhány éve kiállított útlevelel. A letartóztatottaknak megbízatásuk van arra, hogy elősegítsék az ottani lakosok kiutazását Oroszországba, hogy Új-Szerbiában telepedjenek le, amit bizonyít a tőlük lefoglalt és a rescriptumhoz csatolt felbújtó tartalmú tizenöt levél. A rescriptum befejezésül előírja a követ számára, hogy minderről tájékoztassa az orosz császármőt, kifejezi azt a reményt is, hogy a letartóztatott és kiutasítandó tiszteket megbüntetik, és a jövőben ilyen eset nem ismétlődik meg. 1754. február 28.

Fordítás csatolva. Írmoki bejegyzés arról, hogy M. I. Voroncov kancellár ezzel kapcsolatban jelentést készített Jelizaveta Petrovna császárnőnek.

Folio 9–13: Részletek az M. Navakoviéstől lefoglalt levelekből Új-Szerbiából Magyarországra: Szerecli Lázár – Albitz esperesnek (1753. november 30.), Cserecli László kapitány – Koszta Szytepan kupecnek (1753. szeptember 1.), Várad Marica – János papnak (1753. november 3.), Kohári István – Kohári Jánosnak (1753. november 6.), Cserecli László kapitány – Szytepan Sztankovics kupecnek (1753. november 1.), Bulga Togier – anyósának, Csil(I)agh Igná(cz)nénak (1753. november 3.), Ignatyij Szytepahov – édesanyjának Máriának (dátum nélkül), Badin Gábor – apjának Badin Gábornak (1753. október 13.), Vaszilij Popovics – Logodos Péternek (1753. október 3.), Vaszilij Popovics – egy bizonyos Péternek (1752. szeptember 22.).

Fordítások.

Folio 31: Esterházy–Forchtenstein Miklós József gróf Péterváron működő császári követ levele M. I. Voroncov kancellárnak. Sztreljna-major, 1759. július 22.

Köszönetét fejezi ki a „hír”² közléséért, ami bizonyítja Jelizaveta Petrovna császárnő változatlan állásfoglalását a háború folytatását illetően, gratulál ahhoz, hogy erőfeszítései sikerrel jártak. Francia nyelven.

Folio 80–81: Esterházy–Forchtenstein Miklós József gróf Péterváron működő császári követ levele M. I. Voroncov kancellárnak. Riga, 1761. szeptember 20. Francia nyelven. Sajátkezű aláírás.

Esterházy–Forchtenstein Miklós Péterváron működő császári követ legmélyebb nagyrabecsülését fejezi ki azzal kapcsolatban, hogy elhagyja követi posztját és távozik Oroszországból, Kurlandián és Poroszországon keresztül indul úti célja felé. Boldog uralkodást és jó egészséget kívánva Jelizaveta Petrovnának, kifejezi háláját a töretlen jóindulatért és együttműködésért az egész idő alatt, amelyet követi poszton töltött Pétervárott.

IX.

Коллекция печатных изданий (283), оп. 3, ед. хр. 109

23 мая (4 июня) 1849 г., Варшава.

Воззвание (прокламация) «Magyarország lakosai!» к жителям Венгрии от имени графа И.Ф. Паскевича-Эриванского князя Варшавского, генерал-фельдмаршала, главнокомандующего российской армии.

Объяснение причин вступления российских войск в Венгрию и призыв соблюдать спокойствие, поскольку русские вступают не как враги, а как союзники австрийского императора.

² Feltételezhetően az 1759. július 12-i Palzig melletti csatáról van szó, melynek során a porosz seregek vereséget szenvedtek.

3 лл. печатн. форматом 44 x 27 см.

Венг., польск. и нем. яз.

На обороте экз. на венг. яз. помета чернилами неразборчивым почерком, начинающаяся предположительно со слов «Прокламация Паскевича...»

283. sz. fond (Nyomtatott kiadványok gyűjteménye), 3. opisz, 109. őrzési egység

„Magyarország lakosai!” kezdetű, Magyarország lakosaihoz intézett felhívás (proklamáció) Varsó hercege Eriváni gróf Paszkevics tábornagy, az orosz seregek főparancsnoka nevében.

Varsó, 1849. május 23. (június 4.)

Az orosz csapatok magyarországi bevonulásának ismertetése és felhívás a nyugalom megőrzésére, mivel az oroszok nem ellenségként jönnek az országba, hanem mint az osztrák császár szövetségesei. („A muszka hadi sereg nem ellenség gyanánt lép hazátokba, hanem Királyotok hívására. Ha úgy fogadjátok mint ellenséget, nem fogjátok eikerülni egy illy vakmerőség következését.”)

Nyomtatott szöveg

3 folio (44x27 cm).

Magyar, lengyel és német nyelven.

A magyar nyelvű példány hátlapján tintával irt olvashatatlanná feljegyzés, feltételezhetően „Paszkevics proklamációja...” szavakkal kezdődik.

Handwritten Latin text in a medieval script, likely a charter or legal document. The text is arranged in several lines across the page. A large, faint diamond-shaped watermark or seal is visible in the lower right quadrant of the page, partially overlapping the text.

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 1
35/455. sz. gyűjtemény, 1. őrzési egység

8. Maji 1600.

Serenissime Princeps et domine done
mihi semper clementissime.

Subdium servitiorum meorum in gratiam Serenitatis Vestre humillimam
subjectionem. Literas et mandatum Serenitatis Vestre super
rescribenda opinione mea de negotio oppidi. Mator humiliter
intellexi. Quantum itaque eiusdem oppidi libertationem,
non aliarum Libertatum aggregationem attinet:
In eo Sacratissimam Caesarem ac Regiam Maiestatem
dominum honum meum clementissimum plenariam ac omnino
dam Regiam potestatis facultatem habere, nemo est qui
in dubium trahere audeat: Ceterum tamen huiusmodi
oppidorum libertationem per speciales Sacrorum suar. Maiestatis
literas Comitatibus et Regnis dirigendas de more publicari:
vel versus huiusmodi publicationem ad praedictam affuturam
Positionem dictam veniri debere ac reservari. Atque
haec sunt quae superinde Serenitatis Vestrae humiliter rescri-
bere debui. Deus aeternus Serenitatem Vestram diutissime
salvum atque incolumem conservare dignetur. Datum
Lagrabia octavo die mensis Maji. A. domini 1600.

Eiusdem Serenitatis Vestrae.

Humilimus fidelis et
perpetuus servitor.

J. Vasconijus

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 10
35/455. sz. gyűjtemény, 10. őrzési egység

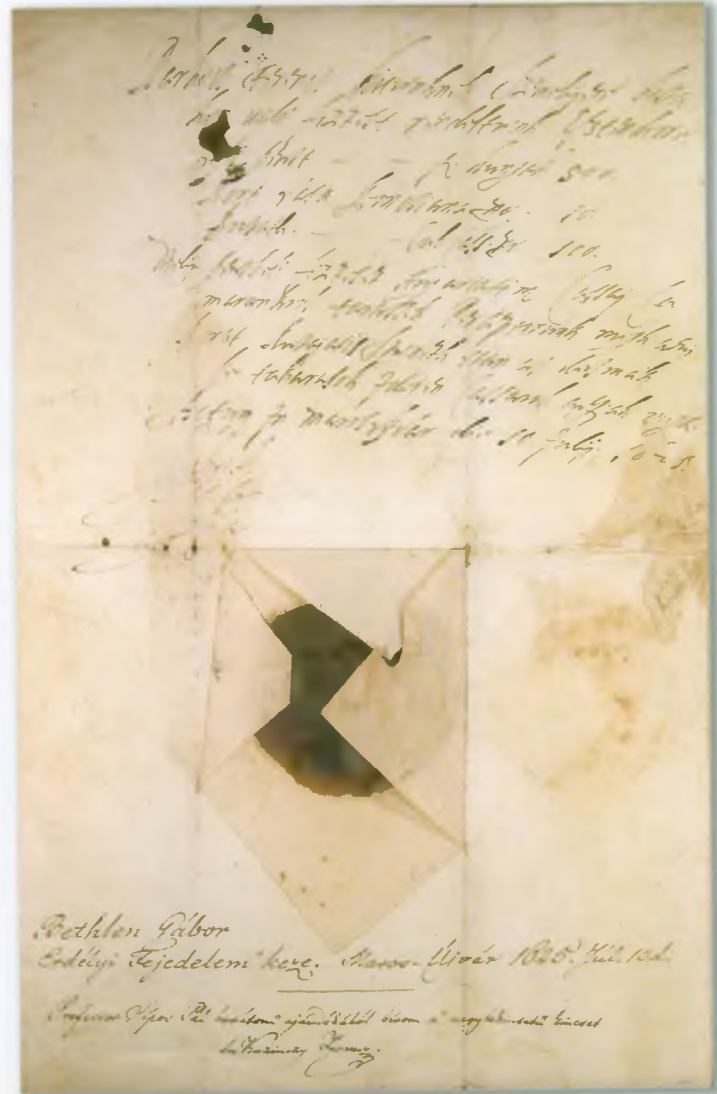
Handwritten text in German, likely a letter or official document. The text is dense and written in a cursive hand. There are several lines of text, followed by a signature and a date: "Kallstadt (Luzern) II" and "1600 - 1604".

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 11
35/455. sz. gyűjtemény, 11. őrzési egység

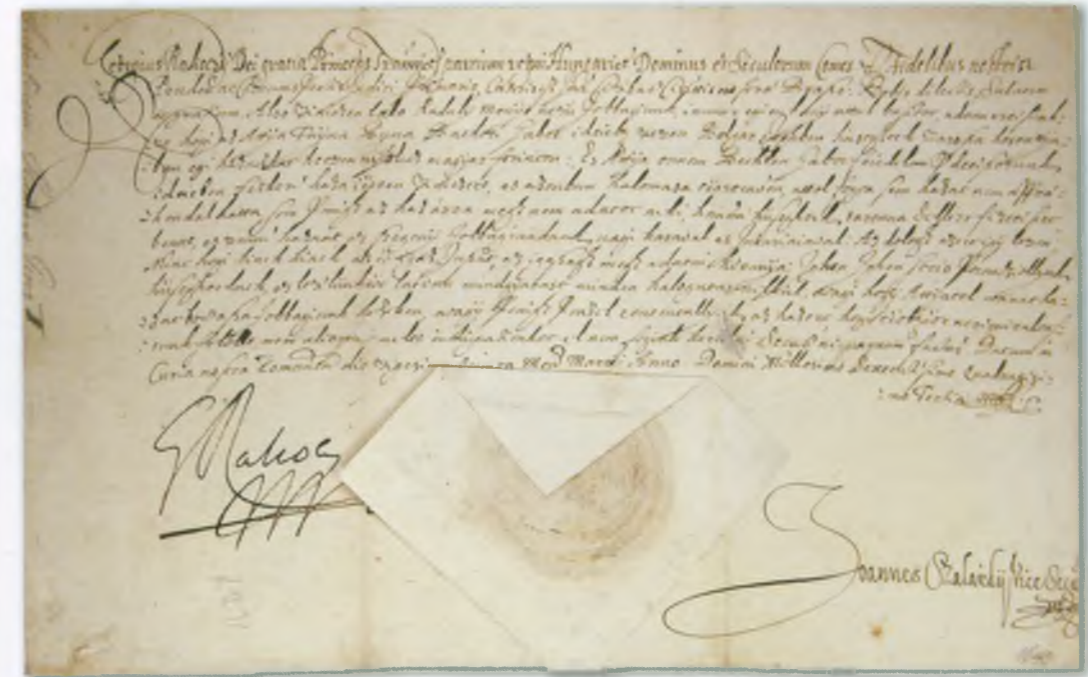
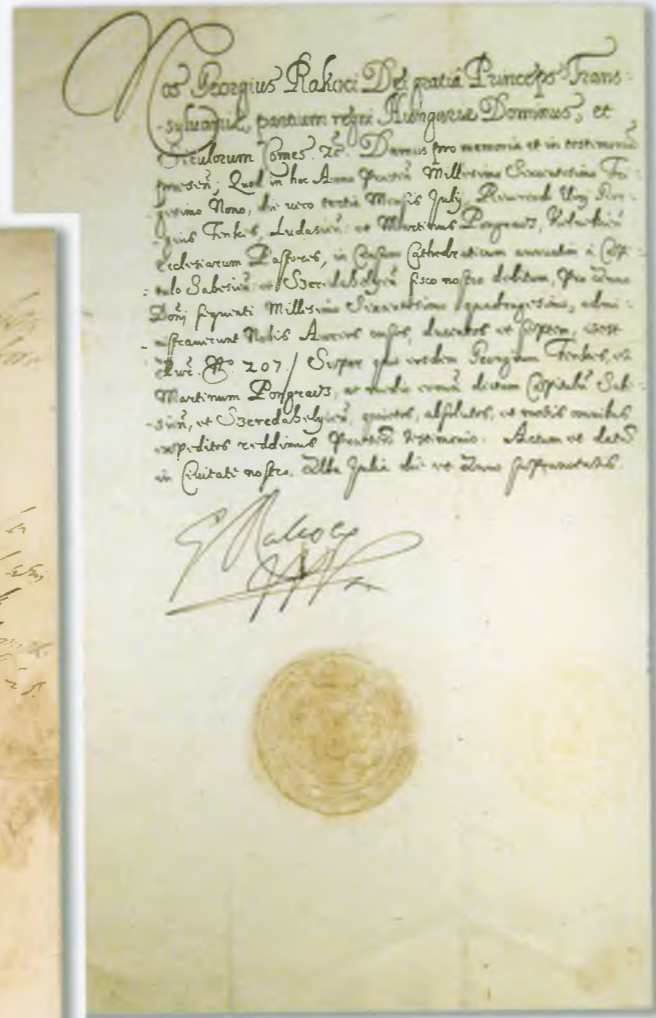
Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 12
35/455. sz. gyűjtemény, 12. őrzési egység

Handwritten text in German, likely a letter or official document. The text is dense and written in a cursive hand. There are several lines of text, followed by a signature and a date: "Luzern" and "1600".

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 13
35/455. sz. gyűjtemény, 13. őrzési egység

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 14
35/455. sz. gyűjtemény, 14. őrzési egység

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 15
35/455. sz. gyűjtemény, 15. őrzési egység

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 18
35/455. sz. gyűjtemény, 18. őrzési egység

Handwritten text in a Gothic script, likely a historical document or letter. The text is dense and covers most of the page. At the bottom, there is a signature: "Ludovicus Rex".

Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 7
35/455. sz. gyűjtemény, 7. őrzési egység

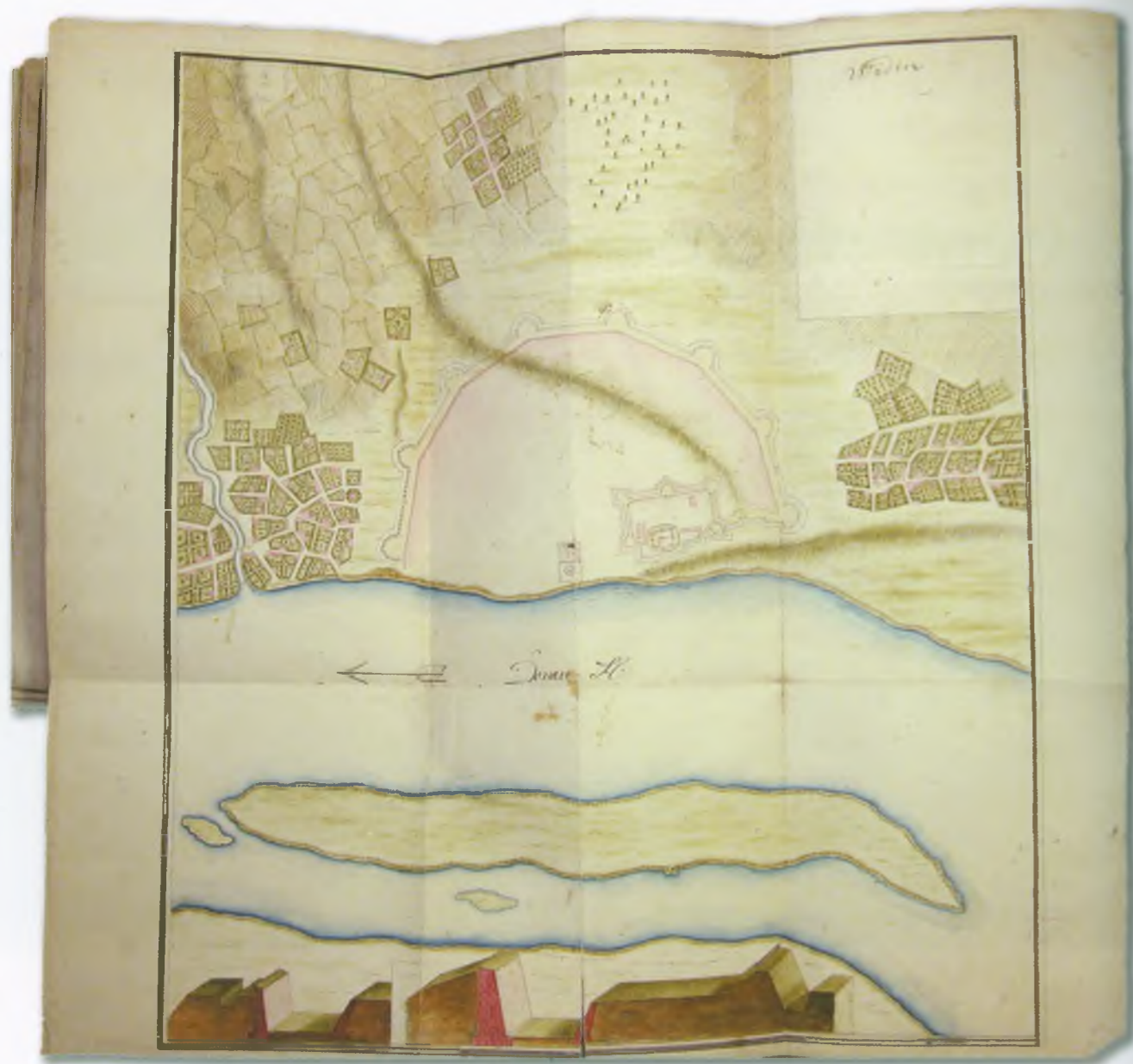
Коллекция 35, картон 455 ед.хр. 8
35/455. sz. gyűjtemény, 8. őrzési egység

Handwritten text in a Gothic script, likely a historical document or letter. The text is dense and covers most of the page. At the bottom, there is a signature: "Mana Roy".

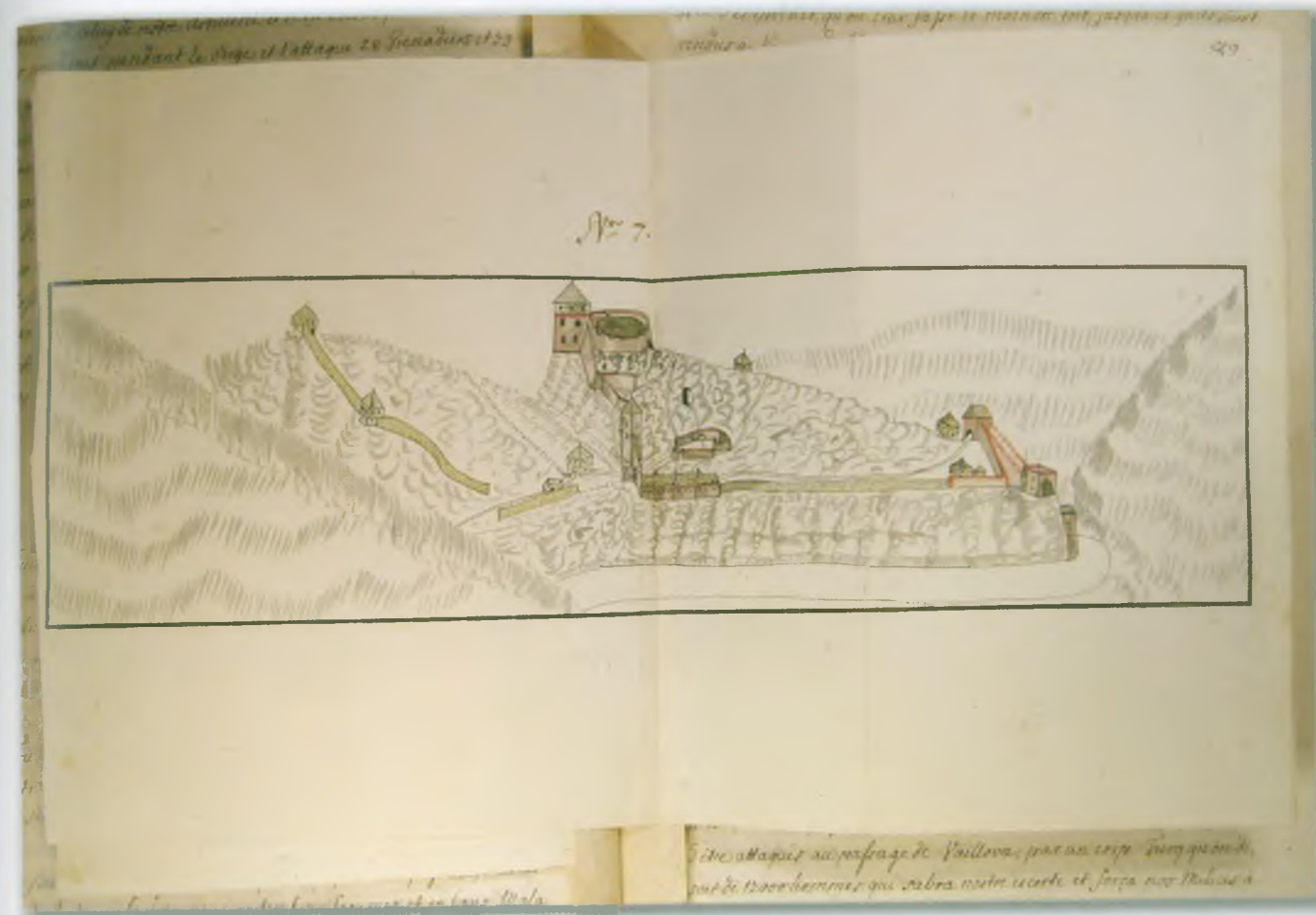
Коллекция 35, картон 455, ед. хр. 9
35/455. sz. gyűjtemény, 9. őrzési egység

Marie par la grace de dieu Roine douairiere d'Hongrie et de Bohemie Archiduchesse de Autriche Regente et
 Handwritten text in a Gothic script, likely a historical document or letter. The text is dense and covers most of the page. At the bottom, there is a signature: "Mane".

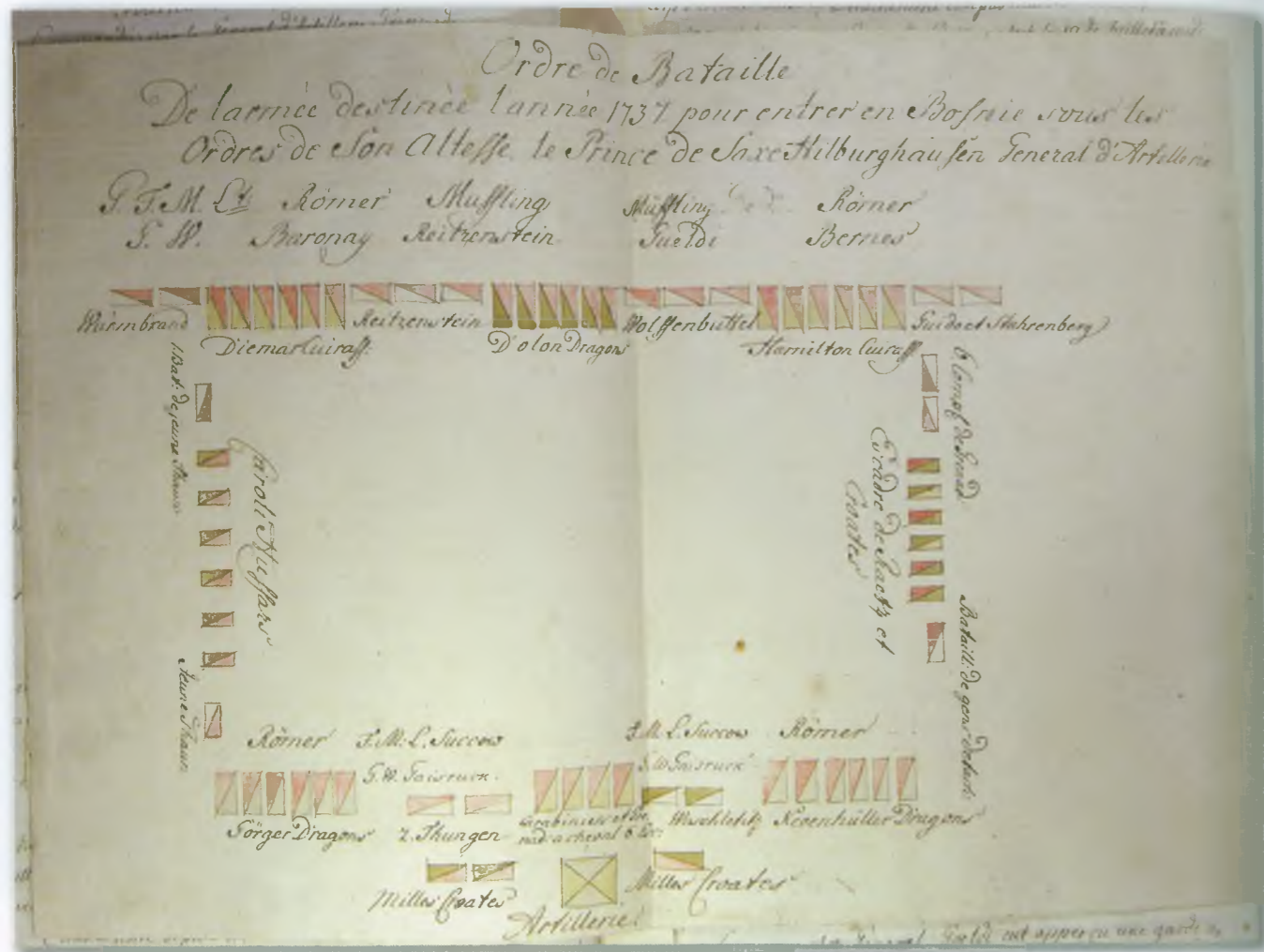
Mane

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), оп. 1, ед. хр. 209, л. 30
36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 209. őrzési egység, folio. 30

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), оп. 1, ед. хр. 209, л. 46
36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 209. őrzési egység, folio 46

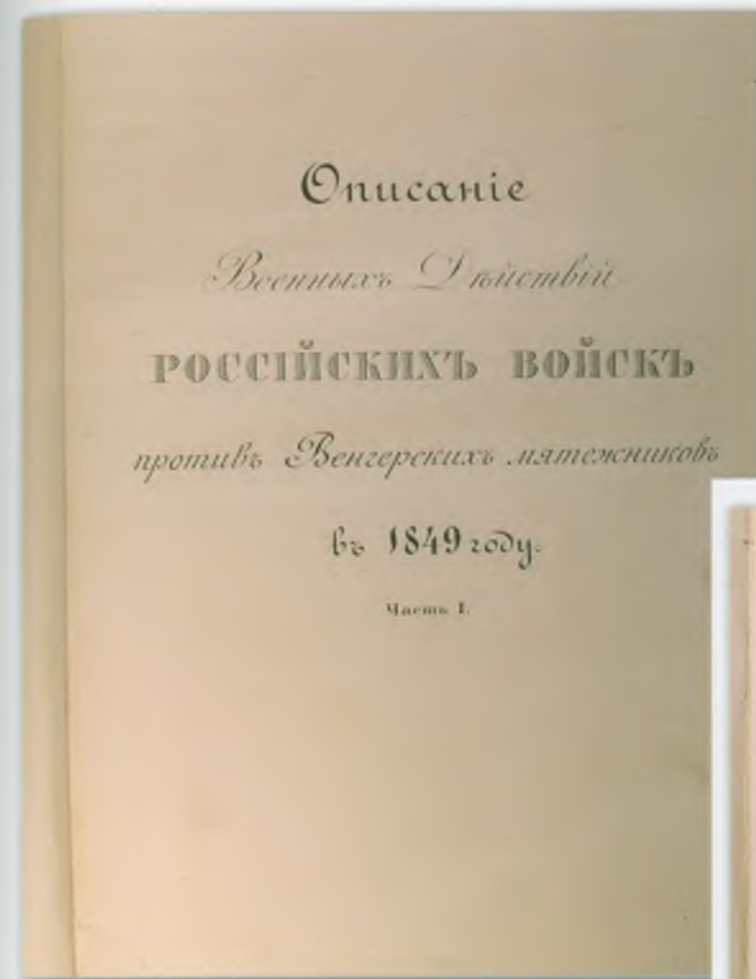
Ф. 36 (коллекция Воронцовых), оп. 1, ед. хр. 209, л. 55
 36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 209. őrzési egység, folio 55

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), оп. 1, ед. хр. 209, л. 58
 36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 209. őrzési egység, folio 58

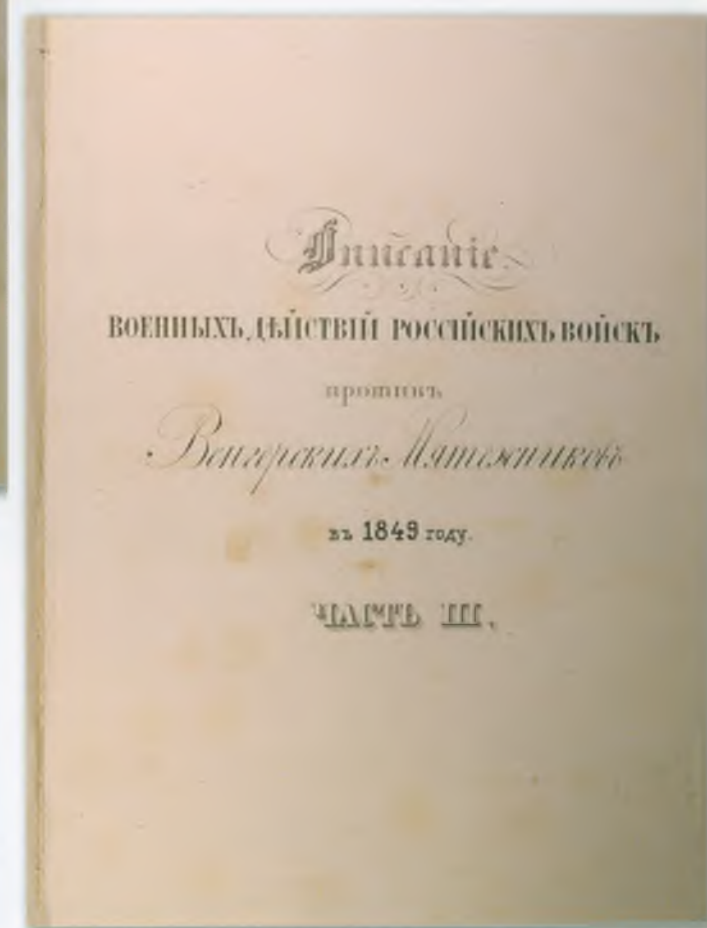

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), оп. 1, ед. хр. 209, л. 86
36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 209. őrzési egység, folio 86

Ф. 36 (коллекция Воронцовых), оп. 1, ед. хр. 256, л. 3
36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 256. őrzési egység, folio 3

Ф. 36. (коллекция Воронцовых), оп. 1, ед. хр. 258, л. 1
36. sz. fond (Voroncov-gyűjtemény), 1. opisz, 258. őrzési egység, folio 1

Obyvatelé Uherska!

To se stalo na pozvání vašeho zákonného panovníka, který od císaře, mého Nejjasnějšího pána, pomoc žádal, že vojsko pod mojim velitelstvím postavené, přišlo sjednotit se s vojskem Rakouským k navrácení zákonného pořádku, jenž násilně zrušen jest ve vaší vlasti skrze zbroje buřičů.

Milovníci převratu, okolo nichž se nezameškali shromážditi buřiči a dobrodruhové všech krajín, použili vaše zaslepení k získání jejich osobních cílů. Jejich zločinské podvody a anklady uchvátily vás ke zrušení přísahy: ale císař můj pán, newěří, žeby větší díl národu byl mohl zapřítí svou starou zvěst, a zdědnou oddanost k panujícímu rodu svého krále.

Proč tedy opomněly přece císaře krasouka slavné pameti, císaře Ferdinanda, přítel a spojencem vášho krále Františka Josefa I., který se k vám obrací skrze mě, svůj nástroj, a vás prosebně zaklíná, aby ste odstoupili od vašeho trestuhodného bludu a navrátili se na cestu poctivosti, věrnosti a povinnosti.

Vojsko ruské ve vašich krajích není nepřítelem, ono sem přišlo na žádost vašeho krále. Přijeteli je s nepřítelstvím, podstaupíte následky takové smělosti.

Moci mého napominání vraťtež se ku pokání a ponížení, tím uspoříte vaši vlasti neštěstí krvavého boje. To jest nejwraucnější žádost mého nejjasnějšího mocnáře.

We Warsawě $\frac{23. května}{3. čerwa}$ 1849.

Kníže Warsawský, Hrabě Paskewič Eriwanský,

polní maršal, a vrchní velitel císařského wojska ruského.

**ДОКУМЕНТЫ
ПО ИСТОРИИ ВЕНГРИИ**

**В НАУЧНО-ИСТОРИЧЕСКОМ АРХИВЕ
САНКТ-ПЕТЕРБУРГСКОГО ИНСТИТУТА ИСТОРИИ
РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК**

КАТАЛОГ

HUNGARICA IRATOK

**AZ OROSZORSZÁGI TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
SZENTPÉTERVÁRI TÖRTÉNETI INTÉZETÉNEK LEVÉLTÁRÁBAN**

ЛР № 065334 от 7 августа 1997 г.

«Европейский Дом»
191187, Санкт-Петербург, ул. Гагаринская, 3
Тел./факс: (812) 579-08-33, e-mail: eurohouse@nm.ru
evrodom2006@list.ru

Marchat von gottes gunden in hingen und
beheim hingen und bezeuge in Österreich

16

Wamen vnsen lieben getrewen, dem bürgerlichen rath in Wien, und wollen das so Arnold Purner
in Wien abt. und wofala sein haus feueren hand hat erben, und das haus so erben
fruchtbarer gewesen ist, in November d. 1581 gelegen, das von ihm für das haus so wilernt
der Decung bunn, die Pfundner Jungfrauen hat, gegeben haben, in der gemeynen
in Wien, und quere setzet, und dabei bannet haben, davon hat die Jungfer von
Wien die in die Neustadt an Christoph nach Namen, name Anno domini 1581

procurator & Co. domo, affinis. et infra ff. hoi: per hanc et al. p. 1581
exhibitor: Nicolo cagnola parrisano frate de orme sua diligencia et
fidelitate per multi anni, et al. p. 1581 con licentia et boria nra gratia rita
mandata per capitulum, sotto lombra de v. et. in la qual plurima
spant nra passio firmo, questo nra licet ad quella commendatione
sua, per merita lo frate sui adnoi prestati, et sue virtute, firmata
et maior commendatione: per tanto peccamo struam de la p. v. 1581
che per amore nro se degni haueri, sotto Nicolo cagnola, p. 1581
in et extra del cognosca le nre commendatione, et forli souate appressa
quella: in che ne fare con grat: alquale ne commendatione, d. 1581
fratoni, d. 1581. Inuenti: di eccel. 1581 in R. Beatrice

E. VE. III. 2.

Amant. Soror Beatrice de magone
Regina hungarie, Bohemecq. et

16

ЕВРОПЕЙСКИЙ ДОМ
JEVROPEJSZKI DOM